

**ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ:
ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΟΛΥΞΕΝΗ**

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:
Dr. ΣΚΑΝΔΑΜΗΣ ΜΑΡΙΝΟΣ**

**ΠΑΤΡΑ
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2009**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες.....	σελ.5
Περίληψη εργασίας	5
Ορισμοί εννοιών	6
Ιστορική αναδρομή.....	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 Είδη σωφρονιστικών συστημάτων.....	9
1.1.1 Το κοινοβιακό.....	9
1.1.2 Το απομονωτικό.....	10
1.1.3 Το μικτό	10
1.1.4 Το προοδευτικό	11
1.1.5 Το ανοιχτό σωφρονιστικό σύστημα	11
1.2 Οργάνωση του σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα.....	13
1.3 Η κατάσταση στις ελληνικές φυλακές	14
1.4 Τα γυναικεία καταστήματα κράτησης.....	15
1.5 Ανήλικοι παραβάτες.....	16
1.6 Τοξικομανείς κρατούμενοι.....	17
1.7 Αλλοδαποί κρατούμενοι.....	18
1.8 Κώδικας μεταχείρισης κρατουμένων	19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 Εργασία στο σωφρονιστικό ίδρυμα	26
2.2 Προγράμματα για κρατούμενους	27
2.3 Προγράμματα για κρατούμενες γυναίκες	29
2.3.1 Κρατικοί φορείς.....	29
2.3.2 Μαθήματα που πρέπει να γίνουν μέσα στις φυλακές	30
2.3.3 Προτάσεις γενικότερου ενδιαφέροντος.....	31
2.3.4 Αξιολόγηση προγραμμάτων.....	31
2.4 Προγράμματα ανηλίκων	31
2.4.1 Τα εργαστήρια δημιουργικής απασχόλησης του συλλόγου φίλων εθελοντών της εταιρίας προστασίας	31

2.4.2	Δημιουργικά εργαστήρια στις δικαστικές φυλακές διαβατών Θεσσαλονίκης	32
2.4.3	Δημιουργικά εργαστήρια σε διάφορες περιοχές της Θεσσαλονίκης.....	33
2.4.4	Εργαστήρι κοσμήματος στις δυτικές συνοικίες.....	33
2.5	Η εκπαίδευση μέσα στη φυλακή	34
2.6	Άλλα δικαιώματα	35
2.6.1	Ψυχαγωγία των κρατουμένων	35
2.6.2	Άδειες κρατουμένων.....	36
2.6.3	Αλληλογραφία.....	36
2.6.4	Επικοινωνία με τον έξω κόσμο.....	37
2.6.5	Προστασία προσωπικών δεδομένων των κρατουμένων	38
2.6.6	Επισκέψεις κρατουμένων.....	38
2.6.7	Εξέφραση παραπόνων.....	39
2.6.8	Θρησκεία.....	39
2.6.9	Δικαίωμα Του εκλέγειν.....	39
2.6.10	Κατάθεση αντικειμένων που ανήκουν στον κρατούμενο.....	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗΣ

3.1	Κοινωνική και επαγγελματική επανένταξη	40
3.2	Προβλήματα αποφυλακιζομένων	40
3.3	Διαδικασία επαγγελματικής επανένταξης	41
3.3.1	Προετοιμασία της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης εκτός φυλακής.....	42
3.3.2	Προετοιμασία της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης μέσα στη φυλακή.....	42
3.4	Προγράμματα αποφυλακιζομένων	42
3.5	Προτάσεις φορέων	46
3.5.1	Προγράμματα που πρέπει να γίνουν για την επαγγελματική ένταξη ή επανένταξη των αποφυλακισμένων.....	46
3.5.2	Γενικότερες προτάσεις που σχετίζονται με την επαγγελματική κατάρτιση	47
3.5.3	Αλλαγές ή βελτιώσεις των προγραμμάτων με βάση την	

	μέχρι τώρα εμπειρία.	47
3.6	Επαγγελματική επανένταξη κρατουμένων γυναικών	49
3.6.1	Παράγοντες που επηρεάζουν την επαγγελματική επανένταξη	49
3.6.2	Προγράμματα αποφυλακίζομένων γυναικών	52
3.6.3	Προτάσεις φορέων για αποφυλακιζόμενες γυναίκες	52
3.6.4	Προτάσεις γυναικών	52
3.7	Έρευνα για τη δυνατότητα επαγγελματικής επανένταξης αποφυλακίζομένων γυναικών	53
3.8	Μετασφρονιστική μέριμνα ανήλικων κρατουμένων.....	57
3.9	Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

	Εισαγωγή	59
4.1	Υπερπληθυσμός	60
4.1.1	Αποτελέσματα υπερπληθυσμού	60
4.1.2	Λύση του προβλήματος.....	61
4.2	Βία	62
4.2.1	Παράγοντες εκδήλωσης επιθετικής συμπεριφοράς	63
4.2.2	Θεωρεία κοινωνικής ταυτότητας και επιθετικότητας προς τις ομάδες αλλοεθνών	65
4.2.3	Έρευνα : σχέση επιθετικότητας – συνθήκες εγκλεισμού	66
4.2.4	Συμπεράσματα – λύσεις.....	68
4.3	AIDS	69
4.4	Διακίνηση ναρκωτικών	70
4.5	Καταπάτηση δικαιωμάτων	70
4.6	Ανήλικοι σε κρατητήρια – ανήλικοι υπό απέλαση	71
4.7	Αυτοκτονίες	72
4.8	Καταλυτικές οι επιπτώσεις στην φυσική και ψυχική υγεία	74
4.9	Προκατάληψη- ρατσισμός, Έρευνα στην κλειστή φυλακή Πάτρας.....	75
4.10	Προβλήματα σφρονιστικής μεταρρύθμισης.....	76
4.11	Προτεινόμενες λύσεις.....	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Εισαγωγή.....	80
5.1 Συνέντευξη με την κοινωνικό λειτουργό του σωφρονιστικού καταστήματος ελαιώνα.....	80
5.1.1 Κατηγοριοποίηση των κρατουμένων.	81
5.1.2 Στάση Κοινωνικού Λειτουργού απέναντι στις παραπάνω ομάδες.....	82
5.1.3 Καθήκοντα Κοινωνικού Λειτουργού	83
5.1.4 Δομή ενός Σωφρονιστικού Καταστήματος	85
5.1.5 Δικαιώματα κρατουμένων κατά την έκτιση της ποινής τους.	85
5.2 Καθήκοντα τμήματος κοινωνικής εργασίας.....	86
5.3 Καθήκοντα κοινωνικού λειτουργού	87
5.4 Εργαλεία που χρησιμοποιεί ο Κ. Λ κατά την επαφή του με τον κρατούμενο	89
5.4.1 Συνέντευξη	89
5.4.2 Οικοδόμηση σχέσης συνεργασίας	90
5.4.3 Παράγοντες που ενισχύουν την σχέση Κ.Λ – κρατούμενου	91
5.4.4 Τεχνικές συνέντευξης	91
5.4.5 Διερεύνηση του Κ.Λ σε σημαντικότερα ζητήματα του κρατούμενου....	92
5.5 Τεχνικές που βασίζονται στην αξιοποίηση του συναίσθηματος	93
5.6 Γνωστικές τεχνικές	94
5.7 Οι ρόλοι που υποδύεται ο κρατούμενος.	95
5.8 Συμπεράσματα.....	95
Παράρτημα.....	97
Βιβλιογραφία.....	102

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την διεξαγωγή της συγκεκριμένης μελέτης οφείλω να ευχαριστήσω τον Dr. Σκανδάμη Μαρίνο, δικηγόρο και καθηγητή στο ΑΤΕΙ για την πολύτιμη συμβολή του χωρίς την οποία δεν θα μπορούσε να έρθει εις πέρας αυτή η εργασία.

Την κα. Μουτάφη, κοινωνική λειτουργό στο Κλειστό σωφρονιστικό ίδρυμα γυναικών στον Ελαιώνα Θηβών για την πληροφορίες που παρείχε μέσω της συνέντευξης

Επίσης, την οικογένειά μου, την φίλη και φοιτήτρια νομικής, Κατερίνα Καράκογλου και τον Κατσαμπέκη Ευάγγελο για την σημαντική βοήθεια και την ηθική συμπαράσταση που μου παρείχανε όλο αυτό το διάστημα ώστε να ολοκληρωθεί με επιτυχία η εργασία αυτή.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι λόγοι που με οδήγησαν να διαλέξω αυτό το θέμα είναι το ενδιαφέρον που μου προκάλεσε να ασχοληθώ με τους κρατούμενους, την ζωή τους στο σωφρονιστικό κατάστημα και τα ζητήματα που τους απασχολούν. Επίσης το θεωρώ δύσκολο θέμα και άρα ήταν μια πρόκληση να ανταπεξέλθω στις απαιτήσεις του.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρομαι στην οργάνωση του σωφρονιστικού συστήματος και στην κατάσταση των ελληνικών φυλακών, τα είδη των σωφρονιστικών συστημάτων μέχρι σήμερα, στην μεταχείριση των κρατουμένων σύμφωνα με την διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του ΟΗΕ και στις κατηγορίες κρατουμένων που φιλοξενούν τα ιδρύματα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρομαι στα δικαιώματα των κρατουμένων και δίνω ιδιαίτερη σημασία στην εργασία και στην εκπαίδευση στα πλαίσια της φυλακής γιατί αποσκοπούνε στη μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση των κρατουμένων και στα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης στα πλαίσια της φυλακής και διοργανώνονται από διάφορους φορείς, οργανισμούς και επιχειρήσεις και απευθύνονται σε άντρες γυναίκες και ανηλίκους.

Στο τρίτο κεφάλαιο κάνω λόγο για την μετασωφρονιστική πολιτική, τον τρόπο επαγγελματικής επανένταξης των κρατουμένων από την στιγμή που εισέρχονται στο κατάστημα έως την στιγμή της αποφυλάκισής τους και τα προγράμματα και φορείς που διευκολύνουν τον σκοπό αυτό καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν μετά από την .αποφυλάκιση κυρίως ψυχολογικής και οικονομικής φύσεως.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζω τα προβλήματα του σωφρονιστικού συστήματος με σημαντικότερο εκείνο του υπερπληθυσμού και του συνωστισμού. Από τα οποία απορρέουν τα υπόλοιπα προβλήματα που δυσχεραίνουν την ζωή των κρατουμένων μέσα στο

κατάστημα. Επίσης αναλύονται προβλήματα σωφρονιστικής φύσεως και δίνονται ορισμένες λύσεις.

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο δίνεται ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού και τα καθήκοντά του απέναντι στους κρατούμενους, τα καθήκοντα του τμήματος κοινωνικής εργασίας καθώς περιγράφεται αναλυτικά η συνέντευξη που πήρα από την κοινωνικό λειτουργό της κλειστής φυλακής γυναικών στον Ελαιώνα Θηβών

ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΟΙΩΝ

Ένταξη η : η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του εντάσσω· τοποθέτηση (κατά σειρά, τάξη κτλ.) μέσα σε συγκροτημένο σύνολο, κατηγορία κτλ.· (πρβ. *κατάταξη*): *Η ομαλή ένταξη των αποφυλακιζομένων στην παραγωγή / στο κοινωνικό σύνολο.*

Επανάταξη η : η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του επανεντάσσω: *Θεραπεία των ναρκομανών και επανένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο..*

Επανεντάσσω -ομαι : εντάσσω εκ νέου κπ. ή κτ. εκεί που ανήκε προηγουμένως

Ίδρυμα το : οργανισμός που αποτελεί ιδιαίτερο νομικό πρόσωπο και έχει κάποιον κοινωφελή (φιλανθρωπικό, επιστημονικό κτλ.) σκοπό: *ίδρυμα ιδιωτικού δικαίου (ΙΔ). ίδρυμα δημοσίου δικαίου (ΔΔ). Εκπαιδευτικό / φιλανθρωπικό ίδρυμα. Σωφρονιστικό ίδρυμα.*

Σύστημα το : σύνολο μεθόδων που στηρίζονται σε θεωρητικά και σε εμπειρικά δεδομένα και που έχουν εφαρμογή στους διάφορους τομείς της οργανωμένης ζωής των ανθρώπων: *Δικαστικό / σωφρονιστικό σύστημα. Κοινωνικό / οικονομικό / πολιτικό σύστημα. Καπιταλιστικό / σοσιαλιστικό σύστημα.. Εκπαιδευτικό σύστημα..*

Σωφρονισμός ο : βελτίωση της διαγωγής ενός ατόμου που έχει διαπράξει κάποιο αδίκημα, με επιβολή κάποιας ποινής και συνήθ. με στέρηση της ελευθερίας του: *Σκοπός της φυλάκισης είναι ο σωφρονισμός του εγκληματία.*

Σωφρονιστικός -ή -ό : που έχει σχέση με το σωφρονισμό: *Σωφρονιστικό σύστημα, το σύνολο των κανόνων και δομών που αφορούν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εκτίουν την ποινή τους οι φυλακισμένοι. Σωφρονιστικό κατάστημα, φυλακή. Σωφρονιστικός υπάλληλος,*

που υπηρετεί σε σωφρονιστικό ίδρυμα. || (ως ουσ.) η *σωφρονιστική*, κλάδος της εγκληματολογίας που μελετά τα διάφορα σωφρονιστικά συστήματα.

[λόγ. < ελνστ. *σωφρονιστικός* `που διορθώνει', κατά τη σημ. των *σωφρονίζω, σωφρονιστής*]
www.greek-language.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Κατά τους αρχαίους συγγραφείς η φυλάκιση, που λεγόταν και «δέσμευσις» και «δεσμά», ήταν ποινή στερητική της ελευθερίας. Με αυτό το πνεύμα, αποτέλεσε αντικείμενο των δικανικών συλλογισμών, εκ μέρους των αρχαίων -κατά βάση- ρητόρων. Η ποινή αυτή προβλεπόταν άλλοτε ως κύρια ποινή κι άλλοτε ως παρεπόμενη. Εις την πρώτη περίπτωση, ο χρόνος διάρκειας της φυλάκισης, καθοριζόταν από το νόμο και το δικαστήριο αποφάσιζε σχετικά. Στη δεύτερη περίπτωση, ο νόμος την επέβαλε ως μέσον εξαναγκασμού και για αόριστο χρονικό διάστημα, μέχρις ότου εκπληρωθεί από τον καταδικασθέντα δράστη η χρηματική ποινή ή το πρόστιμο, που του είχαν επιβληθεί ως κύρια ποινή.

(Δημόπουλος, 2003)

Η στέρηση της ελευθερίας προοριζόταν, ως τον 18^ο αι., να εξασφαλίσει την κράτηση των κατηγορουμένων που περίμεναν ν δικαστούν, και των καταδίκων που επρόκειτο να εκτελεστούν ή να υποβληθούν σε σωματικές ποινές (ακρωτηριασμό, ραβδισμό, εφαρμογή αλυσίδων). Στο τέλος του 18^{ου} αι., η διάδοση των νέων ιδεών για την αποστολή του ποινικού συστήματος άρχισαν να προκαλούν το ενδιαφέρον των μεταρρυθμιστών για τους όρους διαβίωσης των φυλακισμένων κι έκαναν κατάδηλη την αναγκαιότητα ριζικής αναθεώρησης του συστήματος. Κατά το 1777 ο Άγγλος φιλόanthρωπος Τζόν Χάουαρντ κατόρθωσε να πετύχει την έκδοση νόμων που απόβλεπαν στην βελτίωση των όρων υγιεινής των φυλακών. Πρότεινε την υιοθέτηση συστήματος σωφρονισμού, προορισμένου να διευκολύνει την αναπροσαρμογή στην κοινωνική ζωή, με την καθιέρωση της αμειβόμενης εργασίας. Οι αρχές που υποστήριξε ο Χάουαρντ εφαρμόστηκαν στο σωφρονιστήριο της Φιλαδέλφειας, γι' αυτό και λέγονται «σύστημα της Φιλαδέλφειας». Υπάρχει επίσης και το «ωμπούριανό» σύστημα, από το όνομα της φυλακής του Ώμπορν της Νέας Υόρκης, όπου εφαρμόστηκε. Κατά το σύστημα αυτό, η απομόνωση των κρατουμένων περιορίζεται μόνο τις νυχτερινές ώρες, ενώ κατά την διάρκεια της ημέρας εργάζονται από κοινού. Στις αρχές του 19^{ου} αι.,

άρχισε, τέλος, να διαδίδεται και το «ιρλανδικό» σύστημα το οποίο μπορούσε να οδηγήσει , σε περίπτωση καλής διαγωγής, στη λεγόμενη «αποφυλάκιση με το λόφο τιμής» του κρατουμένου

Κυριότερα χαρακτηριστικά του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος, είναι η υποχρέωση προς εργασία, με εγγυήσεις σ' ότι αφορά τη αμοιβή και τον προορισμό του εισοδήματος και η κατανομή των καταδίκων σε διαφορετικά σωφρονιστήρια, επανορθωτικά ή θεραπευτικά καταστήματα, σύμφωνα με το είδος της ποινής. (ΝΕΑ ΔΟΜΗ, 1996)

Στις επόμενες ενότητες θα παρουσιάσω μια γενική εικόνα του Σωφρονιστικού Συστήματος που επικρατεί στη Ελλάδα , την πορεία των κρατουμένων απτήν στιγμή του εγκλεισμού τους μέχρι και την αποφυλάκιση τους καθώς και προγράμματα στήριξης απτήν πλευρά την ελληνικής νομοθεσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΝΕΟΤΕΡΩΝ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

1.1 Είδη σωφρονιστικών συστημάτων

Λέγοντας Σωφρονιστικά συστήματα εννοούμε τον τρόπο με τον οποίο οργάνωθηκε ιστορικά η ζωή στην φυλακή και η μεταχείριση των εγκλείστων. Κατατάσσονται στα εξής:

1.1.1 Το κοινοβιακό σύστημα

Κατά το σύστημα αυτό οι κατάδικοι βρίσκονται σε συνεχή επαφή και επικοινωνία μεταξύ τους ημέρα και νύχτα. Κοιμούνται σε μεγάλους θαλάμους, πολλά άτομα μαζί, τρώγουν σε κοινές τραπεζαρίες και εργάζονται σε κοινούς χώρους.

Το σύστημα αυτό παρουσιάζει ορισμένα πλεονεκτήματα συνοδεύεται όμως και από σοβαρά μειονεκτήματα. Το βασικό πλεονέκτημα του συστήματος αυτού είναι οικονομικής φύσης· δηλ. η οικοδόμηση φυλακών, όπου εφαρμόζεται αυτό το σύστημα είναι λιγότερο δαπανηρή απ' ό,τι θα ήταν η ανέγερση φυλακών με ατομικούς θαλαμίσκους. Από σωφρονιστική άποψη, μπορεί να πει κανείς ότι με το σύστημα τούτο είναι δυνατόν να διπλασιασθεί η ζωή της κοινότητας των κρατουμένων κατά το υπόδειγμα της κοινωνίας, με εφαρμογή ακόμη και του συστήματος της αυτοδιοίκησης, έτσι ώστε ο κρατούμενος κατά το διάστημα της κράτησής του να μην αποκόπτεται από τις ομαλές κοινωνικές του σχέσεις αλλά, αντίθετα, να ασκείται σε αυτές μέσα σε ένα κοινωνικό μικρόκοσμο εγκαθιδρυμένο πίσω από τα τείχη της φυλακής. Τέλος, το κοινοβιακό σύστημα επιτρέπει την οργάνωση της εργασίας των καταδικών κατά τρόπο πιο παραγωγικό (κατανομή έργων κ.τ.λ.). (Δασκαλάκης Η., 1983)

Η εμπειρία όμως δείχνει ότι η κοινή συμβίωση των καταδικών παρουσιάζει και σοβαρά μειονεκτήματα. Ο συγχρωτισμός επικίνδυνων εγκληματιών με αρχάριους και περιστασιακούς εγκληματίες ευνοεί την διαφθορά των δευτέρων από τους πρώτους. Επίσης, το σύστημα αυτό εμποδίζει την ομαλή κοινωνική επανένταξη του καταδίκου μετά την αποφυλάκισή του, γιατί τον αφήνει εκτεθειμένο σε άσκηση εκβιασμού από παλιούς συντρόφους της φυλακής, αν δεν δεχθεί να συμμετάσχει σε εγκληματικές επιχειρήσεις που οργανώνουν. Επίσης, η συμβίωση και η αλληλεγγύη που αναπτύσσεται μεταξύ τους ευνοεί την οργάνωση αποδράσεων ή και στάσεων. Θα

μπορούσε να επικαλεσθεί ακόμα κανείς ότι το κοινοβιακό σύστημα ευνοεί την ανάπτυξη ομοφυλοφιλικών σχέσεων, οι οποίες είναι ένα χαρακτηριστικό της ζωής των εγκλείστων. (Δασκαλάκης Η., 1983)

1.1.2 Το απομονωτικό σύστημα

Το απομονωτικό σύστημα βρίσκεται στον αντίποδα του κοινοβιακού και συνίσταται στο ότι ο κατάδικος ζει απομονωμένος σε κελί, όπου κοιμάται, τρώει και εργάζεται.

Το σύστημα τούτο αποβλέπει στην πλήρη εξαφάνιση της επικοινωνίας και των επαφών μεταξύ των καταδίκων, γι' αυτό στις πρώτες του εφαρμογές προβλεπόταν ότι όταν ο κατάδικος έβγαινε από το κελί του για να περπατήσει στην αυλή έφερε μια καλύπτρα στο πρόσωπό του για να μην μπορεί να αναγνωρισθεί.

Το απομονωτικό σύστημα, πέρα από το ότι είναι πολύ δαπανηρό σε ο, τι αφορά την κατασκευή ή διαμόρφωση των φυλακών, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του, δεν επιτρέπει και την οργάνωση της εργασίας των καταδίκων παρά μόνο σε επίπεδο ατομικής χειροτεχνίας. Κυρίως όμως είναι ολέθριο για την φυσική και ψυχική υγεία των καταδίκων. Επίσης, μόνο στα πλαίσια μιας τιμωρητικής μεταχείρισης είναι νοητό, ενώ έρχεται σε σύγκρουση με την ιδέα της κοινωνικής προσαρμογής του καταδίκου, αφού η στεγανοποίηση του από κάθε κοινωνική σχέση τον αποπροσαρμόζει εντελώς από την κοινωνική ζωή. (Δασκαλάκης Η., 1983)

1.1.3 Το μικτό σύστημα.

Το μικτό σύστημα επιχειρεί τον συγκερασμό των δυο προηγούμενων συστημάτων. Το σύστημα αυτό προβλέπει απομόνωση του καταδίκου σε ατομικό κελί κατά την νύχτα, την δε ημέρα από κοινού διαβίωση. Κατά την ημέρα οι κατάδικοι τρώγουν σε κοινές τραπεζαρίες και εργάζονται όλοι μαζί, είναι όμως υποχρεωμένοι να τηρούν τον κανόνα της απόλυτης σιωπής, η παραβίαση του οποίου συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα. Ο κανόνας της σιωπής, που αποτελεί χαρακτηριστικό του συστήματος τούτου, έρχεται να εκπληρώσει την λειτουργική αποστολή, που στο απομονωτικό σύστημα επιτελεί ο τοίχος του κελιού, δηλ. να εμποδίσει την αμοιβαία διαφθορά των τροφίμων της φυλακής.

Οποσδήποτε, το σύστημα τούτο είναι λιγότερο επιβλαβές για την ψυχική υγεία του καταδίκου από το απομονωτικό σύστημα, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι η πνευματική κατάσταση του δεν εκτίθεται σε κίνδυνο κάτω από αυτό το σύστημα. Ο

κανόνας της σιωπής έρχεται σε σύγκρουση με την φυσική ανάγκη του ανθρώπου να επικοινωνεί και να εκφράζει τις εντυπώσεις του στον πλησίον του και η κατάπνιξη της ανάγκης αυτής δε μένει χωρίς συνέπειες πάνω στην πνευματική ισορροπία του εγκλείστου. Για τον λόγο αυτό, όσες νομοθεσίες εφαρμόζουν σήμερα το μικτό σύστημα το έχουν απαλλάξει από τα μειονεκτήματα του κανόνα της σιωπής. (Δασκαλάκης Η., 1983)

1.1.4 Το προοδευτικό σύστημα

Σε αντίθεση με τα προαναφερθέντα σωφρονιστικά συστήματα, το προοδευτικό σύστημα περιέχει μια μέθοδο άσκησης θετικής επίδρασης πάνω στον κατάδικο. Έχει σκοπό την αποφυγή του απότομου περάσματος από το καθεστώς της πλήρους στέρησης της ελευθερίας στο καθεστώς της πλήρους απόλαυσης της ελευθερίας με την λήξη της ποινής. Γι, αυτό επιχειρεί μια κλιμάκωση του χρόνου της εκτέλεσης της ποινής σε διάφορες φάσεις σταδιακής ελάφρυνσης των όρων κράτησης. Το πέραςμα από την μία φάση στην άλλη εξαρτάται από το αν ο κατάδικος εμφανίσει με την συμπεριφορά του σαφείς ενδείξεις βελτίωσης, χωρίς να αποκλείεται ο υποβιβασμός του σε καθεστώς προηγούμενης φάσης, σε περίπτωση που η διαγωγή του κριθεί αντάξια αυτού του υποβιβασμού. Κατ' αυτόν τον τρόπο, κρίνεται ότι δημιουργούνται στον κατάδικο κίνητρα καλής διαγωγής, έτσι ώστε να συνηθίζει να υποβάλλει την συμπεριφορά του σε κανόνες και να αποκτά προοδευτικά, κατά το μέτρο που περνά σε φάσεις ελευθεριότερης μεταχείρισης, συναίσθημα ευθύνης.

Για να αποδώσει καρπούς αυτό το σύστημα, σύμφωνα με την φιλοσοφία των εμπνευστών του, απαιτείται μακροχρόνια μεταχείριση για να παρασχεθεί ο χρόνος για τον σταδιακό εθισμό του καταδίκου σε νόμιμη συμπεριφορά και βαθμιαία συνειδητοποίηση των ευθυνών του. Γι' αυτό το σύστημα τούτο εφαρμόζεται μόνο σε μακροχρόνιες ποινές στερητικής της ελευθερίας. (Δασκαλάκης Η., 1983)

1.1.5 Το Ανοιχτό Σωφρονιστικό σύστημα

α) Όσον αφορά τα ανοικτά σωφρονιστικά καταστήματα ιστορικά εμπεριέχονταν σαν ρύθμιση για πρώτη φορά στο "Σχέδιον Σωφρονιστικού Κώδικος Εκτελέσεως Ποινών και Ασφαλιστικών Μέτρων" το οποίο κατατέθηκε στη Βουλή για ψήφιση το 1966. Η στρατιωτική κυβέρνηση όχι μόνο δεν το τήρησε στην πράξη αλλά το 1971 επιδίωξε να το αναθεωρήσει και κατήργησε σημαντικές διατάξεις του, όπως τα

ανοικτά σωφρονιστικά καταστήματα. Ένα τέτοιο το κτίσμα του ορφανοτροφείου στον Ωρωπό το οποίο από το 1952 μέχρι το 1967 "λειτουργήσε" ως "Ανοιχτό Σωφρονιστικό Κατάστημα", δηλαδή φυλακή όπου οι τρόφιμοι δούλευαν. Τα ανοικτά κέντρα κράτησης είναι λοιπόν εναλλακτικοί τρόποι έκτισης της ποινής, όπως είναι και τα ευεργετικά ημερομίσθια, η ημιελεύθερη διαβίωση, η κοινωφελής εργασία. Άλλο παράδειγμα, το ανοικτό Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων Κασσαβέτειας , όπου η υπερενεργητικότητα των εφήβων βρίσκει διεξόδους στις ανοικτές φυλακές και εκτονώνεται, μέσα από προγράμματα κατάρτισης και δημιουργικής απασχόλησης που προετοιμάζουν την επαγγελματική τους επανένταξη. (Κουράκης Ν., 2009)

β) Πλεονεκτήματα ανοιχτού σωφρονιστικού συστήματος

Αναμφιβόλως, στα ανοικτά καταστήματα η πιθανότητα αποδράσεως και ο κίνδυνος ότι ο κρατούμενος θα κάνει κακή χρήση της σχέσης του με τον έξω κόσμο, είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από του άλλου τύπου σωφρονιστικά καταστήματα. Τα μειονεκτήματα όμως αυτά αντισταθμίζονται ευρύτατα στα εξής παρακάτω πλεονεκτήματα:

i) Το ανοικτό κατάστημα είναι περισσότερο ευνοϊκό για την κοινωνική αναπροσαρμογή των κρατουμένων, αλλά και περισσότερο πρόσφορο για την σωματική και ψυχική υγεία τους αυτών.

ii) Η ελαστικότητα που χαρακτηρίζει το σύστημα του ανοικτού καταστήματος εκδηλώνεται ως μια πιο απαλή μεταχείριση και χαλάρωση της εντάσεως της σωφρονιστικής διαβίωσης, συνεπώς καταλήγει στην δημιουργία μιας καλύτερης πειθαρχικής κατάστασης. Εξάλλου η έλλειψη υλικού ή σωματικού καταναγκασμού, αλλά και οι σχέσεις αυξημένης εμπιστοσύνης μεταξύ κρατουμένων και προσωπικού, συντελούν από τη φύση τους στο να εμφυσήσουν στον κρατούμενο ειλικρινή επιθυμία κοινωνικής αναπροσαρμογής.

iii) Οι όροι διαβίωσης στα ανοικτά καταστήματα είναι παραπλήσιοι των καταστημάτων που διαβιώνουν ελεύθερα.. ως εκ τούτου επιτρέπουν ευκολότερα την οργάνωση επωφελούς επικοινωνίας με τον έξω κόσμο, ο δε κρατούμενος συνειδητοποιεί ότι δεν διακόπτει τους δεσμούς του με την κοινωνία. Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, είναι δυνατόν να οργανώνονται π.χ. ομαδικοί περίπατοι, συμμετοχή σε αθλητικές συναντήσεις με ομάδες του έξω κόσμου, ατομικές άδειες εξόδου που αποβλέπουν κυρίως στην διατήρηση των οικογενειακών δεσμών.

iv) Η εκτέλεση του ίδιου μέτρου είναι λιγότερο δαπανηρή στο ανοικτό κατάστημα από όλα τα καταστήματα άλλου τύπου λόγω των μειωμένων εξόδων κατασκευών.

1.2 Οργάνωση του σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα

Η Οργάνωση του Σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα βασίζεται στις γενικές αρχές που τίθενται από το Σύνταγμα, τις διεθνείς συμβάσεις, τους νόμους και τα προεδρικά διατάγματα καθώς και τις κανονιστικές πράξεις κατ' εξουσιοδότηση τους, με θεμελιώδη νόμο τον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα.

Οι γενικές αρχές αφορούν τους κανόνες εκτέλεσης των ποινών και μέτρων ασφαλείας κατά της ελευθερίας, όπως αυτές επιβάλλονται από τα αρμόδια Δικαστήρια και τη μεταχείριση των κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης.

Απαραβίαστες αρχές στην εφαρμογή των ανωτέρω κανόνων αποτελούν η νομιμότητα και η ισότητα στη μεταχείριση των κρατουμένων, ο σεβασμός των δικαιωμάτων των κρατουμένων που τους αναγνωρίζει ο νόμος και η έννομη προστασία τους.

Στον προαναφερθέντα Σωφρονιστικό Κώδικα περιγράφονται τα όργανα της άσκησης της σωφρονιστικής πολιτικής που είναι το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο Φυλακών, η Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών και τα Συμβούλια της Φυλακής. Επίσης καθορίζονται, οι κατηγορίες των κρατουμένων και των καταστημάτων κράτησης, ο τρόπος μεταγωγής σε αυτά και διαβίωσής τους, η εφαρμογή προγραμμάτων και η διάθεση του ελεύθερου χρόνου τους, η εργασιακή τους κατάσταση, ο ευεργετικός υπολογισμός ημερών ποινής λόγω εργασίας και η επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Στον ίδιο Κώδικα περιγράφονται οι εναλλακτικές μορφές έκτισης των ποινών, τα μέτρα για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων, ο τρόπος μεταγωγών των κρατουμένων, ο τρόπος λήξης των ποινών, η μετασωφρονιστική μέριμνα, η εποπτεία της εφαρμογής του και τα όργανα που την ασκούν.

Η εποπτεία της οργάνωσης και λειτουργίας του σωφρονιστικού συστήματος ασκείται από τη Γενική Διεύθυνση Σωφρονιστικής Πολιτικής του Υπουργείου και της υπαγόμενες σε αυτή Διευθύνσεις:

α) Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων

- β) Σωφρονιστικής Αγωγής Ενηλίκων
 - γ) Λειτουργία Ειδικών Θεραπευτικών Καταστημάτων
 - δ) Επιθεώρησης Σωφρονιστικών Καταστημάτων και Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων και
 - ε) Εξωτερικής Φρούρησης Φυλακών και λοιπών Καταστημάτων.
- www.ministryofjustice.gr

1.3 Η κατάσταση στις ελληνικές φυλακές

Στη χώρα μας υπάρχουν 25 φυλακές¹ εκ των οποίων οι 21 είναι κλειστές και οι 4 αγροτικές. Υπάρχουν ακόμα 3 θεραπευτικά καταστήματα. Ο συνολικός αριθμός κρατουμένων κυμαινόταν τον Μάιο του 1994, σε 6.500 περίπου άτομα, ενώ με την προβλεπόμενη χωρητικότητα μπορούν να στεγάσουν μόνο 3.900 από αυτούς. Διαχωρισμός κρατουμένων δεν υφίσταται κι έτσι υπόδικοι, τοξικομανείς, και κατάδικοι για σοβαρά εγκλήματα συμβιώνουν στον ίδιο χώρο. Οι ανάγκες για εργασία δεν καλύπτονται γιατί οι θέσεις εργασίας είναι περιορισμένες. Από τους 6.500 κρατουμένους το 1994 εργάζονταν μόνον οι 2.000 περίπου. Από αυτούς οι 1.000 στις αγροτικές φυλακές και οι υπόλοιποι 1.000 στις άλλες κλειστές φυλακές της χώρας, κυρίως σε βοηθητικές και όχι παραγωγικές εργασίες (δηλ. μαγειρεία, καθαριότητα κτλ). Επειδή οι εργασίες αυτές δεν αμείβονται, χρησιμεύουν περισσότερο ως απασχόληση των κρατουμένων και μέσο μείωσης της ποινής τους με τον ευεργετικό υπολογισμό των ημερών.

Οι δυνατότητες ψυχαγωγίας και άθλησης είναι περιορισμένες λόγω έλλειψης χώρων και κατάλληλων κτιριακών εγκαταστάσεων, ελλείψεως βιβλιοθηκών κ.λ.π., η δε τηλεόραση αποτελεί το κυρίαρχο μέσο αναψυχής.

Επίσης το πρόβλημα της ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης είναι οξύ λόγω ελλείψεως γιατρών και προσωπικού. Αλλά η έλλειψη προσωπικού είναι ένα γενικότερο πρόβλημα που αφορά τόσο το φυλακτικό όσο και το εξειδικευμένο προσωπικό (ψυχολόγους, εγκληματολόγους), ενώ είναι ελάχιστος, σε σχέση με τους κρατούμενους, ο αριθμός των κοινωνικών λειτουργών.

Τέλος σε ο, τι αφορά την επικοινωνία με τον έξω κόσμο (συγγενείς, φίλους ή φορείς), τόσο απαραίτητη προς την κατεύθυνση της κοινωνικής επανένταξης, επιτρέπονται επισκέψεις προσώπων κυρίως από τον κύκλο των στενών συγγενών και,

¹ Τον όρο φυλακές θα τον χρησιμοποιήσουμε εφεξής εναλλακτικά με τον πολιτικά και νομικά προκρινόμενο όρο καταστήματα κράτησης.

υπό προϋποθέσεις, προσώπων του φιλικού περιβάλλοντος και φορέων.

(Θανοπούλου Μ, 1997)

1.4 Τα γυναικεία καταστήματα κράτησης

Ισχύουν και για τη φυλακή των γυναικών όσα αναφέρθηκαν παραπάνω σαν γενικές παρατηρήσεις για τις συνθήκες κράτησης, με μερικές ακόμα ιδιαιτερότητες. Τον Δεκέμβριο του 1994 υπήρχαν στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού 231 κρατούμενες. Περίπου 20 ακόμα κρατούνταν σε χωριστή πτέρυγα των φυλακών Διαβατών Θεσσαλονίκης. Αν και ο αριθμός των γυναικών κρατουμένων είναι σχετικά μικρός, εν τούτοις η στενότητα του χώρου αποτελεί πρόβλημα. Η έλλειψη μιας αίθουσας συγκέντρωσης όλων των κρατουμένων, για ψυχαγωγία ή για να χρησιμεύει σαν τραπεζαρία είναι εμφανής. Η παλαιά αίθουσα ψυχαγωγίας των Γυναικείων Φυλακών χρησιμοποιείται τώρα σαν αίθουσα δικαστηρίων υψηλής ασφαλείας, ενώ μια ολόκληρη πτέρυγα έχει εξαιρεθεί για να στεγάσει τους κρατούμενους του πραξικοπήματος του 1967.

Το πρόβλημα του διαχωρισμού των κρατουμένων είναι εντονότερο γιατί συνυπάρχουν και οι ανήλικες- λόγω έλλειψης ειδικού σωφρονιστικού καταστήματος γι' αυτές – αλλά και οι τοξικομανείς και οι ψυχοπαθείς κρατούμενες, γιατί δεν υπάρχει ούτε ψυχιατρείο γυναικών, ούτε ειδική πτέρυγα για τα ψυχιατρικά περιστατικά. Τα μικρά παιδιά, έως 2 ετών, επιτρέπεται να μένουν στη φυλακή με τις μητέρες τους, αλλά αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ιδρυματισμού.

Η ιατρική περίθαλψη καλύπτεται από γιατρούς που επισκέπτονται την φυλακή 2-3 φορές την εβδομάδα. Μόνιμος γιατρός δεν υπάρχει, ούτε ψυχολόγος, ενώ υπάρχουν 2 κοινωνικοί λειτουργοί. Για την αντιμετώπιση των δεινών της φυλάκισης υπάρχει αθρόα χορήγηση ψυχοφαρμάκων

Σε ό,τι αφορά την εργασία υπάρχει πρόβλημα απασχόλησης. Εργάζονται περίπου οι μισές γυναίκες αλλά σε βοηθητικές εργασίες και λίγες- κυρίως βαρυποινίτισσες – εργάζονται στο ταπητουργείο.

Τέλος, το πρόβλημα επικοινωνίας με τις οικογένειές τους είναι οξύτερο για τις γυναίκες. Η ύπαρξη μιας και μοναδικής φυλακής γυναικών συγκεντρώνει κρατούμενες απ' όλη τη χώρα και πολλές βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση από τα σπίτια τους. (Θανοπούλου Μ, 1997)

1.5 Ανήλικοι παραβάτες

Η Ελλάδα διαθέτει έξι ειδικά καταστήματα και τμήματα κράτησης νέων: το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα, το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Βόλου, το Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων Κασσαβέτειας, το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κασσαβέτειας, το Τμήμα Κράτησης Νέων στη Δικαστική Φυλακή Θεσσαλονίκης και το Τμήμα Κράτησης Νέων (κοριτσιών) στην Κεντρική Φυλακή Γυναικών Κορυδαλλού. Υπάρχει επίσης το Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου, μια μορφή επιβίωσης του παλαιού «αναμορφωτήριου», καθώς τύποις δεν αποτελεί χώρο κράτησης αλλά τόπο εκτέλεσης του αντίστοιχου αναμορφωτικού μέτρου.

Σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης (στοιχεία της 2/5/2008), ο πληθυσμός των φυλακών ανηλίκων (σωφρονιστικά και θεραπευτικά καταστήματα και ιδρύματα αρωγής) ανέρχεται αυτή τη στιγμή σε 438 άτομα. Από αυτούς οι 329 κρατούνται στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι ο αριθμός αυτός περιλαμβάνει τόσο τους ανήλικους όσο και τους «μετέφηβους», δηλαδή νέους ηλικίας έως 21 ετών. Οι ανήλικοι κρατούμενοι (κάτω των 18 ετών) είναι 60. (www.wordpress.com)

Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου (Ν.2298/95, ΦΕΚ 62 Α')

Είναι περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Φιλοξενεί τους ανήλικους οι οποίοι έχουν αναπτύξει παραβατική συμπεριφορά ή αντιμετωπίζουν δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής με σκοπό την αγωγή, κοινωνική στήριξη, εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση. Στο ίδρυμα εισάγονται άρρενες ανήλικοι στους οποίους έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησης σε κατάστημα αγωγής (άρθρο 122 παρ.ιδ Π.Κ.) ή η τοποθέτηση αυτή επιβάλλεται ως περιοριστικός όρος (άρθρο 282 Κ.Π.Δ.).

Κατά το χρόνο παραμονής τους στο ίδρυμα οι ανήλικοι φοιτούν σε σχολείο εντός ή εκτός του Καταστήματος, μετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και λαμβάνουν μέρος σε πολιτιστικές, ψυχαγωγικές ή αθλητικές δραστηριότητες. Επίσης έχουν δυνατότητα να κάνουν χρήση άδειας δοκιμασίας ή άδειας για οικογενειακούς, εκπαιδευτικούς λόγους ή για λόγους υγείας. Το ίδρυμα στελεχώνεται από διοικητικούς υπαλλήλους, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγο κ.λ.π. Φιλοξενεί μέχρι είκοσι πέντε ανήλικους έλληνες και αλλοδαπούς.. (www.ministryofjustice.gr)

1.6 Τοξικομανείς κρατούμενοι

Σημειώνεται ότι στον τομέα των Ειδικών Θεραπευτικών Καταστημάτων η Ελλάδα πρωτοτύπησε με την δημιουργία ανεξάρτητων κέντρων απεξάρτησης τοξικομανών κρατουμένων.

Ειδικότερα :

Με το Ν.2721/99 (ΦΕΚ 112/3-6-99 τ.Α´), ιδρύθηκε το Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων στον Ελεώνα Θηβών, ως ειδικό θεραπευτικό κατάστημα , σκοπός του οποίου είναι η θεραπευτική μεταχείριση τοξικομανών κρατουμένων για τη σωματική και ψυχική τους απεξάρτηση . Με τον ίδιο νόμο ιδρύθηκε κι ένα δεύτερο κέντρο απεξάρτησης στο Δήμο Κασσάνδρας Χαλκιδικής.

Εξ´ αυτών το πρώτο βρίσκεται στην περιοχή Ελεώνα Θηβών και έχει δυνατότητα να φιλοξενεί 250 τοξικομανείς κρατουμένους. Το δεύτερο κατασκευάζεται στο χώρο της Αγροτικής Φυλακής Κασσάνδρας, από την εταιρεία "ΘΕΜΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ Α.Ε" και οι κτιριακές του εγκαταστάσεις βρίσκονται στο στάδιο της αποπεράτωσης, έχει δε τη δυνατότητα φιλοξενίας 360 τοξικομανών κρατουμένων.

Το πρόγραμμα του Κέντρου Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων (Κ.Α.Τ.Κ.) είναι στεγνό , εθελοντικό , πολυφασικό και διάρκειας δύο περίπου ετών, στοχεύει δε : α) στη σωματική και ψυχική απεξάρτηση, β) στην αποχή από την παραβατικότητα , γ) στην εκπαίδευση και κατάρτιση, δ) στην πρόληψη της υποτροπής και στην κοινωνική επανένταξη των συμμετεχόντων.

Η πρώτη φάση του προγράμματος - δίμηνης διάρκειας - είναι φάση προετοιμασίας και πραγματοποιείται στα κατά τόπους καταστήματα κράτησης τοξικομανών κρατουμένων. Η δεύτερη φάση του προγράμματος πραγματοποιείται στο Κ.Α.Τ.Κ. Ελεώνα το οποίο άρχισε ήδη να λειτουργεί και είναι διάρκειας 4 μηνών τουλάχιστον . Χαρακτηρίζεται ως μεταβατική και συνδυάζει τον σωφρονισμό με τη θεραπεία, έχοντας ως στόχο τη συνέχιση της κινητοποίησης για θεραπεία και τη σταδιακή αλλαγή της ψυχολογικής στάσης και συμπεριφοράς του κρατούμενου από "φυλακισμένο" σε "θεραπευόμενο".

Στη συνέχεια ακολουθεί η τρίτη φάση , διάρκειας 8 μηνών τουλάχιστον, η οποία χαρακτηρίζεται ως φάση ψυχικής απεξάρτησης και πραγματοποιείται σε ειδικούς χώρους του Κ.Α.Τ.Κ., όπου θα εφαρμόζονται οι αρχές των θεραπευτικών κοινοτήτων.

Η τέταρτη και τελευταία φάση, διάρκειας 12 τουλάχιστον μηνών, είναι η φάση της κοινωνικοποίησης και στοχεύει στη προώθηση και ένταξη των θεραπευομένων στην κοινωνία. Η φάση αυτή πραγματοποιείται σε χώρους του Κ.Α.Τ.Κ. ή σε προστατευόμενα διαμερίσματα του Δημοσίου εκτός του Κ.Α.Τ.Κ. ή σε Αγροτικές Φυλακές. (www.ministryofjustice.gr)

1.7 Αλλοδαποί κρατούμενοι

Το ποσοστό τους στις Ελληνικές φυλακές είναι αρκετά μεγάλο και εγγίζει το 22% (1464 αλλοδαποί στους 6.609 κρατούμενους την 14.94), με πλειοψηφούσα εθνότητα τους Αλβανούς (400 κρατούμενοι, οι οποίοι μάλιστα είναι ιδιαίτερα ατίθασοι (Ελ. Βορτσέλας. 14.2.94. σελ. 33). Για την αντιμετώπιση των αλλοδαπών υπάρχει βέβαια η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Μεταφορά Καταδίκων 1983 (τ 1708/1988). Αλλά η εφαρμογή της εξαρτάται από την ανεπηρέαστη συναίνεση του κρατούμενου (άρθρο 7) και συνήθως τέτοια συναίνεση δεν εκδηλώνεται, όχι τόσο διότι οι συνθήκες στις ελληνικές φυλακές είναι καθ' υπόθεση ανεκτές, όσο κυρίως, όπως φαίνεται, διότι η πειθαρχία είναι εδώ πιο χαλαρή και επί πλέον μπορεί κανείς ευκολότερα στις ελληνικές φυλακές να βρει ναρκωτικά, οι δε περισσότεροι Ευρωπαίοι αλλοδαποί κρατούνται εδώ για αδικήματα που σχετίζονται με ναρκωτικά..

Μία άλλη νομική δυνατότητα που θεσπίστηκε το 1991 για την αποσυμφόρηση των φυλακών από αλλοδαπούς κρατούμενους, με τροποποίηση του άρθρου 74 Π.Κ. και του άρθρου 99 παρ. 2 Π.Κ., συνίστατο στην αποτελεσματικότερη ρύθμιση του θεσμού της απέλασης. Είναι προφανές ότι η απέλαση δεν μπορεί να αποτελέσει τον κύριο μοχλό αντιμετώπισης των αλλοδαπών (ιδίως μάλιστα αυτών που προέρχονται από Ευρωπαϊκές Χώρες ή είναι Πολιτικοί πρόσφυγες) και ότι θα πρέπει να προηγηθεί η μελέτη άλλων μέτρων όπως η σύναψη διακρατικών συμφωνιών με τις διάφορες ενδιαφερόμενες χώρες, η καταπολέμηση του δουλεμπορίου, η εργασιακή κάλυψη των αλλοδαπών εργαζομένων κλπ.

Ωστόσο και οι ισχύουσες ρυθμίσεις για την απέλαση μπορούν να διατηρηθούν. υπό την προϋπόθεση όμως ότι αυτές δεν θα αφορούν άτομα των οποίων το μοναδικό αίτημα είναι η παράνομη είσοδος στη χώρα και των οποίων η κατάσταση αντιμετωπίζεται με βάση τις ρυθμίσεις του Διεθνούς Δικαίου. Επίσης Θα μπορούσε να προβλεφθεί παρόμοια εξαίρεση για άτομα που διαμένουν στην Ελλάδα επί σειρά ετών και έχουν διαμορφώσει εδώ οικογενειακές σχέσεις.

1.8 Κώδικας μεταχείρισης κρατουμένων

Ορισμός: Ο όρος μεταχείριση σημαίνει ανάπτυξη δράσης πάνω σε ένα αντικείμενο (έμψυχο) με σκοπό την πραγματοποίηση ενός ορισμένου αποτελέσματος. Στην εγκληματολογία ο όρος μεταχείριση συναντάται και με πολύ στενότερο εννοιολογικό περιεχόμενο και σημαίνει τους τρόπους και τα μέσα δράσης πάνω στον εγκληματία με σκοπό την άσκηση επίδρασης στην συμπεριφορά του και γενικότερα στον τρόπο ζωής του, ώστε να επιτευχθεί η βελτίωσή του και η κοινωνική αποκατάσταση.

Ο Κώδικας μεταχείρισης κρατουμένων βασίζεται στις αρχές της διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του ΟΗΕ του 1948, στη σύμβαση της Ρώμης του 1950, στο σύνταγμα του 1975 και στους αναθεωρημένους κανόνες για την μεταχείριση των κρατουμένων του ΟΗΕ και του αναθεωρημένου και πληρέστερου «συνόλου στοιχειωδών κανόνων minima της επιτροπής υπουργών του συμβουλίου του 1973».

(Άρθρα 1-7). Γενικές αρχές

Στα άρθρα αυτά αναφέρονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των κρατουμένων και τα καθήκοντα της Πολιτείας. Επίσης, ότι ο σκοπός της εκτέλεσης των στερητικών της ελευθερίας κυρώσεων είναι η αγωγή και η κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων (άρθρο 1 παρ.1) και ότι πρέπει να υπάρχει ισότητα στη μεταχείριση των κρατουμένων (άρθρο 3). Εισάγεται για πρώτη φορά στη χώρα μας ο θεσμός του Δικαστηρίου εκτέλεσης των Ποινών, του οποίου η δικαιοδοσία θα είναι ευρύτατη καθώς θα επιλαμβάνεται όλων εκείνων των θεμάτων που αφορούν τον κρατούμενο και τη μεταχείριση του, προσδίδοντάς του κύρος και τις Εγγυήσεις της Δικαστικής Αρχής, για όλα εκείνα τα θέματα που μέχρι πριν είχε αρμοδιότητα η διοίκηση. Οι κρατούμενοι, όταν υπάρχει παρανομία σε βάρος τους έχουν το δικαίωμα να προσφύγουν στην ιεραρχική προϊσταμένη σωφρονιστική αρχή και στο δικαστήριο αυτό (άρθρο 5 παρ.2).

(Άρθρα 8-16). Διάκριση των κρατουμένων σε κατηγορίες. Έρευνα της προσωπικότητας του κρατουμένου.

Οι κρατούμενοι διαχωρίζονται σε κατηγορίες (ανήλικοι-ενήλικοι, υπόδικοι-κατάδικοι, ψυχασθενείς-τοξικομανείς, βαρυποινίτες-μικρότερες ποινές) με σκοπό την

διαφοροποιημένη και εξατομικευμένη μεταχείριση τους. Ειδική θεραπευτική μεταχείριση προβλέπεται για τα άτομα σε τοξικές ουσίες.

Για την εξατομίκευση της μεταχείρισης καθιερώνεται έρευνα της προσωπικότητας του κρατουμένου, που γίνεται πάντα με τη συνεργασία του, στο Ειδικό Κέντρο Παρατήρησης πουή στην Ειδική Πτέρυγα Προσανατολισμού και Παρατήρησης των καταστημάτων κράτησης. (άρθρο 12 παρ.2). Το Κέντρο Παρατήρησης στελεχώνεται από Επιστημονικό Συμβούλιο. Ο ρόλος του είναι πολύ σημαντικός γιατί είναι αρμόδιο να αποφασίσει μέσα σε ένα μήνα για όλα τα θέματα που αφορούν την διαβίωση και μεταχείριση των κρατουμένων για τις δυνατότητες χορήγησης αδειών εξόδου ή της ημιελεύθερης διαβίωσης (άρθρο 12 παρ.3)

Μέλη του Συμβουλίου είναι ο Διευθυντής του Κέντρου ή του Καταστήματος, ο Παθολόγος, ο Ψυχίατρος, ο Κοινωνικός Λειτουργός, ο Εγκληματολόγος και ένα Δικαστικός Λειτουργός.

(Άρθρα 17-21). Εισαγωγή των κρατουμένων στις διάφορες κατηγορίες καταστημάτων κράτησης-προϋποθέσεις- διαδικασία και διατυπώσεις εισαγωγής.

Περιέχει τις απαραίτητες λεπτομέρειες του τρόπου εισόδου των κρατουμένων στα καταστήματα Κράτησης. Στο άρθρο 3 των σωφρονιστικών κανόνων της Κ.Τ.Ε. (1951) (Κοινωνία Των Εθνών) προβλέπεται η σωφρονιστική κατανομή και διαφοροποίηση των κρατουμένων, με ένα. μικτό κριτήριο, εις το οποίο περιλαμβάνονται το φύλο, η ηλικία, το παρελθόν, η αιτία κράτησης καθώς και οι απαιτήσεις της μεταχείρισής τους. Η εν λόγω σωφρονιστική διαφοροποίηση των κρατουμένων, αποκρυσταλλώνεται όμως, διαυγέστερα, εις τα άρθρα 52 και 53 των κανόνων: «52 : Σκοπός της κατατάξεως πρέπει να είναι: α) Η αποφυγή του συγχρωτισμού και ο διαχωρισμός των κρατουμένων εκείνων οίτινες, λόγω του εγκληματικού παρελθόντος ή των κακών των διαθέσεων, δυνατόν ν' ασκήσωσι δυσμενή επίδρασιν επί των συγκρατουμένων των. β) Η κατανομή των κρατουμένων καθ' ομάδας προς διευκόλυνσιν της μεταχειρίσεώς των. 53 : Πρέπει να διατίθενται, εν τω μέτρω του δυνατού, Ιδιαίτερα Καταστήματα ή Ιδιαίτερα τμήματα ενός καταστήματος δια την μεταχείρισιν των διαφόρων ομάδων κρατουμένων». (Δημόπουλος, 2003)

(Άρθρα 22-31.) Όροι διαβίωσης κρατουμένων.

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στην ατομική υγιεινή, την ιατρική περίθαλψη και δημιουργείται Επιθεώρηση Υγειονομικού Ελέγχου (άρθρο 24).

Ειδικά μέτρα ιατρικής παρακολούθησης λαμβάνονται για τον κρατούμενο που κάμει απεργία πείνας, προκειμένου να προστατευθεί η υγεία του. Σε περίπτωση που ο απεργός αντιμετωπίζει άμεσο κίνδυνο ζωής ή σοβαρή και μόνιμη βλάβη της υγείας του, τότε το Δικαστήριο εκτέλεσης ποινών, έχει τη δυνατότητα να επέμβει προκειμένου να αποφασίσει την λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία της υγείας και της ζωής του. (άρθρο 29).

- *Υγειονομική περίθαλψη.* Κατά πρώτο λόγο ρυθμίζεται το θέμα της ατομικής καθαριότητας των τροφίμων της φυλακής με επιτακτικές διατάξεις, που υποχρεώνουν τους κρατούμενους να πλένονται, να ξυρίζονται, και να κουρεύονται τακτικά ενώ ειδική επίβλεψη γίνεται για την καθαριότητα των κρατουμένων γυναικών (άρθ. 38 Σ.Κ).

- *Ιατρική παρακολούθηση.* Λαμβάνεται μέριμνα για την Ιατρική παρακολούθηση και την νοσηλεία των κρατουμένων σε νοσοκομείο, αν η αντιμετώπιση της νόσου δεν είναι δυνατή από το σωφρονιστικό κατάστημα. Παρέχεται επίσης το δικαίωμα στον ασθενή να καλέσει ιατρό της εμπιστοσύνης του (άρθ. 39 Σ.Κ). Σε περίπτωση εκδήλωσης μεταδοτικού νόσου ο ασθενής απομονώνεται και μεταφέρεται το ταχύτερο σε νοσοκομείο.

- *Τροφοδοσία .* Κάθε κρατούμενος πρέπει να λαμβάνει τις κανονισμένες ώρες , τροφή καλής ποιότητας, καλά παρασκευασμένη και καλά διανεμημένη, έχοντας επαρκή θρεπτική αξία για την διατήρηση της υγείας του και των δυνάμεών του. Επίσης κάθε κρατούμενος πρέπει να έχει την ευχέρεια να προμηθεύεται πόσιμο νερό όποτε το έχει ανάγκη. (Αλεξιάδης, 1990).

Σε ασθενικούς κατάδικους ο κώδικας ορίζει ότι είναι δυνατόν μετά από ιατρική γνωμάτευση, να παρέχεται συμπληρωματική ποσότητα φαγητού ή ψωμιού καρά το 1/3 ή 1/2 της μερίδας.. σε έγκυες γυναίκες ή σε ασθενικούς παρέχεται ειδικό διαιτολόγιο. Επίσης ο κατάδικος μπορεί να συμπληρώσει την τροφή του είτε προμηθευόμενος ορισμένα φαγώσιμα από έξω, είτε αγοράζοντας αυτά από το πρατήριο του καταστήματος. Επιτρέπεται η να δέχονται δέματα με τρόφιμα, ύστερα από ειδική 'άδεια του Διευθυντή του Καταστήματος

- *Ιματισμός και κλινοστρωμνή.* Κάθε κρατούμενος που δεν δικαιούται να φέρει τα ίδια του τα ενδύματα πρέπει να λαμβάνει ιματισμό ανάλογο προς το κλίμα και επαρκή για την συντήρηση της υγείας του. Τα ενδύματα αυτά για κανένα λόγο δεν πρέπει να είναι μειωτικά και ταπεινωτικά. Κάθε κρατούμενος πρέπει να διαθέτει

ατομική κλίνη και επαρκή κλινοστρωμή, καλώς συντηρημένη και ανανεωμένη κατά τρόπο που να διασφαλίζει την καθαριότητα. . (Δασκαλάκης Η, 1983)

Επιπλέον, οι εγκαταστάσεις υγιεινής πρέπει να επιτρέπουν εις τον κρατούμενο να ικανοποιεί τις φυσικές του ανάγκες, ανά πάσα στιγμή και κατά τρόπο καθαρό και ευπρεπή. Οι εγκαταστάσεις λουτρού και καταιονητήρα (ντούζ) πρέπει να είναι επαρκείς, για να μπορεί κάθε κρατούμενος να τις χρησιμοποιεί άνετα, σε θερμοκρασία προσαρμοζόμενη εις το κλίμα και κατά διαστήματα, σύμφωνα προς τις απαιτήσεις της γενικής υγιεινής, αναλόγως της εποχής και της γεωγραφικής θέσης - όπου είναι εγκατεστημένο το σωφρονιστικό κατάστημα - και τουλάχιστον, μια φορά την εβδομάδα, υπό εύκρατο κλίμα. Τέλος, όλοι οι χώροι όπου συχνάζουν τακτικά οι κρατούμενοι, πρέπει να διατηρούνται σε άριστη κατάσταση, από άποψη συντήρησης και καθαριότητας. (Δημόπουλος, 2003)

(Άρθρα 32-33) Κτιριακές εγκαταστάσεις και χώροι έκτισης των ποινών.

Η κατασκευή των κτιρίων και η διαμόρφωση των χώρων κράτησης πρέπει να πληρούν τους όρους ασφαλείας και να εξασφαλίζουν την υγιεινή διαβίωση των κρατουμένων (άρθρο 32 παρ.1). επίσης, πρέπει να παρέχονται επαρκείς χώροι για διάφορες δραστηριότητες, ψυχαγωγία - εκπαίδευση - εργασία - άθληση - εκκλησιασμό. (άρθρο 33 παρ. 5)

Σύμφωνα με το «Σύνολο Στοιχειωδών Κανόνων Μεταχείρισης των Κρατουμένων» του Ο.Η.Ε (1957) - που αποτελούν στην ουσία τους, αναθεωρημένη έκθεση των σωφρονιστικών κανόνων της Κ.Τ.Ε. (1951) - Τα άρθ. 8-14 των εν λόγω σωφρονιστικών κανόνων ορίζουν : «Τα κελιά νυκτερινής απομονώσεως πρέπει να προορίζονται για έναν μόνον κρατούμενο. Εάν όμως, για ειδικούς λόγους, όπως λόγω πρόσκαιρου συνωστισμού, καθίσταται αναγκαίο στην Κεντρική Σωφρονιστική Διοίκηση, όπως προβεί εις εξαιρέσεις από τον κανόνα (9) τούτο, πρέπει ν' αποφεύγεται η κράτηση δύο κρατουμένων στο αυτό κελί ή ατομικό δωμάτιο. Επιπλέον, όταν γίνεται χρήση υπνοθαλάμων, αυτοί πρέπει να καταλαμβάνονται από κρατούμενους, οι οποίοι επιλέγονται επιμελώς και συγχρόνως, θεωρούνται κατάλληλοι να στεγαστούν κάτω από τέτοιες συνθήκες. Κατά τη νύκτα θα υπόκεινται σε κανονική επίβλεψη, η οποία οφείλει να προσαρμόζεται εις τον τύπο του Κ α τ α σ τ ή μ α τ ο ς. στον οποίο κρατούνται. Παράλληλα, οι χώροι κράτησης - ιδιαίτερα εκείνοι που προορίζονται για τη διαμονή των κρατουμένων κατά τη διάρκεια της νύκτας - πρέπει ν' ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της υγιεινής, λαμβανομένου υπόψη του κλίματος, κυρίως όσον αφορά την χωρητικότητα κατ' όγκον αέρος, το ελάχιστον όριον επιφανείας, τον φωτισμό, την θέρμανση και τον εξαερισμό.

Επίσης, σε κάθε χώρο όπου οι κρατούμενοι υποχρεούνται να διαβιούν ή να εργάζονται: α) Τα παράθυρα πρέπει να είναι επαρκώς μεγάλα, προκειμένου να μπορεί ο κρατούμενος να μελετά ή να εργάζεται υπό φυσικό φωτισμό. Η διαμόρφωση των παραθύρων αυτών - πρέπει να είναι τέτοια, ώστε να - επιτρέπει την είσοδο καθαρού αέρα άσχετα από την ύπαρξη ή μη τεχνητού εξαερισμού τεχνητός φωτισμός πρέπει να είναι επαρκής ώστε να επιτρέπει στον κρατούμενο να μελετά και να εργάζεται χωρίς βλάβη της όρασής του. (Δημόπουλος, 2003)

(Άρθρα 34-35.) Αγωγή κρατουμένων.

Η αγωγή κρατουμένων αποβλέπει στην ομαλή κοινωνική τους επανένταξη και πραγματοποιείται με την ανάπτυξη των ψυχικών, σωματικών και πνευματικών ιδιοτήτων τους, την διατήρηση της ψυχικής και σωματικής τους υγείας, την κατάλληλη εκπαίδευση και την μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της στέρησης της ελευθερίας έτσι ώστε να γίνουν υπεύθυνα και αυτοδύναμα άτομα. (άρθρο 34).

Η αγωγή αυτή γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό με σύγχρονες και κατάλληλες επιστημονικές μεθόδους σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι, η συμμετοχή και η συνεργασία των κρατουμένων στον προγραμματισμό των διαφόρων εκδηλώσεων, που αφορούν την κοινωνική, πνευματική, θρησκευτική και φυσική αγωγή (άρθρο 35).

Αναγνωρίζεται ο σημαντικός ρόλος της ψυχαγωγίας για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των κρατουμένων και η σπουδαιότητα της δυνατότητας για έκφραση μέσα από ατομικές ή ομαδικές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (άρθρο 40).

Ειδική επιτροπή αναλαμβάνει τον σχεδιασμό και την οργάνωση των πολιτιστικών, ψυχαγωγικών και αθλητικών εκδηλώσεων ή την έκδοση εντύπων. Την επιτροπή αποτελούν 3 εκπρόσωποι των κρατουμένων που εκλέγονται κάθε 4 μήνες με κλήρο και 2 μέλη του προσωπικού εκ των οποίων το ένα ανήκει στην Κοινωνική Υπηρεσία που ορίζονται από τον Διευθυντή για 4 μήνες. (άρθρο 41)

Στον τομέα της εκπαίδευσης για την απόκτηση ή συμπλήρωση πρωτοβάθμιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης προβλέπεται η λειτουργία σε διάφορα καταστήματα μονοτάξιου δημοτικού σχολείου. Επίσης, η οργάνωση προγραμμάτων επαγγελματικού προσανατολισμού και εκπαίδευσης με τη συνεργασία διάφορων φορέων. Οι τίτλοι σπουδών είναι ισότιμοι με τους αντίστοιχους της δημόσιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης και φυσικά δεν αναγράφεται σε αυτούς το όνομα του

καταστήματος. Χωρίς περιορισμό γίνονται οι σπουδές δια αλληλογραφίας. (άρθρο 42)

(Άρθρα 44-57) Επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Στα άρθρα αυτά ρυθμίζονται θέματα επικοινωνίας των κρατουμένων με τα συγγενικά και φιλικά πρόσωπα, τους συνηγόρους και τους εκπροσώπους διάφορων φορέων και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Εισάγεται πρώτη φορά ο θεσμός των αδειών απουσίας (άρθρο 47). Οι άδειες αυτές έχουν σκοπό να βοηθήσουν τον κρατούμενο να διατηρήσει την επαφή με την οικογένειά του και να προετοιμαστεί για την σταδιακή του κοινωνική επανένταξη.. επίσης, του προσφέρει τη δυνατότητα να συνεχίσει ή να ολοκληρώσει τις σπουδές του σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Η *τμηματική έκτιση της ποινής* και η εργασία για την κοινότητα (άρθρο 56) είναι ένας ακόμη σημαντικός προτεινόμενος θεσμός. Αφορά ποινές στερητικές της ελευθερίας μέχρι 18 μηνών, που έχουν μετατραπεί σε χρηματικές και οι καταδικασθέντες δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να πληρώσουν. Στις περιπτώσεις αυτές οι κρατούμενοι μπορούν με αίτηση τους στο Δικαστήριο έκτισης των ποινών να ζητήσουν, αντί της μετατροπής, την τμηματική έκτιση της ποινής ή την εργασία σε διάφορους κοινωφελείς φορείς.

(Άρθρα 58-70) Εργασία κρατούμενων.

Στα άρθρα αυτά καθορίζονται με επιστημονικά κριτήρια και σύγχρονες πρακτικές όλα τα θέματα που αφορούν την εργασία των κρατουμένων. Ιδιαίτερη σημασία έχει η συμμετοχή του κρατουμένου στην επιλογή της εργασίας που θα εκτελέσει, σύμφωνα με τις κλίσεις και τις δεξιότητες του, μέσα στο πλαίσιο του κατάλληλου προσανατολισμού και των αναγκών και των δυνατοτήτων του καταστήματος κράτησης.

(άρθρα 71-77) Μεταγωγή κρατουμένων

Κατά την διάρκεια μεταγωγής των κρατουμένων λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας, ενώ παράλληλα διασφαλίζεται η ομαλή μετακίνησή του, χωρίς να θίγεται η αξιοπρέπειά του. Ο κρατούμενος μετάγεται μετά από αίτησή του ή με πρόταση του Διευθυντή του Καταστήματος, για την τήρηση της τάξεως και ασφαλείας, για προβλήματα υγείας, για προσωπικούς, οικογενειακούς και εκπαιδευτικούς λόγους και να εργαστεί.

(άρθρα 78-90) Αμοιβές και πειθαρχικές κυρώσεις.

Προβλέπεται η απονομή αμοιβών για την επιβράβευση των κρατουμένων που μετέχουν στις διάφορες δραστηριότητες, δείχνουν ενεργητικότητα, καλή διαγωγή, πνεύμα συνεργασίας και αίσθημα ευθύνης. Καθορίζονται ρητά από τον νόμο και τον εσωτερικό κανονισμό τα πειθαρχικά παραπτώματα, οι πειθαρχικές κυρώσεις και η αρμόδια αρχή που τις επιβάλλει. Οι σωματικές ποινές, η κράτηση σε σκοτεινά κελιά, η στέρηση ή η ελάττωση της τροφής και οι αρμόδιες κυρώσεις απαγορεύονται.

(άρθρο 91) Μεταιδρυματική αρωγή

Με το άρθρο 91 ιδρύεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης Κέντρο Προστασίας Αποφυλακισμένων για συστηματική και οργανωμένη μεταιδρυματική συμπαράσταση στους κρατουμένους. (after care). Αυτό αποτελεί συνέχεια της προσπάθειας για την προετοιμασία της επανένταξης του κρατουμένου, που αρχίζει αμέσως μετά την καταδίκη του μέσω των οργανωμένων προγραμμάτων απασχόλησης, επαγγελματικής εκπαίδευσης, μόρφωσης, ψυχαγωγίας και άθλησης των Καταστημάτων κράτησης.

(άρθρα 92-115) Προσωπικό καταστημάτων και καθήκοντα)

αναφέρονται οι κατηγορίες του προσωπικού των Καταστημάτων κράτησης και τα καθήκοντα κάθε κατηγορίας. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην επιλογή του κατάλληλου προσωπικού και στην επιμόρφωσή του, που πρέπει να γίνεται κάθε δυο χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

Ιστορική αναδρομή.

Η εργασία των κρατουμένων από πολύ παλιά είχε καθιερωθεί στις φυλακές. Αρχικός λόγος καθιέρωσης της στις πρώτες φυλακές του 16ου αιώνα ήταν ο εξαναγκασμός των επαϊτών και φυγόπονων στην εργασία και στην τακτική ζωή. Αργότερα, η εργασία συνδέθηκε με τον τιμωρητικό χαρακτήρα της ποινής και θεσπίστηκε σαν μια πρόσθετη δεινοπάθεια, της οποίας το επίπονο κυμαινόταν ανάλογα με την βαρύτητα της ποινής. Έτσι, υπήρχε η καταδίκη σε καταναγκαστικά έργα, όπου ο κατάδικος όφειλε να εκτελεί βαριές και επίπονες εργασίες σε δημόσια έργα σέρνοντας μια σιδερένια μπάλα στο πόδι του. Η εργασία δηλαδή εξυπηρετούσε, παλιότερα, τον σκοπό της ανταπόδοσης. (Δασκαλάκης, 1983)

Η εργασία έχει σκοπό να διατηρήσει και να αυξήσει τις ικανότητες των κρατουμένων, να τους κάνει να αισθάνονται παραγωγικοί, να τους εκπαιδεύσει σε κάποιο επάγγελμα και να τους προετοιμάσει για την μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση.

Η εργασία των κρατουμένων οργανώνεται από το κράτος, ή άλλα Ν.Π.Δ.Δ. και εκτελείται σε βιομηχανικές, βιοτεχνικές, αγροτοβιομηχανικές, ή αγροτικές μονάδες. Οι κρατούμενοι μπορούν ακόμα να εργάζονται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, πάντα υπό την εποπτεία της διοίκησης ή και για δικό τους λογαριασμό ή μετά από παραγγελία ιδιώτη, εφόσον συμφωνεί και η Επιτροπή που είναι υπεύθυνη για την εργασία των κρατουμένων. Η Επιτροπή αυτή αποτελείται από τρία μέλη του Επιστημονικού Συμβουλίου που είναι : α) ο Διευθυντής, β) ένας ψυχολόγος ειδικευμένος στον επαγγελματικό προσανατολισμό και γ) ο ιατρός του καταστήματος. Το ωράριο, η αμοιβή και οι όροι ασφαλείας ρυθμίζονται από την εργατική νομοθεσία, αλλά η αμοιβή μειώνεται όταν η εργασία έχει εκπαιδευτικό σκοπό. (Τσιλιμιγκάκη, 1987)

Στο άρθρο 65 προβλέπεται το «δώρημα» ένα είδος συνολικής αμοιβής, που δίνεται μόνον για τους εργαζομένους στις αγροτικές φυλακές, στο αρτοποιείο της ΚΑΥΦ (Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών), πρόσφατα δε δίνεται και στους εργαζομένους στο Τυπογραφείο και βιβλιοδετείο των Φυλακών Κορυδαλλού καθώς και το αρτοποιείο των φυλακών Πάτρας. Ασφάλιση για εργατικά ατυχήματα έχουν μόνον οι δικαιούμενοι το δώρημα κρατούμενοι.

Ωστόσο όλοι οι εργαζόμενοι κρατούμενοι, σε οποιαδήποτε εργασία, ωφελούνται από τον ευεργετικό υπολογισμό των ημερών.²

2.1.1 Εργασία στα γυναικεία καταστήματα κράτησης.

Στις Γυναικείες Φυλακές, όπως και στις λοιπές φυλακές της χώρας, προβλέπονται ορισμένες θέσεις εργασίας με ευεργετικό υπολογισμό. Οι εργασίες που μπορούν να παρέχουν οι κρατούμενες στο πλαίσιο αυτό σχετίζονται κυρίως με την λειτουργία της φυλακής (καθαριότητα, μαγειρείο, κηπουρική, καφενείο, φαρμακείο, καντίνα, πλυντήριο, βιβλιοθήκη, απορρίμματα). Πρόκειται δηλαδή για εργασίες βοηθητικές. Εργασία με ευεργετικό υπολογισμό είναι και η απασχόληση στο ταπητουργείο. Κατά την άποψη των γυναικών που ρωτήθηκαν η επιλογή των κρατουμένων γυναικών για αυτές τις εργασίες στηρίζεται καταρχήν στη σειρά προτεραιότητας με βάση την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Όμως πέραν αυτού υπάρχουν και άλλα κριτήρια τα οποία, κατά περίπτωση, είναι οι γνώσεις, οι ικανότητες, η εμπιστοσύνη της διεύθυνσης των φυλακών, το είδος του αδικήματος κ.τ.λ. Έτσι κατά την διάρκεια της φυλάκισης η σημαντική λειτουργία που επιτελούν αυτές οι εργασίες είναι ότι συμβάλλουν στην συντόμευση του χρόνου έκτισης της ποινής τους και ότι τους προσφέρουν απασχόληση, «εργασιοθεραπεία για να μην τρελαθούμε» όπως λένε οι ίδιες.

Εκτός των εργασιών που προαναφέρθηκαν ένα άλλο είδος εργασίας μέσα στις Γυναικείες Φυλακές είναι και η κατασκευή χειροτεχνημάτων όπως κέντημα, πλέξιμο, κόσμημα, και ζωγραφική. Πρόκειται για ασχολίες που κάποιες κρατούμενες είχαν και πριν την φυλάκισή τους, ενώ κάποιες άλλες τις απέκτησαν μέσα στη φυλακή. Και στην περίπτωση των χειροτεχνημάτων, το μεγαλύτερο όφελος, κατά τις περισσότερες γυναίκες, είναι η απασχόληση που τις βοηθάει να ξεχάσουν την σκληρή καθημερινότητα της φυλακής. Σε πολύ μικρότερο βαθμό υπάρχει, σε κάποιες περιπτώσεις, ένα μικρό οικονομικό όφελος από την πώληση των χειροτεχνημάτων.

2.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ

Μέσα στο πλαίσιο της αύξησης των ευκαιριών για επαγγελματική επανένταξη των κρατουμένων και με την στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, τα τελευταία χρόνια, σε συνεργασία και με άλλους δημόσιους κυρίως, φορείς προχώρησε στη

² Ο θεσμός του ευεργετικού υπολογισμού των ημερών μειώνει τον χρόνο έκτισης της ποινής του εργαζομένου κρατούμενου. Έτσι, ο ένας μήνας εργασίας του ισοδυναμεί με ένα μήνα συν 23 μέρες έκτισης της ποινής. Σε ορισμένες πιο κουραστικές εργασίες, η μια μέρα υπολογίζεται για δυο.

διοργάνωση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης για φυλακισμένους, που γίνονται μέσα και έξω από τις φυλακές.

Τα προγράμματα που έχουν πραγματοποιηθεί για κρατούμενους κατά φορέα είναι τα εξής:

i) Φορέας υλοποίησης.. ΟΑΕΔ (Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού)

Από το 1984 έως το 1993 λειτούργησαν, επαναλαμβανόμενα με μικρές διακοπές, ετήσια προγράμματα ταχύρυθμης επαγγελματικής κατάρτισης στην ειδικότητα μηχανολόγου αυτοκινήτων, για τους κρατούμενους των φυλακών Τίρυνθας. Η εκπαίδευση έγινε εκτός φυλακών στα Κέντρα Τεχνικής Κατάρτισης (ΚΕΤΕΚ).

Από το 1984 έως το 1993 λειτούργησαν, επαναλαμβανόμενα με μικρές διακοπές, ετήσια προγράμματα ταχύρυθμης επαγγελματικής κατάρτισης στην ειδικότητα ηλεκτρολόγου-εγκαταστάτη, για τους κρατούμενους των φυλακών Τίρυνθας. Το ίδιο πρόγραμμα, με μεγάλες διακοπές λόγω ελλείψεως προσωπικού, λειτούργησε και στη φυλακή ανηλίκων Κασαβετίας Βόλου.

ii) Φορέας υλοποίησης ΕΛΚΕΠΑ (Ελληνικό Κέντρο Παραγωγικότητας)

Από το 1993 λειτουργούν προγράμματα κατάρτισης σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές (Multimedia) στις φυλακές Κορυδαλλού, επαναλαμβανόμενα ετησίως, στα εξής αντικείμενα..1) Χρήση υπολογιστών 2) Ηλεκτρονική Τυπογραφία 3) Ηλεκτρολογία αυτοκινήτων 4) Σχέδιο και 5) Ηλεκτρονικά κυκλώματα ραδιοφώνου-τηλεόρασης. Για ορισμένα από τα παραπάνω αντικείμενα λειτούργησαν προγράμματα και στις φυλακές Θεσσαλονίκης, Λάρισας, και Πάτρας.

iii) Φορέας υλοποίησης: ΤΕΙ σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Το 1994 λειτούργησε εξαμηνιαίο πρόγραμμα στη φυλακή Κορυδαλλού εξαμηνιαίο πρόγραμμα κατάρτισης στη σύγχρονη τυπογραφία και βιβλιοδεσία.

iv) Φορέας υλοποίησης :Κέντρο Ερευνών και Επιμόρφωσης Θράκης.

Το 1994 λειτούργησε εξαμηνιαίο πρόγραμμα κατάρτισης θέρμανση-ψύξη-κλιματισμό στις Φυλακές Κομοτηνής.

v) Φορέας υλοποίησης: Θεσσαλικό Κέντρο Ερευνών (Ιδιωτικός φορέας)

Το 1993 λειτούργησε εξαμηνιαίο πρόγραμμα εκπαίδευσης κρατουμένων σε υδραυλικές και ηλεκτρολογικές εργασίες, στις φυλακές Λάρισας.

Εκτός των προγραμμάτων, εργαστήρια παραγωγικής απασχόλησης έχουν λειτουργήσει από το 1970 μέχρι σήμερα, με συνεργασία των κατά τόπους ΝΕΛΕ, στις φυλακές Αγιάς, Αλικαρνασσού, Τρικάλων, Ιωαννίνων, Χαλκίδας, Κομοτηνής και Κορυδαλλού στα αντικείμενα ξυλογλυπτικής, αγγειοπλαστικής, ζωγραφικής, αργυροχοίας και στρωματοποιίας. (3)

Το θέμα της εργασιακής απασχόλησης μέσα στις φυλακές είναι ακόμη σημαντικότερο όταν πρόκειται για νεαρά άτομα, οπότε και θα πρέπει να συνδυαστεί με ειδικά προγράμματα επαγγελματική επιμόρφωσης.. Τέτοια προγράμματα είναι γενικώς σπάνια, αν και βρίσκουν μεγάλη αποδοχή από τους κρατούμενους όταν μάλιστα είναι αμειβόμενα.. Πρόσφατα ολοκληρώθηκε στον Κορυδαλλό ένα παρόμοιο πρόγραμμα που απευθυνόταν σε 30 κρατούμενους και επέβλεπε στην επαγγελματική τους κατάρτιση σε βιβλιοδεσία-τυπογραφία.

Το πρόγραμμα αυτό επιδοτήθηκε κατά 75% από την Ευρωπαϊκή Ένωση και πρόβλεψε τη χορήγηση ικανοποιητικής αμοιβής για όσους συμμετείχαν. Αυτός ήταν και ένας από τους λόγους επιτυχίας του. Οι άλλοι δυο, εξίσου σημαντικό λόγοι, ήταν ο ευεργετικός υπολογισμός των ημερών εργασίας των κρατουμένων (1 ημέρα συμμετοχής μετρούσε για 2) και φυσικά οι γνώσεις που θα μπορούσαν τα άτομα αυτά να αξιοποιήσουν επαγγελματικά, ως ανεκτίμητο εμπόδιο, μετά την αποφυλάκισή τους.

2.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

2.3.1 Έχουν λειτουργήσει στις γυναικείες φυλακές Κορυδαλλού τα εξής προγράμματα:

Α) Φορέας υλοποίησης: ΕΟΠ (Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας)

Από το 1969 ες σήμερα λειτουργεί επαναλαμβανόμενο πρόγραμμα, τριμηνιαίας εκπαίδευσης και παραγωγικής διαδικασίας κατασκευής χειροποίητων χαλιών. Οι γυναίκες αμείβονται με ημερομίσθιο (1.000 δρχ. περίπου) και ποσοστά αν κατασκευάσουν μεγαλύτερο αριθμό τετραγωνικών μέτρων. Τα χαλιά πωλούνται από τον ΕΟΠ. Στο πρόγραμμα αυτό ισχύει και ο ευεργετικός υπολογισμός των ημερών εργασίας.

Β) Φορέας υλοποίησης: ΝΕΛΕ (Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης)

Από το 1986 ως το 1988 λειτούργησε θεατρικό εργαστήριο που είχε σαν στόχο το ανέβασμα θεατρικών παραστάσεων. Από το 1989 έως σήμερα λειτουργεί,

επαναλαμβανόμενο με ενδιάμεσες διακοπές, πρόγραμμα κατάρτισης στο ψευδοκόσμημα. Οι γυναίκες κρατούμενες δεν αμείβονται, αλλά επωφελούνται από τυχόν πώληση των κοσμημάτων τους. Πρόσφατα προβλέφθηκε ένας μικρός αριθμός θέσεων με ευεργετικό υπολογισμό των ημερών εργασίας και σε αυτό το πρόγραμμα. Από το 1995 άρχισαν μαθήματα γυμναστικής, που γίνονται 3 φορές την εβδομάδα.

Γ) Φορέας υλοποίησης: MOA (Mokishi Okada Association)

Από το 1992 ως σήμερα λειτουργούν επαναλαμβανόμενα μαθήματα ανθοδετικής, με συνεργασία της ΝΕΛΕ. Από το 1992 ως το 1994 λειτουργούσαν προγράμματα μαθημάτων Ιαπωνικής Χαρτοδιπλωτικής, καθώς και μαθήματα ανακύκλωσης υλικών. Το 1994 λειτούργησε πρόγραμμα φυσικής καλλιέργειας-κηπουρικής (σε 7 μόνο θέσεις ίσχυε ο ευεργετικός υπολογισμός των ημερών εργασίας).

Δ) Φορέας υλοποίησης: Body Shop

Το 1994 λειτούργησε για 4 μήνες ομάδα έκφρασης και αυτοσχεδιασμού.

Ε) Φορέας υλοποίησης: Pro Art

Το 1995 λειτούργησε μόνο για 1 μήνα πρόγραμμα μαθημάτων ζωγραφικής. Κατά το παρελθόν δραστηριότητα είχε αναπτύξει ο Ελληνικός Οργανισμός Μικρομεσαίων Μεταποιητικών Επιχειρήσεων και Χειροτεχνημάτων (ΕΟΜΜΕΧ) που σζετιζόταν με τη λειτουργία τμημάτων κεραμικής, γενικής χειροτεχνίας και υφαντικής στις Γυναικείες Φυλακές. (2)

2.3.2 Μαθήματα που θα έπρεπε να γίνουν μέσα στις φυλακές.

Α.) Μαθήματα για όλες τις γυναίκες ανεξαρτήτως επιπέδου εκπαίδευσης.:

1. μαθήματα στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης (ΓΓΛΕ)
2. θέατρο (ΓΓΛΕ)
3. ζωγραφική (ΓΓΛΕ, Σχολή Καλών Τεχνών)
4. κέντημα (ΓΓΛΕ, ΕΟΠ)
5. κοπτική, ραπτική, γαζωτική (ΓΓΛΕ, ΟΑΕΔ)
6. πλεκτική (ΕΟΠ)
7. κομμωτική (ΓΓΛΕ, ΟΑΕΔ)
8. νοσηλευτική (ΓΓΛΕ)
9. μαγειρική (ΓΓΛΕ, ΟΑΕΔ)

Β) Μαθήματα για γυναίκες που έχουν κάποιο συγκεκριμένο επίπεδο εκπαίδευσης.:

1. ξένες γλώσσες (ΓΓΛΕ)
2. λογιστικά (ΕΛΚΕΠΑ)
3. ηλεκτρονικοί υπολογιστές, γραφομηχανή (ΕΛΚΕΠΑ, ΓΓΛΕ, ΟΑΕΔ)
4. δημοσιογραφία (ΓΓΛΕ, ΕΣΗΕΑ)
5. ψυχολογία (ΓΓΛΕ)

2.3.3 Προτάσεις γενικότερου ενδιαφέροντος.

1. ψυχολογική στήριξη όλων των κρατούμενων γυναικών
2. ίδρυση εργαστηρίου για την απασχόληση όλων των γυναικών και πέραν του πλαισίου επαγγελματικής κατάρτισης.

2.3.4 Αξιολόγηση των προγραμμάτων

Με παρόμοιες προϋποθέσεις, η συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης γίνεται δελεαστική για τους κρατούμενους και ωφέλιμη τόσο για την *intra* όσο και για την *extra* διαβίωσή τους. Κάτω από αυτό το πρίσμα πρέπει να αντιμετωπισθεί και η εργασία μέσα στη φυλακή, σε συνδυασμό μάλιστα με την ψυχοθεραπευτική της λειτουργία, πρέπει η εργασία να εξασφαλίζει μισθό και ασφάλιση στους κρατούμενους και να καλύπτει τομείς απασχόλησης, οι οποίοι να μην προσκρούουν στην ανταγωνιστικότητα της ελεύθερης αγοράς εργασίας, αλλά να λειτουργούν συμπληρωματικά με αυτήν. Ένα κατάλληλος τομέας ανάπτυξης παρόμοιων πρωτοβουλιών είναι και η εξειδικευμένη αγροκτηνοτροφία (ειδικές καλλιέργειες μα θερμοκήπια κλπ) και προς αυτή την κατεύθυνση ίσως θα έπρεπε να στραφεί το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Επίσης άλλοι αξιοποιήσιμοι τομείς είναι η ταπητουργία, η κοσμηματοποιία, η αγγειοπλαστική και η πληροφορική, καθώς και η εκτέλεση δημοσίων ή δημοτικών έργων εκτός φυλακής, κατά το πρότυπο αντίστοιχων στρατιωτικών μονάδων. (Δασκαλάκης Η., 1983)

2.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

2.4.1 Τα εργαστήρια δημιουργικής απασχόλησης του συλλόγου φίλων εθελοντών της εταιρίας προστασίας

Πολλές έρευνες έχουν τεκμηριώσει τη σημασία που έχουν οι δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου για τους νέους. Συγκεκριμένα αναφέρεται, ότι τους δίνεται η ευκαιρία να δομήσουν την ταυτότητά τους, να κατακτήσουν την αυτονομία τους, να μετρήσουν τη

δύναμή τους και να ανακαλύψουν οικογενειακούς, κοινωνικούς και διαπροσωπικούς ρόλους. Οι δραστηριότητες δημιουργικής απασχόλησης συνεισφέρουν στην σωματική και ψυχική υγεία, και στην προσαρμογή στην κοινωνία, ενώ βοηθούν τους νέους να αντιστέκονται σε παραβατικές συμπεριφορές.

Στόχοι των εργαστηρίων σύμφωνα με τα παραπάνω είναι:

- Η δημιουργική απασχόληση με στόχο την κάλυψη του ελεύθερου χρόνου.
- Η κοινωνικοποίηση των νέων και η ενσωμάτωση αξιών και κανόνων συμπεριφοράς τόσο με τους ενήλικους εκπαιδευτές όσο και με τους συνομήλικους.
- Η προσωπική καλλιτεχνική έκφραση μέσα από την κατασκευή αντικειμένων αλλά και η ένταξη σε μια παραγωγική διαδικασία μέσα σε συνθήκες που προσομοιάζουν αυτές της εργασίας.

2.4.2 Δημιουργικά εργαστήρια στις δικαστικές φυλακές διαβατών Θεσσαλονίκης

Û Δημιουργικό Εργαστήριο Χειροτεχνίας-Ζωγραφικής-Κατασκευών

Λειτουργεί από το Σεπτέμβριο του 2003 έως και σήμερα. Τα παιδιά με την καθοδήγηση των Εθελοντών του Συλλόγου μας επεξεργάζονται διάφορα υλικά που επιτρέπονται από τη Διεύθυνση των φυλακών. Τις χρονιές 2003, 2004 και 2005 οι ανήλικοι έγκλειστοι κατασκεύασαν διακοσμητικά στοιχεία με πηλό (dast) και ξύλο (καράβια κ.α.). Την εκπαιδευτική χρονιά 2005-2006 χωρίς διακοπή το καλοκαίρι, οι εθελοντές του Συλλόγου δίδαξαν στα παιδιά τα μυστικά της ζωγραφικής και έδωσαν χώρο στην προσωπική τους έκφραση και δημιουργία.

Û Εκδηλώσεις μέσα στον χώρο των φυλάκων

Γιορτή Χριστουγεννιάτικη: Συμμετέχουν όλα τα παιδιά και οι εθελοντές του Συλλόγου. Μοιράζονται δώρα με είδη πρώτης ανάγκης, σε όλους τους ανήλικους, ακόμη και στα παιδιά που για διάφορους λόγους απουσιάζουν. Τα Χριστούγεννα του 2007 γιορτάστηκαν με την συμβολή ενός μουσικού σχήματος με επικεφαλής τις επιμελήτριες ανηλίκων Θεσσαλονίκης.

Γιορτή Πρωτοχρονιάς: Γίνεται η κοπή της βασιλόπιττας και ο τυχερός παίρνει ένα δώρο. Επακολουθεί συζήτηση και δίνονται ευχές για την καινούργια χρονιά.

Γιορτή του Πάσχα: Μοιράζονται πασχαλινά αυγά και τσουρέκια καθώς και δώρα με είδη πρώτης ανάγκης.

Γιορτή για το κλείσιμο της εκπαιδευτικής χρονιάς: Γίνεται αποτίμηση του έργου των δημιουργικών εργαστηρίων και τα παιδιά εκφράζουν σχόλια και παρατηρήσεις. Σημείωση: Κάθε άπορος ανήλικος λαμβάνει μηνιαίως το ποσό των 50 ευρώ και 200 ευρώ, κατά την ημέρα της αποφυλάκισής του, ανεξαρτήτως της παρουσίας του στα Δημιουργικά Εργαστήρια του Συλλόγου.

Ϊ Εργαστήρι «Λογοτεχνίας» που απευθύνεται στις γυναίκες φυλακισμένες στα Διαβατά.

Το Εργαστήρι αυτό ιδρύθηκε το 2006 μετά από υπόδειξη της Διεύθυνσης των φυλακών, διότι για τις 33-36 φυλακισμένες γυναίκες των Διαβατών δεν υπάρχουν πολλά προγράμματα. Αν και ο Σύλλογος ασχολείται με ανήλικους, ανταποκρίθηκε στο αίτημα για λόγους ευαισθησίας στις γυναίκες που βρίσκονται στον χώρο αυτό. Υπό την εποπτεία εθελόντριας-συντονίστριας της Αντλεριανής Εταιρίας συζητούνται και αναπτύσσονται διάφορα θέματα που απασχολούν και προβληματίζουν την ομάδα που συμμετέχει σε αυτό το εργαστήρι.

2.4.3 Δημιουργικά εργαστήρια σε διάφορες περιοχές της Θεσσαλονίκης

Εργαστήρι χειροτεχνίας στην περιοχή του φοίνικα
Το εργαστήρι χειροτεχνίας λειτουργεί σε συνεργασία με την Μη Κυβερνητική οργάνωση «ΑΡΣΙΣ», στο Νεανικό Στέκι, στην περιοχή του Φοίνικα. Η συνεργασία του Συλλόγου με την «ΑΡΣΙΣ» ξεκίνησε το 2003 και συνεχίζεται έως σήμερα. Το πρώτο εργαστήρι στον Φοίνικα με εθελοντές του Συλλόγου ήταν Εργαστήρι Διακοσμητικού Κεριού. Το εργαστήρι αυτό αντικαταστάθηκε με το Εργαστήρι Χειροτεχνίας. Τα παιδιά, υπό την καθοδήγηση των εθελοντών-εκπαιδευτών του Συλλόγου, δημιουργούν ξύλινες κατασκευές (σπίτια, καράβια, κλπ.) τα οποία διατίθενται κυρίως στο ετήσιο Χριστουγεννιάτικο παζάρι.

2.4.4 Εργαστήρι κοσμήματος στις δυτικές συνοικίες

Το Εργαστήρι Κοσμήματος λειτουργεί σε συνεργασία με το «Δίκτυο Άλφα, το οποίο είναι Κέντρο Πρόληψης και Ενημέρωσης Δυτικής Θεσσαλονίκης για τις εξαρτησιογόνες ουσίες. Η συνεργασία του Συλλόγου με το «Δίκτυο Άλφα» ξεκίνησε την εκπαιδευτική χρονιά 2006-2007 με δύο εργαστήρια, εργαστήρι Διακοσμητικού Κεριού και εργαστήρι Θεατρικού Παιχνιδιού σε συνεργασία με την ψυχολόγο της Gestalt Foundation,

κυρία Κάτια Χατζηλάκου και με τον υπεύθυνο της ομάδας Play back του θεάτρου T!NG, κύριο Πέτρο Θεοδώρου.

Τη χρονιά 2007-2008 λειτούργησε εργαστήρι Κοσμήματος. Τα παιδιά δημιούργησαν κοσμήματα κυρίως με χάντρες και διάφορα άλλα υλικά(βραχιόλια, κολιέ, σκουλαρίκια, κλειδοθήκες, κομπολόγια κ.α.) (www.sfe-epath.gr)

2.5 Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ.

Σε κάθε κατάσταση οργανώνονται προγράμματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης ολιγομελών ομάδων κρατουμένων σε συνεργασία με ειδικά κέντρα κατάρτισης, υπό την επίβλεψη του τμήματος κοινωνικής εργασίας, του κοινωνιολόγου και του Συμβούλου Εκπαίδευσης, εάν υπηρετεί. Σε κάθε περίπτωση διατίθεται τουλάχιστον ένας φύλακας για τη συνοδεία και την επίβλεψη των κρατουμένων. Τα προγράμματα διεξάγονται σε κατάλληλη αίθουσα, εντός ή εκτός των 3.

Το Συμβούλιο Φυλακής μεριμνά για τη δημιουργία προγραμμάτων υπάρχει ανάγκη όπως:

- α) για αναλφάβητους,
- β) σχολείου δεύτερης ευκαιρίας,
- γ) επαγγελματικής κατάρτισης,
- δ) ξένων γλωσσών.

Η συνέχιση των σπουδών των κρατουμένων εκτός καταστήματος γίνεται σε αναγνωρισμένα και πιστοποιημένα εκπαιδευτικά ιδρύματα και σχολές στις οποίες είναι εγγεγραμμένοι. Η εγγραφή και φοίτηση ή μαθητεία στα ιδρύματα αυτά και σε σχολές οποιασδήποτε βαθμίδας εξασφαλίζεται με τη χορήγηση εκπαιδευτικών αδειών. Η καλή χρήση της εκπαιδευτικής άδειας ελέγχεται από το ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό και τον εισαγγελέα - επόπτη.

Η εργασία των κρατουμένων εκτελείται σε διάφορους τομείς λειτουργίας του καταστήματος, υπό την επίβλεψη των εντεταλμένων υπαλλήλων με τοποθέτησή τους από το αρμόδιο όργανο στις εγκεκριμένες από το Υπουργείο Δικαιοσύνης θέσεις εργασίας με ευεργετικό υπολογισμό ημερών ποινής. Δεν επιτρέπεται η απασχόληση κρατουμένου σε θέση εργασίας διαφορετική από εκείνη στην οποία έχει τοποθετηθεί, ούτε η απασχόλησή του πριν από την απόφαση τοποθέτησής του σε συγκεκριμένη θέση εργασίας. Η τήρηση της σειράς προτεραιότητας των κρατουμένων που ζητούν να τοποθετηθούν σε βοηθητική εργασία, η εναλλαγή τους ανά τρίμηνο ή η αιτιολογημένη περαιτέρω παραμονή

τους στη θέση στην οποία έχουν τοποθετηθεί ελέγχονται από τον εισαγγελέα επόπτη, όπως και κάθε άλλο θέμα σχετικό με την εργασία και την απασχόληση εντός και εκτός καταστήματος σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις. Ημερήσια δελτία εργασίας τηρούνται από τον αρμόδιο υπάλληλο του τομέα εργασίας χώρων κράτησης. (άρθρο 20, Ε.Τ.Κ, 2003).

2.6 ΑΛΛΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

2.6.1 Ψυχαγωγία των κρατουμένων

Στα πλαίσια ης αρχής της ανθρωπιστικής διαβίωσης των κρατουμένων στην φυλακή οργανώνεται από τον Σ.Κ και η ψυχαγωγία τους, (αρθ. 78 Σ.Κ), η οποία γίνεται κατά ομάδες και κάτω από την διεύθυνση ειδικού εκπαιδευτή ή του διδασκάλου. Κατά τις Κυριακές και εορτές οργανώνονται ομιλίες καθώς και προβολές κινηματογραφικών ταινιών διδακτικού και ηθοπλαστικού περιεχομένου. Επίσης, επιτρέπεται η παρακολούθηση εκπομπών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών ύστερα από την έγκριση του Διευθυντή της φυλακής.

Σε κάθε σωφρονιστικό κατάστημα λειτουργεί, κατά το άρθ.77 του Σ.Κ βιβλιοθήκη και αναγνωστήριο. Το είδος των βιβλίων της βιβλιοθήκης καθορίζεται από τον Διευθυντή της φυλακής. Εξαιρετικά, είναι δυνατή η προμήθεια βιβλίων απ' έξω· το περιεχόμενό τους όμως ελέγχεται λεπτομερώς πριν παραδοθούν στον κρατούμενο.

Αμφίβολης ορθότητας είναι η διάταξη, που απαγορεύει την ανάγνωση από τους κατάδικους ημερησίων εφημερίδων (άρθ.90 Σ.Κ) εκτός αν επιτραπεί με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης. Το ίδιο άρθρο ορίζει ότι προς ενημέρωση των κρατουμένων εκδίδεται ενημερωτικό δελτίο που περιέχει τις σπουδαιότερες ειδήσεις, πολιτικές, κοινωνικές και επιστημονικές. Η απαγόρευση ανάγνωσης του ημερήσιου και περιοδικού τύπου δικαιολογείται ίσως από την φροντίδα να μην εξάπτεται ο ερωτισμός των κρατουμένων από σκανδαλιστικές περιγραφές και φωτογραφίες. Αντικειμενικά όμως, η διάταξη αυτή οδηγεί στην αποκοπή του κρατούμενου από τα ιδεολογικά ρεύματα της εποχής που εκφράζει ο τύπος, με συνέπεια τον περιορισμό της συνταγματικά κατοχυρωμένης ελευθερίας του στοχασμού. Η "αντικειμενική" ενημέρωση επί των "σπουδαιότερων" ειδήσεων με το ενημερωτικό δελτίο, αν εφαρμόζεται στην πράξη, δεν παρέχει εχέγγυα αντικειμενικότητας, γιατί, σε τελική ανάλυση, εξαρτάται από την αξιολόγηση του κρίνοντος ποιες είναι οι σπουδαιότερες ειδήσεις, που θα περιληφθούν στο δελτίο. Έτσι, είναι δυνατόν, οι κρατούμενοι να παίρνουν μια παραμορφωμένη όψη της πραγματικότητας ενημερωνόμενοι μόνο σε ειδήσεις, που ανταποκρίνονται στην ιδεολογία του κρίνοντος. (Αλεξιάδης, 2003)

2.6.2 Άδειες κρατουμένων.

Οι τακτικές και εκπαιδευτικές άδειες των κρατουμένων χορηγούνται από το Πειθαρχικό Συμβούλιο και τηρείται ειδικό βιβλίο στο οποίο καταχωρίζεται η ημερομηνία και ώρα εξόδου και εισόδου των αδειούχων κρατουμένων, ώστε να ελέγχεται η έγκαιρη επιστροφή τους. Οι έκτακτες άδειες χορηγούνται από τον εισαγγελέα - επόπτη, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 7 παρ. 2 περ. 3 του παρόντος.

Κατά την επιστροφή τους από την άδεια οι κρατούμενοι ελέγχονται υποχρεωτικά για τυχόν εισαγωγή στο κατάστημα απαγορευμένων ειδών σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 10 παρ. 5 του παρόντος. Σε περίπτωση παραβίασης αδειών ενημερώνονται αμέσως οι αρμόδιες δικαστικές και αστυνομικές αρχές καθώς και το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Κάθε μήνα αποστέλλεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης κατάσταση που περιέχει στοιχεία για:

- α) τις αιτήσεις για άδεια που έχουν υποβληθεί,
- β) τις κάθε είδους άδειες που έχουν χορηγηθεί και
- γ) τις τυχόν παραβιάσεις αδειών.

2.6.3 Αλληλογραφία

Σε ο, τι αφορά την αλληλογραφία των καταδίκων, αυτή επιτρέπεται μόνο: α) με ανιόντες και κατιόντες απεριόριστα, β) με συγγενείς εξ αίματος και εξ αγχιστείας μέχρι τέταρτου βαθμού, γ) με την σύζυγο. Είναι προφανές, ότι ο κύκλος αυτός των προσώπων, με τα οποία μπορεί να αλληλογραφεί ο κρατούμενος, δεν καλύπτει τις συναισθηματικές ανάγκες του καταδίκου για επικοινωνία με αγαπητά πρόσωπα. Η κατάλυση της οικογένειας πατριαρχικού τύπου, που ανταποκρινόταν στον αγροτικό τόπο τρόπο παραγωγής, και η αντικατάστασή της από την πυρηνική οικογένεια είχε σαν αποτέλεσμα την τοπική απομάκρυνση και, κατά συνέπεια την συναισθηματική αποξένωση των συγγενών μεταξύ τους, έτσι ώστε είναι συνηθισμένο το φαινόμενο εξαδέλφων που βλέπονται σπάνια και δεν αισθάνονται τον παραμικρό συναισθηματικό δεσμό μεταξύ τους. Αυτό, το παραγνωρίζει ο Σ.Κ και επιτρέπει την αλληλογραφία του καταδίκου με τον εξάδελφο ενώ την απαγορεύει με την μνηστή, την ερωμένη, ή με τον φίλο, με τους οποίους ο κατάδικος έχει αληθινούς συναισθηματικούς δεσμούς. Η συντήρηση και ενθάρρυνση των δεσμών αυτών θα συντελούσε στο να αισθάνεται ότι έχει στηρίγματα στην κοινωνία, ότι δεν είναι αποκομμένος από αυτήν, ώστε να μην ζητήσει ως κοινωνικό καταφύγιο την κοινότητα των εγκλείστων.

Ο Σ.Κ καθορίζει την συχνότητα αλληλογραφίας των καταδίκων ανάλογα με την βαρύτητα της ποινής. Έτσι, οι καταδικασμένοι σε ισόβια κάθειρξη δικαιούνται να αλληλογραφούν μια φορά τον μήνα, οι καταδικασμένοι σε πρόσκαιρη κάθειρξη δυο φορές τον μήνα και οι καταδικασμένοι σε κράτηση απεριόριστα. Εξαιρετικά είναι δυνατή η αλληλογραφία καθ' υπέρβαση των ορίων αυτών μόνο ως αμοιβή για την βελτίωση που παρουσιάζει ο κατάδικος ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ύστερα από άδεια του Διευθυντή του καταστήματος.

2.6.4 Επικοινωνία με τον έξω κόσμο

Η διατήρηση επαφών και η επικοινωνία του κρατούμενου με πρόσωπα της ελεύθερης κοινωνίας επιβάλλεται όχι μόνο για λόγους εξανθρωπισμού της εκτέλεσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής αλλά και για λόγους κοινωνικής προσαρμογής του εγκλείστου μετά την απότιση της ποινής. Όσους περισσότερους δεσμούς διατηρεί ο κατάδικος με την ελεύθερη κοινωνία, όσο περισσότερα είναι τα ενδιαφέροντά του για πρόσωπα και καταστάσεις έξω από το τείχος της φυλακής, τόσο λιγότερο απορροφάται από την φυλακή, τόσο λιγότερο κοινωνικοποιείται σε σχέση με την ελεύθερη κοινωνία. Είναι λοιπόν απαραίτητο όχι μόνο για λόγους ανθρωπισμού αλλά και για διευκόλυνση της επαναπροσαρμογής του καταδίκου να ενθαρρύνονται οι επαφές και η επικοινωνία των καταδίκων με πρόσωπα της ελεύθερης κοινωνίας υπό την προϋπόθεση βέβαια, ενός κάποιου ελέγχου, ώστε να αποτρέπονται δυσμενείς επιδράσεις πάνω στον κατάδικο από τυχόν επαφές του με αντικοινωνικά στοιχεία. (Δασκαλάκης, 1983)

Για την έξοδο από το Κατάστημα δίνονται άδειες οι οποίες διακρίνονται σε τακτικές, έκτακτες, και εκπαιδευτικές. Αρμόδιο όργανο για την χορήγηση της πρώτης άδειας είναι τριμελής επιτροπή που την αποτελούν

- α) εισαγγελικός λειτουργός με 5ετή προϋπηρεσία
- β) ο Διευθυντής του καταστήματος κράτησης και
- γ) ο κοινωνικός λειτουργός που εισηγείται στην επιτροπή. (άρθρο 50)

Η επιτροπή λαμβάνει υπ' όψιν της τις σχετικές υποδείξεις του Επιστημονικού Συμβουλίου. Τις επόμενες τακτικές άδειες τις χορηγεί ο Διευθυντής μετά από εισήγηση του κοινωνικού λειτουργού.. για την χορήγηση της άδειας λαμβάνονται υπ' όψιν διάφορες προϋποθέσεις (π.χ ο χρόνος κράτησης, η προσωπικότητα του κρατούμενου κ.α.). Η τακτική άδεια απουσίας διαρκεί από 24 ώρες μέχρι 5 μέρες και δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 20 ημέρες κατά την διάρκεια του έτους. Εφόσον υπάρχουν σοβαροί λόγοι οι άδειες ανακαλούνται ή δεν ξαναδίνονται με απόφαση της Τριμελούς Επιτροπής.

Από τις σημαντικότερες ρυθμίσεις είναι αυτού του άρθρου 52 που θεσπίζει την ημιελεύθερη διαβίωση για λόγους απασχόλησης και την έκτιση της ποινής σε Ειδικά Καταστήματα Κράτησης. Για τον σκοπό αυτό ιδρύονται τα Κέντρα Ημιελεύθερης Διαβίωσης Κρατούμενων (ΚΗΔΚ). Στα ΚΗΔΚ ο κρατούμενος εκτίει το υπόλοιπο της ποινής του κάτω από συνθήκες περιορισμένης και ελεγχόμενης ελευθερίας. Σκοπός των ΚΗΔΚ είναι η προετοιμασία του κρατούμενου για την ομαλή και σταδιακή επανένταξή του.

2.6.5 Προστασία προσωπικών δεδομένων των κρατουμένων

Κάθε στοιχείο σχετικό με κρατούμενους (όνομα, ηλικία, επάγγελμα, οικογενειακή κατάσταση, ιατρικό και κοινωνικό ιστορικό, ιθαγένεια, ποινική κατάσταση κ.λπ.) ανήκει στην κατηγορία των «ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων» σύμφωνα με το άρθρο 2 περ. β του Ν. 2472/1997.

Πρόσβαση στα στοιχεία αυτά έχουν οι δικαστικές αρχές, τα αρμόδια όργανα του καταστήματος κράτησης και οι υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης, τηρώντας τις διατάξεις του παραπάνω νόμου. Γνώση των στοιχείων αυτών, με οποιοδήποτε πρόσφορο μέσο, λαμβάνουν οι ενδιαφερόμενοι κρατούμενοι ή οι νόμιμοι εκπρόσωποί τους και, κατόπιν αδείας του αρμόδιου εισαγγελέα, τρίτα πρόσωπα τα οποία έχουν έννομο συμφέρον. Η συλλογή και επεξεργασία αυτών των στοιχείων απαγορεύεται, εκτός εάν πραγματοποιούνται αποκλειστικά για ερευνητικούς και επιστημονικούς σκοπούς, υπό τον όρο ότι τηρείται η ανωνυμία και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων στα οποία αυτά τα δεδομένα αναφέρονται.

Ουδείς λαμβάνει γνώση με οποιονδήποτε τρόπο εγγράφων που από τη φύση τους είναι εμπιστευτικού χαρακτήρα, ακόμη και αν δεν είναι διαβαθμισμένα, και αφορούν την έκτιση της ποινής και το καθεστώς κράτησης των κρατουμένων.
(άρθρο 4, Εφημερίς Της Κυβερνήσεως, 1999)

2.6.6 Επισκέψεις κρατουμένων

Τα πρόσωπα που συνδέονται με τον κρατούμενο με συγγένεια κατ' ευθείαν γραμμή απεριορίστως και εκ πλαγίου μέχρι τέταρτου βαθμού και η σύζυγος δικαιούνται μόνο να επισκέπτονται τον κρατούμενο. Επίσης, επιτρέπεται η επίσκεψη σε πρόσωπα ηθικής περιωπής, σε εκπροσώπους προστατευτικών εταιριών και στον νομίμως διορισμένο συνήγορο. Η συχνότητα των επισκέψεων ορίζεται ανάλογα με την βαρύτητα της ποινής. Οι καταδικασμένοι σε ισόβια κάθειρξη δικαιούνται μια επίσκεψη τον μήνα, οι καταδικασμένοι σε φυλάκιση μια επίσκεψη την εβδομάδα και οι καταδικασμένοι σε κράτηση απεριορίστα.

2.6.7 Εξέφραση παραπόνων

Κατά την είσοδό του, κάθε κρατούμενος πρέπει να λαμβάνει γραπτές οδηγίες σε σχέση με το σύστημα μεταχείρισης των κρατουμένων της κατηγορίας του, περί των πειθαρχικών κανόνων του Καταστήματος, τα οποία επιτρέπουν την λήψη πληροφοριών και την υποβολή παραπόνων καθώς και την γνώση των δικαιωμάτων του και των υποχρεώσεών του. Εάν ο κρατούμενος είναι αγράμματος, οι παραπάνω πληροφορίες παρέχονται σε αυτόν προφορικός. Αιτήσεις και αναφορές παραπόνων υποβάλλονται στον Επιθεωρητή των Φυλακών κατά την διάρκεια της επιθεωρήσεως. Ο κρατούμενος μπορεί να συνομιλήσει με τον Επιθεωρητή, χωρίς την παρουσία του Διευθυντή ή άλλων μελών του προσωπικού καταστήματος.

2.6.8 Θρησκεία

Εάν το Κατάστημα περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό κρατουμένων που ανήκουν στην ίδια θρησκεία αρμόδιος εκπρόσωπος αυτής της θρησκείας πρέπει να διορίζεται η να καλείται. Κάθε κρατούμενος πρέπει να έχει την ευχέρεια, στο μέτρο του δυνατού, να ικανοποιεί τις απαιτήσεις της θρησκείας του, συμμετέχοντας στις οργανωμένες θρησκευτικές τελετές του Καταστήματος, έχοντας στην διάθεσή του θρησκευτικά και διδακτικά βιβλία του δόγματός του.

2.6.9 Δικαίωμα Του εκλέγειν

Κατά τις βουλευτικές εκλογές και τις εκλογές για την ανάδειξη των ελλήνων ευρωβουλευτών οργανώνονται εκλογικά κέντρα σε κάθε κατάσταση κράτησης. Ισχύει για τους κρατούμενους που έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν, είναι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους και δεν τους έχει επιβληθεί αμετάκλητη παρεπόμενη ποινή στέρησης πολιτικών δικαιωμάτων. (Εφημερίς Της Κυβερνήσεως,1999)

2.6.10 Κατάθεση αντικειμένων που ανήκουν στον κρατούμενο

Εάν ο κανονισμός απαγορεύει στον κρατούμενο να έχει μαζί του χρήματα, είδη αξίας, ενδύματα και άλλα αντικείμενα που του ανήκουν, κατά την είσοδο του στο Κατάστημα, πρέπει να φυλάσσονται σε ασφαλές μέρος. Πρέπει να συντάσσεται κατάλογος των εν λόγω αντικειμένων και να υπογράφεται από τον κρατούμενο. Λαμβάνονται και τα κατάλληλα μέτρα για την διατήρηση των εν λόγω αντικειμένων σε καλή κατάσταση. Εάν ο κρατούμενος κατά την είσοδό του φέρει μαζί του φάρμακα ή ναρκωτικά, ο ιατρός θα αποφασίσει για την χρησιμοποίησή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗΣ

3.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ

Η προετοιμασία της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης κατά το στάδιο της αποφυλάκισης θα μας απασχολήσει και πάλι σε τρία επίπεδα, σε αυτό της σχετικής ελληνικής νομοθεσίας, στο επίπεδο των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι αποφυλακιζόμενοι και στο επίπεδο της δράσης των φορέων που έχουν οργανώσει και υλοποιήσει προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και επανένταξης για αποφυλακισμένους.

3.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΖΟΜΕΝΩΝ.

Μετά την αποφυλάκιση τους οι πρώην κρατούμενοι έχουν να αντιμετωπίσουν μια σειρά προβλημάτων που εμποδίζουν την κοινωνική και κυρίως την επαγγελματική τους επανένταξη. Η απομάκρυνση από την αγορά εργασίας για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα, η έλλειψη επαγγελματικής εξειδίκευσης, αλλά και η προχωρημένη ηλικία κάνουν το πρόβλημα της ανεργίας να διαγράφεται απειλητικότερο για τους αποφυλακιζόμενους απ' ότι για τους άλλους άνεργους που δεν έχουν εμπειρία εγκλεισμού.

Σοβαρά κωλύματα στην επαγγελματική επανένταξη των αποφυλακιζομένων δημιουργεί και η υπάρχουσα νομοθεσία περί ποινικού μητρώου. Η έλλειψη εμπλοκής στο ποινικό σύστημα αποτελεί προϋπόθεση για την πρόσληψη στο δημόσιο ή για την χορήγηση άδειας εξασκήσεως ορισμένων επαγγελμάτων. Εκτός από τους περιορισμούς που θέτει η νομοθεσία περί ποινικού μητρώου οι κοινωνικές προκαταλήψεις οδηγούν σε απροθυμία των εργοδοτών να προσλάβουν στην δουλειά τους πρώην κρατούμενους. Επίσης η έλλειψη αυτοπεποίθησης που βιώνουν τα άτομα αυτά σαν συνέπεια του ιδρυματισμού, επιδεινώνει ακόμα περισσότερο τη θέση τους στην αγορά εργασίας.

Οι ίδιοι οι κρατούμενοι ήδη από την εποχή της φυλάκισής τους ανησυχούν για την επαγγελματική τους αποκατάσταση μετά την αποφυλάκιση, θεωρούν σαν κύριο πρόβλημα που θα αντιμετωπίσουν στο μέλλον το οικονομικό, και έχουν σαν άμεσο σχέδιό τους όταν αποφυλακιστούν, την εξεύρεση εργασίας. Θεωρούν επίσης το κοινωνικό στίγμα ως την

πλέον σημαντική πηγή δυσκολίας γι' αυτούς και την ανεργία έναν από τους λόγους υποτροπής. Η αστυνομική παρέμβαση στη ζωή τους προβληματίζει κυρίως τους υπότροπους.

Ειδικά σε ότι αφορά τις αποφυλακιζόμενες γυναίκες, εκτός των όσων παραπάνω αναφέρθηκαν πρέπει να προστεθεί ότι πολλές πρώην κρατούμενες αντιμετωπίζουν προβλήματα στέγης και διαλυμένων οικογενειακών σχέσεων μετά από μακροχρόνιες ποινές. Οι ίδιες οι κρατούμενες πιστεύουν ότι κατά την αποφυλάκιση τους θα αντιμετωπίσουν ψυχολογικά προβλήματα, τα οποία σχεδιάζουν να ξεπεράσουν βρίσκοντας δουλειά.

3.3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗΣ

Ο Κώδικας Μεταχείρισης Κρατουμένων (άρθρο 95), στοχεύοντας στη συνέχιση της διαδικασίας της κοινωνικής και ειδικότερα της επαγγελματικής επανένταξης των κρατουμένων, προβλέπει για τον χρόνο που έπεται της αποφυλάκισής τους την ίδρυση ενός νέου φορέα, του Κέντρου προστασίας Αποφυλακιζομένων. Για τον σκοπό αυτό ορίζεται η στελέχωση του Κέντρου με κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό και η συνεργασία του με τον ΟΑΕΔ, την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλους κοινωνικούς φορείς. Η μεταιδρυματική αρωγή παρέχεται μετά από αίτηση του αποφυλακιζομένου, πραγματοποιείται σε συνεργασία του Κέντρου με την Κοινωνική Υπηρεσία των φυλακών, περιλαμβάνει δε συχνή επαφή με τον πρώην κρατούμενο, προετοιμασία του οικογενειακού και επαγγελματικού του περιβάλλοντος, και κοινωνικοθεραπευτική στήριξη, εφ' όσον αυτός το επιθυμεί. Η μέριμνα αυτή ισχύει για τα πρώτα 2 χρόνια μετά την αποφυλάκιση.

Παρά τις υπάρχουσες διατάξεις η μεταιδρυματική μέριμνα στη χώρα μας είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Στην χώρα μας συνεχίζουν να υπάρχουν και να υπολειτουργούν-με βάση τον Αναγκαστικό Νόμο 869/1938 και το Βασιλικό Διάταγμα της 19/4/1938- οι Εταιρείες Προστασίας αποφυλακιζομένων. Οι Εταιρείες αυτές είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), διοικούνται από εννεαμελή Διοικητικά Συμβούλια, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, προβλέπεται να υπάρχουν σε κάθε πόλη της χώρας όπου υπάρχει Πρωτοδικείο και είναι αρμόδιες για την οικονομική και επαγγελματική υποστήριξη των αποφυλακιζομένων. Στην πραγματικότητα επειδή στερούνται πόρων, αλλά και εξειδικευμένου και βοηθητικού προσωπικού οι δραστηριότητές τους εξαντλούνται σε κάποιες εξαγορές μικρών ποινών και στην κάλυψη των εξόδων μερικών αποφυλακιζομένων για να επιστρέψουν στον τόπο τους.

3.3.1 Προετοιμασία της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης μέσα στη φυλακή, η οποία να περιέχει τα εξής :

- ψυχοκοινωνική στήριξη των κρατουμένων
- επαγγελματικός προσανατολισμός των κρατουμένων
- επαγγελματική κατάρτιση μέσα στη φυλακή που να συνδέεται όμως με την προετοιμασία εκτός φυλακής.

3.3.2 Προετοιμασία της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης εκτός φυλακής, η οποία να περιέχει τα εξής :

- συνέχιση της επαγγελματικής κατάρτισης των αποφυλακισμένων
- δημιουργία τράπεζας πληροφοριών στις Εταιρείες Αποφυλακισομένων που να βρίσκονται σε επαφή με τον ΟΑΕΔ
- ίδρυση ειδικών γραφείων ή κέντρων μετασφρονιστικής προστασίας που θα έχουν επαφή με τους αποφυλακισμένους ήδη πριν από την αποφυλάκισή τους, θα προσφέρουν επαγγελματικό προσανατολισμό και θα εξασφαλίσουν την τοποθέτηση τους σε θέσεις εργασίας.
- ύπαρξη ειδικής υπηρεσίας που θα στηρίζει τα προγράμματα κατάρτισης και θα εξασφαλίζει την σύνδεση τους με την αγορά εργασίας, έτσι ώστε να προωθείται η απορρόφηση αποφυλακισμένων.
- ενεργοποίηση της νομοθεσίας για την απασχόληση αποφυλακισμένων από τους εργοδότες.
- ίδρυση μικρών μονάδων ή συνεταιρισμών όπου θα μπορούν να απασχοληθούν οι αποφυλακισμένοι σε εργασίες που αποτελούν συνέχεια του αντικειμένου κατάρτισης, και ειδικότερα οι αποφυλακισμένες.
- συστηματική ευαισθητοποίηση των εργοδοτών
- ευαισθητοποίηση της κοινωνίας για την άμβλυνση των προκαταλήψεων σε βάρος των πρώην κρατουμένων.

3.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΖΟΜΕΝΟΥΣ

Τα προγράμματα που έχουν στόχο την επαγγελματική επανένταξη αποφυλακισμένων ατόμων, κατά φορέα, είναι τα εξής:

▼ Φορέας υλοποίησης : ΟΑΕΔ

Από το 1984 ως σήμερα λειτουργεί πανελλαδικά, επαναλαμβανόμενο ετήσιο πρόγραμμα επιχορήγησης εργοδοτών, για την πρόσληψη αποφυλακισομένων ατόμων 18-65 ετών για 35

θέσεις νεαρών ατόμων που έχουν υποβληθεί σε αναμορφωτικά μέτρα ή ποινικό σωφρονισμό 15-20 ετών και ατόμων που έχουν ;αποθεραπευτεί από τοξικές ουσίες, 15-65 ετών. (80 θέσεις). Η διάρκεια της επιχορήγησης είναι 12 μήνες και το ποσόν επιδότησης ήταν 2.900 δρχ. την ημέρα το 1993.

▼ Φορέας υλοποίησης : Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Από το 1988 έως το 1990 λειτούργησε εξαμηνιαίο πιλοτικό πρόγραμμα κατάρτισης αποφυλακισμένων ατόμων σε διάφορες τεχνικές εργασίες (ξυλουργική, υδραυλική, καθαριότητα, και δουλειές γραφείου.) που επαναλήφθηκαν 3 φορές, με κοινοτική επιδότηση. Από το 1991 έως το 1993 λειτούργησε εξαμηνιαίο καινοτομικό πρόγραμμα κατάρτισης αποφυλακισμένων ατόμων σε τεχνικές εργασίες, με συνεργασία διαφόρων Δήμων. Το πρόγραμμα περιελάμβανε και ανήλικους που είχαν περάσει από Σωφρονιστικά καταστήματα. Ένα είδος κατάρτισης αφορούσε τις τυπογραφικές εργασίες και πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστημιακό τυπογραφείο. Καινοτομία του προγράμματος ήταν η δημιουργία στέγης για την φιλοξενία αποφυλακισμένων με πρόβλημα στέγασης.

Από το 1993 έως το 1994 λειτούργησε οκτάμηνο πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης στις γραφικές τέχνες. Για το ίδιο χρονικό διάστημα λειτούργησε επίσης οκτάμηνο πρόγραμμα ανακύκλωσης χαρτιού κι αλουμινίου.

▼ Φορέας «ΑΡΣΙΣ»

Καινοτομικά προγράμματα προς την κατεύθυνση της εξεύρεσης εργασίας και περίθαλψης για νέους και των δυο φύλων, με κοινωνικά προβλήματα, μερικοί απ' τους οποίους έχουν και εμπειρία εγκλεισμού, έχει οργανώσει ο ιδιωτικός φορέας «ΑΡΣΙΣ». Το 1993 λειτούργησε το μηνιαίο πρόγραμμα, επιδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, κατάρτισης σε ξυλουργικές εργασίες και κατόπιν λειτούργησε και ξυλουργικό εργαστήριο το οποίο λειτουργεί ως σήμερα. Επίσης από το 1994 λειτουργεί ετήσιο πρόγραμμα για εκπαίδευση μηχανικών μοτοσικλέτας και ανάλογο εργαστήριο, επιδοτούμενο από χορηγίες εισαγωγέων μοτοσικλέτας. (www.arsis.gr)

▼ «ΕΠΑΝΟΔΟΣ»

Η «ΕΠΑΝΟΔΟΣ» είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Τη σύσταση και τη λειτουργία της προβλέπουν ο Σωφρονιστικός Κώδικας (άρθρο 81 παρ 2) και το π.δ. 300/2003. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, σε μια προσπάθεια υλοποίησης αυτών των διατάξεων και προώθησης της μετασωφρονιστικής μέριμνας, συγκρότησε, τον Μάρτιο του 2007, το Δ.Σ.

της «ΕΠΑΝΟΔΟΥ» και ήδη έχει ξεκινήσει η ουσιαστική της λειτουργία. Κύρια αποστολή της «ΕΠΑΝΟΔΟΥ» είναι η ομαλή κοινωνική ενσωμάτωση όσων αποφυλακίζονται, ειδικότερα, δε, η επαγγελματική κατάρτιση και η προώθησή τους στην αγορά εργασίας, η συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική υποστήριξή τους, η δημιουργία και ανάπτυξη δομών προστασίας για την επανένταξή τους. (www.epanodos.org.gr)

Σύμφωνα με τον Ν. Κουράκη, η «Επάνοδος», στο μικρό έως τώρα διάστημα της λειτουργίας της, έχει να παρουσιάσει σημαντικό έργο: συγκεκριμένα:

- Από τον Μάιο 2008 μπορεί να επισκέπτεται τα γραφεία της «Επανόδου» κάθε αποφυλακιζόμενος, για να τύχει εκεί ψυχολογικής και γενικότερης υποστήριξης στα πρώτα του βήματα εκτός φυλακής, ακόμη και με κουπόνια για διαμονή σε συμβεβλημένο ξενοδοχείο, εισιτήρια και τηλεκάρτες.

- Έγινε έκκληση σε μεγάλες επιχειρήσεις, αλλά και στο ευρύτερο κοινό, για οικονομική στήριξη της «Επανόδου». Η ανταπόκριση υπήρξε άμεση. Συγκεντρώθηκαν έτσι σχεδόν 70.000 ευρώ.

- Συγκροτήθηκε επιστημονική επιτροπή από κορυφαίους εγκληματολόγους, κοινωνιολόγους, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς και ήδη προετοιμάζεται για τον επόμενο μήνα, σε συνδιοργάνωση με το Πανεπιστήμιο Αθηνών, διήμερο συνέδριο, στο οποίο θα συζητηθούν τα προβλήματα των αποφυλακιζομένων και οι «καλές πρακτικές» (good practices) που εφαρμόζονται σε άλλες χώρες για τη στήριξή τους.

- Έχει προταθεί η υλοποίηση δράσεων που αφορούν το υπουργείο Δικαιοσύνης και εντάσσονται στο κοινοτικό πρόγραμμα «Εστία» του υπουργείου Εσωτερικών.

- Έχουν ήδη εκπονηθεί και παραδοθεί στον υπουργό Δικαιοσύνης οι δύο βασικοί Κανονισμοί που αποτελούν το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της «Επανόδου», δηλ. ο Κανονισμός Εσωτερικής Λειτουργίας (δημοσιεύθηκε ήδη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως) και ο Κανονισμός Προμηθειών.

- Έχει ξεκινήσει προσπάθεια για να εκσυγχρονισθούν θεσμικά, να ενεργοποιηθούν και να λειτουργήσουν σε όλη την Ελλάδα οι Εταιρείες Προστασίας Αποφυλακιζομένων (κατά περιφέρειες) και οι Επιτροπές Κοινωνικής Υποστήριξης (κατά νομούς). (www.kathimerini.gr, 17/01/09)

✓ EQUAL – Α.Σ. «NEMESIS»

Οι ΓΧΣ συμμετέχουν μαζί με 13 άλλους φορείς και με συντονιστή τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθήνας, στην Α.Σ. NEMESIS, στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας **EQUAL** για το **Μέτρο 1.1.**: Διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας ομάδων που υφίστανται διακρίσεις (Ομάδα στόχος φυλακισμένοι – αποφυλακισμένοι). Οι ΓΧΣ εμπλέκονται μεταξύ άλλων στις εξής δράσεις: Ολοκληρωμένο Δίκτυο Ένταξης και Αποκατάστασης Φυλακισμένων, Δομή εξατομικευμένων υπηρεσιών αποφυλακισμένων, Εκπαίδευση Συμβούλων Απασχόλησης, Εκπαίδευση Σωφρονιστικών Υπαλλήλων, Ευαισθητοποίηση εργοδοτών/τριών και τοποθέτηση αποφυλακισμένων σε επιδοτούμενες θέσεις εργασίας, Θεσμικό πλαίσιο

Η **equal** αποτελεί εργαλείο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση, χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και στοχεύει στην πειραματική εφαρμογή και διάδοση νέων τρόπων καταπολέμησης των διακρίσεων και της ανισότητας στον τομέα της απασχόλησης. Η equal ολοκληρώνει τις εμπειρίες που αποκτήθηκαν στα πλαίσια των προηγούμενων Πρωτοβουλιών EMPLOYMENT & ADAPT και συμπληρώνει τις υπάρχουσες πολιτικές για την ισότητα ευκαιριών στην αγορά εργασίας. (www.equal-greece.gr)

✓ «Η ΟΣΙΑ ΞΕΝΗ»,

«Διακονία αποφυλακίσεως απόρων κρατουμένων και φυγόποινων», ιδιωτικός φορέας, τομέας της ορθοδόξου ιεραποστολικής φιλοπτώχου Αδελφότητας «Η ΟΣΙΑ ΞΕΝΗ», μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που κύριο σκοπό έχει την αποφυλάκιση απόρων κρατουμένων και απόρων φυγόποινων και ο οποίος φορέας ιδρύθηκε το 1978 και έχει αποφυλακίσει μέχρι σήμερα 10.000 απόρους κρατουμένους και φυγοποιίνους, με αντίστοιχη δαπάνη 2.400.000 ευρώ (www.diakonia-filakon.gr)

✓ «Ο ΟΝΗΣΙΜΟΣ» Σύλλογος συμπαράστασης φυλακισμένων .

Είναι ο Προστάτης Άγιος των Φυλακισμένων.

Δίνει βοηθήματα και καλύπτει ανάγκες κρατουμένων και οικογενειών τους. Φροντίζει για αποφυλάκιση ατόμων με αυστηρά κριτήρια (Άποροι, όχι υπότροποι κ.λ.π.) Παρέχει φιλοξενία σε ξενοδοχείο για λίγο καιρό μετά την αποφυλάκιση όσων έχουν πρόβλημα στέγης. Ενισχύει οικονομικά τα φιλόπτωχα ταμεία των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Φυλακών. Παρέχει δωρεάν νομική κάλυψη σε απόρους κρατουμένων. Ενισχύει της

βιβλιοθήκες των φυλακών με καλό λογοτεχνικό και χριστιανικό βιβλίο. Φροντίζει για την επαγγελματική αποκατάσταση των αποφυλακισμένων. Στόχος του είναι η ανέγερση ξενώνα φιλοξενίας αποφυλακισμένων. (www.onisimos.gr)

3.5 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ.

Οι προτάσεις των φορέων περιλαμβάνουν τόσο τις τάσεις που διαφαίνονται στις προτάσεις των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης που αυτοί έχουν υποβάλει, όσο και προτάσεις γενικότερου ενδιαφέροντος για τον χώρο των φυλακών. αναλυτικότερα:

Προτάσεις ερευνών στην αγορά εργασίας, και συγκεκριμένα σε εργοδότες με στόχο την διερεύνηση των δυνατοτήτων απασχόλησης των κρατούμενων μέσα στις φυλακές.

Προτάσεις προγραμμάτων κατάρτισης για κρατούμενους που έχουν διάφορα αντικείμενα (π.χ. πληροφορική, αναπαραγωγή εντύπων) και έχουν προβλέψει συνέχιση της κατάρτισης και εκτός φυλακής.

Προτάσεις ανάπτυξης συστημάτων τράπεζας πληροφοριών για τα προγράμματα κατάρτισης.

Για τις φυλακές γενικά προτάθηκαν τα εξής:

• Εξασφάλιση της κατάλληλης κτιριακής υποδομής έτσι ώστε να είναι δυνατή η επέκταση των προγραμμάτων κατάρτισης μέσα στις φυλακές.

• Συνεχής επιμόρφωση και ενημέρωση της διοίκησης των φυλακών σε θέματα οργάνωσης και διαχείρισης των φυλακών

• Δημιουργία φορέα που να συντονίζει την παρέμβαση των φορέων που δραστηριοποιούνται μέσα στις φυλακές.

• Οργάνωση προγραμμάτων ομαδικής ψυχοθεραπείας για τοξικομανείς και νεοεισερχόμενους που να τους βοηθούν να προσαρμοστούν στην νέα κατάσταση της φυλάκισης.

• Ανάπτυξη της επαφής με τον έξω κόσμο μέσω πολιτιστικών προγραμμάτων που να οργανώνονται από κατάλληλους φορείς.

• Προγράμματα κοινωνικής επανένταξης ψυχαγωγικού και επιμορφωτικού χαρακτήρα.

3.5.1 Προγράμματα που πρέπει να γίνουν για την επαγγελματική ένταξη ή επανένταξη των αποφυλακισμένων.

Οι προτάσεις που καταγράφηκαν εδώ αφορούν κυρίως το είδος των Προγραμμάτων που πρέπει να γίνουν στο μέλλον.

- Προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης (νέες θέσεις εργασίας) όσων έχουν ήδη εκπαιδευτεί.

- Προγράμματα εκπαίδευσης, απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης όσων δεν έχουν εκπαιδευτεί.
- Προγράμματα συμβουλευτικής
- Προγράμματα εξειδικευμένης κατάρτισης
- Προγράμματα κατάρτισης που απευθύνονται σε μικτό πληθυσμό-στόχο.
- Προγράμματα επιχορήγησης εργοδοτών.

3.5.2 Γενικότερες προτάσεις που σχετίζονται με την επαγγελματική κατάρτιση και ένταξη ή επανένταξη των αποφυλακισμένων.

- Û Πρόσληψη αποφυλακισμένων από την Τοπική Αυτοδιοίκηση ως εποχιακού προσωπικού.
- Û Πρόσληψη αποφυλακισμένων από τους φορείς κατάρτισης
- Û Δημιουργία κινήτρων για την πρόσληψη αποφυλακισμένων.
- Û Φύλαξη των παιδιών των αποφυλακισμένων, ώστε να διευθυνθεί η εργασία των γονέων τους
- Û Οι προτάσεις αυτές αφορούν την οργάνωση και λειτουργία υπηρεσιών υποστήριξης αποφυλακισμένων (νομικής, υλικής, ψυχολογικής κ.λ.π) και περιλαμβάνουν τα εξής:
- Û Πρόβλεψη προσωρινής στέγης για αποφυλακισμένους.
- Û Οργάνωση προγραμμάτων οικονομικής στήριξης των αποφυλακισμένων και των οικογενειών τους.
- Û Οργάνωση προγραμμάτων ψυχολογικής στήριξης των αποφυλακισμένων.

3.5.3 Αλλαγές ή βελτιώσεις των προγραμμάτων με βάση την μέχρι τώρα εμπειρία.

Οι αλλαγές ή βελτιώσεις που επισημάνθηκαν με βάση την μέχρι τώρα εμπειρία είναι:

α) Η βελτίωση του σχεδιασμού των προγραμμάτων μέσω της διεξαγωγής έρευνας αναγκών εντός και εκτός φυλακής, έτσι ώστε να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα σε πιο ολοκληρωμένες ενέργειες.

β) Η σύνδεση των προγραμμάτων με την αγορά εργασίας, και πιο συγκεκριμένα η εξασφάλιση δυνατοτήτων απασχόλησης εντός και εκτός φυλακής .

γ) Η πλαισίωση των προγραμμάτων με υποστηρικτικούς θεσμούς , έτσι ώστε να εντάσσονται σε μια ολοκληρωμένη και όχι αποσπασματική παρέμβαση (π.χ. προγράμματα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, συμβουλευτικοί σταθμοί εντός και εκτός φυλακής.)

- δ) Η οργάνωση και η εξειδίκευση των υπηρεσιών των φορέων κατάρτισης σε θέμα επαγγελματικής κατάρτισης κρατουμένων
- ε) Ο συντονισμός των υπηρεσιών των φορέων κατάρτισης
- στ) Η ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων για να ληφθούν υπόψη οι ποικίλες διαστάσεις των προγραμμάτων.
- ζ) Η εξασφάλιση συνεργασίας με άλλα ευρωπαϊκά κράτη με στόχο τη μεταφορά τεχνογνωσίας.

Οι αλλαγές αυτές αφορούν τόσο γενικά ζητήματα σχεδιασμού και οργάνωσης των προγραμμάτων αυτών, όσο και την εξειδίκευση του περιεχομένου της προετοιμασίας των αποφυλακισμένων για την επαγγελματική τους ένταξη ή επανένταξη. Αναλυτικότερα οι αλλαγές που αναφέρθηκαν ήταν οι εξής:

- Οργάνωση προγραμμάτων επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης για αποφυλακισμένους που να αρχίζουν μέσα στη φυλακή και να συνδέονται όμως με προγράμματα εκτός φυλακής, έτσι ώστε τα πρώτα να μην είναι αποκομμένα από τα δεύτερα.
- Οργάνωση προγραμμάτων επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης που να απευθύνονται σε μικτό πληθυσμό και όχι μόνο σε αποφυλακισμένους, έτσι ώστε οι αποφυλακισμένοι να μην οδηγούνται σε περιθωριοποίηση.
- Οργάνωση προγραμμάτων σε συνεργασία με φορείς του εσωτερικού (Πανεπιστήμια, ΟΑΕΔ, Δήμοι, συνεταιρισμοί, ενώσεις εργοδοτών, τοπικοί φορείς κ.λ.π) και με φορείς του εξωτερικού, έτσι ώστε να δημιουργηθούν ομάδες κοινωνικού διαλόγου.
- Συντονισμός των ενεργειών των εμπλεκόμενων φορέων
- Αύξηση της διάρκειας των προγραμμάτων (πέραν των 400 ωρών)
- Απόκτηση εμπειρίας από την αγορά εργασίας και μέσα στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας των προγραμμάτων (π.χ. θέματα ωραρίου συνέπειας κ.λ.π.).

Ειδικότερα ως προς την προετοιμασία των αποφυλακισμένων για την επαγγελματική τους ένταξη ή επανένταξη τονίστηκε η ανάγκη να υπάρξουν ολοκληρωμένες προσεγγίσεις και παρεμβάσεις έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η συνέχεια στο χώρο και στο χρόνο και να δημιουργηθούν οι κατάλληλοι μηχανισμοί προς αυτή την κατεύθυνση.

Οι παρεμβάσεις αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν τα εξής:

Προετοιμασία της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης μέσα στην φυλακή, η οποία να περιέχει, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

- ◇ Ψυχοκοινωνική στήριξη των κρατουμένων.

- ◇ Επαγγελματικός προσανατολισμός των κρατουμένων.
- ◇ Επαγγελματική κατάρτιση μέσα στη φυλακή που να συνδέεται όμως με την προστασία εκτός φυλακής.
- ◇ Προετοιμασία της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης εκτός φυλακής, η οποία να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και τα εξής:
- ◇ Συνέχιση της επαγγελματικής κατάρτισης των αποφυλακισμένων
- ◇ Δημιουργία τράπεζας πληροφοριών στις Εταιρείες Προστασίας Αποφυλακιζομένων που να βρίσκονται σε επαφή με τον ΟΑΕΔ.
- ◇ Ίδρυση ειδικών γραφείων ή κέντρων μετασφρονιστικής προστασίας που θα έχουν επαφή με τους αποφυλακισμένους ήδη πριν από την αποφυλάκισή τους, θα προσφέρουν επαγγελματικό προσανατολισμό και θα εξασφαλίσουν την τοποθέτησή τους σε θέσεις εργασίας.
- ◇ Ύπαρξη ειδικής υπηρεσίας που θα στηρίζει τα προγράμματα κατάρτισης και θα εξασφαλίζει την σύνδεσή τους με την αγορά εργασίας, έτσι ώστε να προωθείται η απορρόφηση αποφυλακισμένων
- ◇ Ενεργοποίηση της νομοθεσίας για την απασχόληση αποφυλακισμένων από τους εργοδότες.
- ◇ Ίδρυση μικρών μονάδων ή συνεταιρισμών όπου θα μπορούν να απασχοληθούν οι αποφυλακισμένοι σε εργασίες που αποτελούν συνέχεια του αντικειμένου κατάρτισης.
- ◇ Συστηματική ευαισθητοποίηση των εργοδοτών και
- ◇ Ευαισθητοποίηση της κοινωνίας για την άμβλυνση των προκαταλήψεων σε βάρος των κρατουμένων.

3.6 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

3.6.1 Παράγοντες που επηρεάζουν την επαγγελματική επανένταξη των γυναικών

✓ Δικαστικό Ιστορικό και γενικές συνθήκες διαβίωσης μέσα στη φυλακή

Τόσο το είδος του αδικήματος, όσο και η διάρκεια της ποινής μπορεί να επηρεάσουν άμεσα την επαγγελματική ένταξη ή επανένταξη των αποφυλακιζομένων γυναικών για τους εξής λόγους: το μεν είδος του αδικήματος μπορεί να αποκλείει την άσκηση του αυτού επαγγέλματος στο μέλλον, η δε διάρκεια της ποινής να μεταθέτει τον χρόνο της αποφυλάκισης στο απώτερο μέλλον, οπότε και οι συνθήκες της αγοράς εργασίας α έχουν μεταβληθεί Συγκεκριμένα τα αδικήματα για τα οποία έχουν καταδικαστεί οι γυναίκες αυτές

είναι: παραβάσεις του νόμου Περί ναρκωτικών , κλοπές , απάτες, ανθρωποκτονίες, παράβαση του νόμου περί επιταγών. Επίσης η ύπαρξη υποτροπής συνδέεται άμεσα με την διαδικασία επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης μετά την αποφυλάκιση με την έννοια ότι δηλώνει δυσκολία η αδυναμία Κοινωνικής επανένταξης.

Στην διαδικασία επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης σημαντικό ρόλο παίζουν και οι γενικές συνθήκες διαβίωσης μέσα στη φυλακή με την έννοια του τρόπου οργάνωσης του προσωπικού χρόνου και της γενικότερης επαφής με τον έξω κόσμο. Ο προσωπικός χρόνος των γυναικών που ρωτήθηκαν κατανέμεται σε ποικίλες ασχολίες πρακτικής φύσης (π.χ. προσωπική φροντίδα, νοικοκυριό του κελιού, φαγητό), σε ασχολίες αναψυχής (π.χ. τηλεόραση, ραδιόφωνο, κέντημα, διάβασμα), σε ανάγκες επικοινωνίας (π.χ. τηλέφωνο, συζήτηση με συγκρατούμενες και αλληλογραφία), σε εργασίες με ευ ευεργετικό υπολογισμό (ταπητουργείο, κηπουρική, καθαριότητα, βιβλιοθήκη, κουζίνα, φαρμακείο, κόσμημα), σε παρακολούθηση μαθημάτων (ανθοδετική, κόσμημα) και στις λίγες περιπτώσεις που υπάρχουν παιδιά μέχρι 2 ετών, σε απασχόληση με αυτά. Πάντως η γενική εικόνα είναι ότι υπάρχει, για τις περισσότερες γυναίκες, χρόνος κενός και ανεκμετάλλετος που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για την προετοιμασία της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης ήδη από το χρονικό διάστημα της φυλάκισης. Επίσης ιδιαίτερη σημασία έχει η κάλυψη των αναγκών για επικοινωνία που έχουν αυτές οι γυναίκες γιατί η επαφή με τον έξω κόσμο συνεπάγεται ενδεχομένως και κάποια επαφή με τα δίκτυα στήριξης που μπορούν να παίξουν κάποιο ρόλο κατά την επαγγελματική ένταξη ή επανένταξη μετά την αποφυλάκιση.

Με βάση όσα προαναφέρθηκαν είναι σημαντικό να τονιστεί καταρχήν ότι το δικαστικό ιστορικό κάθε κρατούμενης προετοιμασίας της για την επαγγελματική ένταξη ή επανένταξη. Επίσης είναι ενδιαφέρον να επισημανθεί και πάλι ο ρόλος των δικτύων στήριξης των κρατούμενων γυναικών που λειτουργούν ως κανάλια επικοινωνίας με τη ζωή εκτός φυλακής και που θα αποτελέσουν ενδεχομένως και σημαντικό παράγοντα στήριξης κατά την διαδικασία της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης.

✓ Εκπαίδευση μέσα στη φυλακή

Μία άλλη βασική διάσταση της προετοιμασίας της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης των αποφυλακιζομένων γυναικών είναι η εκπαίδευση που τους έχει προσφερθεί μέσα στη φυλακή. Συγκεκριμένα η παρακολούθηση μαθημάτων ή προγραμμάτων κατάρτισης υποδηλώνει μία διάθεση μελλοντικής ένταξης ή επανένταξης με την έννοια της απόκτησης κάποιων εφοδίων που μπορεί να χρησιμεύσουν στο μέλλον, χωρίς αυτό να

σημαίνει ότι η μη παρακολούθηση τέτοιων μαθημάτων δηλώνει το αντίθετο. Όλες οι ερωτώμενες ήταν ενημερωμένες για τα προγράμματα που υλοποιούνται μέσα στις Γυναικείες Φυλακές χωρίς να γνωρίζουν ωστόσο τους φορείς που τα οργανώνουν. Αξιολογώντας τα θετικά και τα αρνητικά σημεία αυτών των προγραμμάτων οι ερωτώμενες αυτές ανέφεραν ως θετικά τα εξής: τα προγράμματα αυτά τους προσέφεραν μία δημιουργική διέξοδο που τις αποσπούσε από την σκληρή καθημερινότητα της φυλακής, γιατί απασχολούσαν την σκέψη τους με άλλα θέματα και τις έφεραν σ' επαφή με ανθρώπους από τον κόσμο που δεν τις αντιμετώπιζαν σαν κρατούμενες. Ως αρνητικό σημείο αυτών των προγραμμάτων αναφέρθηκε το γεγονός ότι πρόκειται για προγράμματα μικρής εμβέλειας και μικρής διάρκειας τα οποία συχνά δεν ολοκληρώθηκαν λόγω διακοπής της χρηματοδότησης.

Ός προς τις μελλοντικές δυνατότητες εκπαίδευσής τους μέσα στη φυλακή οι γυναίκες αυτές εξέφρασαν την επιθυμία να παρακολουθήσουν κατά την διάρκεια της φυλάκισής τους προγράμματα και μαθήματα σε διάφορα αντικείμενα, μερικά από τα οποία σχετίζονται άμεσα με την επαγγελματική τους ένταξη ή επανένταξη και άλλα αποτελούν απλά ένα είδος επιμόρφωσης κατά τον ελεύθερο χρόνο. Πιο συγκεκριμένα:

- Μαθήματα και προγράμματα που σχετίζονται άμεσα με την επαγγελματική τους ένταξη η επανένταξη είναι Κυρίως μαθήματα εισαγωγής στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές λογιστικών, ξένων γλωσσών, κοπτικής-ραπτικής-γαζωτικής, αγγειοπλαστική-κεραμικής, κεντήματος, πλεκτικής, νοσηλευτικής, κομμωτικής και μαγειρικής.. Πρόκειται δηλαδή για ποικίλα αντικείμενα κατάρτισης πολλά από τα οποία συνδέονται με τις παραδοσιακά ασχολίες.
- Μα αποτελούν ένα είδος επιμόρφωσης κατά τον ελεύθερο χρόνο είναι τα μαθήματα στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης και τα μαθήματα δημοσιογραφίας, ψυχολογίας θεάτρου και ζωγραφικής.

✓ Εργασία μέσα στη φυλακή.

Οι περισσότερες εργασίες με ευεργετικό υπολογισμό, λόγω της φύσης τους και του χαρακτήρα τους, σε πολύ μικρό βαθμό αποτελούν εργασίες που προσφέρουν ειδίκευση στις κρατούμενες και τους επιτρέπουν να αναζητήσουν μια ανάλογη εργασία μετά την αποφυλάκισή τους. Σε κάθε περίπτωση η αξιοποίηση των εργασιών με ευεργετικό υπολογισμό και της κατασκευής των χειροτεχνημάτων στο πλαίσιο της προετοιμασίας της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης των γυναικών αυτών αφορά κυρίως τις ανειδίκευτες και τις ανεπάγγελτες. Για τις γυναίκες αυτές ο χρόνος φυλάκισης θα μπορούσε, στην

περίπτωση αυτή, να αποτελέσει ένα χρόνο ανεπίσημης προϋπηρεσίας και απόκτησης κάποιας επαγγελματικής εμπειρία υπό την προϋπόθεση ότι οι δύο αυτοί τομείς εργασίας μέσα στη φυλακή εντάσσονται σ' ένα ευρύτερο σχέδιο προετοιμασίας της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης ήδη από το στάδιο της φυλάκισης. (Θανοπούλου, 1997)

3.6.2 Προγράμματα αποφυλακισμένων γυναικών

Συνεταιρισμός αποφυλακισμένων γυναικών για το κόσμημα

Το 1994, ιδρύθηκε γυναικείος συνεταιρισμός, το καλλιτεχνικό εργαστήριο «Ελεύθερη Δημιουργία» για να καταρτίσει αποφυλακισμένες γυναίκες στο κόσμημα. Οι στόχοι του είναι η επαγγελματική επανένταξη των αποφυλακισμένων γυναικών, η ψυχολογική και οικονομική τους υποστήριξη και η δημιουργία προσωρινής στέγης γι' αυτές. Ο συνεταιρισμός οργανώνει εκθέσεις με τη συμμετοχή του εργαστηρίου ψευδοκοσμήματος της φυλακής στις οποίες πωλούνται τα κοσμήματα αυτά. Στο πλαίσιο αυτών των δραστηριοτήτων συνεργάζεται και με άλλους φορείς όπως η ΝΕΛΕ, η Τοπική Αυτοδιοίκηση κ.λ.π.

3.6.3 προτάσεις φορέων για τις αποφυλακιζόμενες γυναίκες

1. χρηματοδότηση των υλικών κάποιων προγραμμάτων ώστε να μπορούν αυτά να επεκταθούν και σε αποφυλακισμένες γυναίκες (π.χ. ανθοδετική).
2. πρόσληψη αποφυλακισμένων γυναικών στα εργαστήρια ταπητουργίας του ΕΟΠ.

3.6.4 Προτάσεις αποφυλακιζομένων γυναικών

Οι προτάσεις αυτές αφορούν τόσο το χρονικό διάστημα της φυλάκισης, όσο και αυτό της αποφυλάκισης. Αναλυτικότερα

- Καλύτερη ενημέρωση από πλευράς της διεύθυνσης των φυλακών για τα μαθήματα και τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης
- Χρησιμοποίηση ανεκμετάλλευτων χώρων για να γίνουν προγράμματα και οικοδόμηση νέων χώρων για το σκοπό αυτό
- Καλλίτερη Οργάνωση του χρόνου μέσα στη φυλακή με πρόβλεψη μεγαλύτερου αριθμού προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και ένταξης ή επανένταξης
- Πρόβλεψη μεγαλύτερου αριθμού θέσεων εργασίας, και ειδικότερα με αμοιβή.

Προτάσεις που αφορούν τον χρόνο μετά την αποφυλάκιση:

- Επαφή της Κοινωνικής Υπηρεσίας της φυλακής με εργοδότες με στόχο την εξασφάλιση απασχόλησης σε πρώην κρατούμενες
- Δημιουργία υπηρεσιών στήριξης των αποφυλακισμένων σε θέματα στέγης, σε ψυχολογικά προβλήματα, στην εξεύρεση απασχόλησης κλπ.

3.7 ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΖΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

Στα πλαίσια της έρευνας που διεξήχθη, λήφθηκαν υπ' όψιν οι εξής παράγοντες : α) τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων που ερευνήθηκαν, β) οι προϋποθέσεις πρόσληψης αποφυλακισμένων γυναικών, γ) οι δυνατότητες προσφοράς επιδοτούμενης επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφυλακισμένες γυναίκες και δ) οι δυνατότητες πρόσληψης αποφυλακισμένων γυναικών.

Πέραν της γενικής κατάστασης που επικρατεί στην αγορά εργασίας σε σχέση με την απασχόληση των γυναικών, ως προς την επαγγελματική ένταξη αποφυλακισμένων γυναικών, ιδιαίτερο ρόλο διαδραματίζει και η στάση των εργοδοτικών φορέων απέναντι στην επαγγελματική κατάρτιση και την πρόσληψη αποφυλακισμένων γυναικών σε συγκεκριμένες θέσεις εργασίας. Με άλλα λόγια οι πραγματικές δυνατότητες επαγγελματικής ένταξης αυτών των γυναικών προσδιορίζονται και από την αντιμετώπιση φορέων αυτών απέναντι στο στίγμα της φυλάκισης.

⇒ Τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων που ερευνήθηκαν

Στην περιοχή της Αττικής ερευνήθηκαν 216 επιχειρήσεις που εδρεύουν στον Πειραιά, την Αθήνα, την Δυτική Αττική και την Ανατολική Αττική, από τις οποίες οι περισσότερες είναι ιδιωτικές (63,9%), ένα μικρότερο ποσοστό τους ανήκουν στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) (31,9%) και ελάχιστες στις Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμούς (ΔΕΚΟ) (4,2%). Το αντικείμενο εργασίας τους καλύπτει ποικίλους τομείς μεταξύ των οποίων σημαντική θέση έχουν:

Οι επιχειρήσεις καλλυντικών, χαρτικών και πετρέλαιο ειδών (13,4%), Παραγωγής και εμπορίας τροφίμων (10,22%), παραγωγής μηχανημάτων ή παραγωγής και εμπορίας μεταλλικών ειδών (7,9%) κ.λπ. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών των επιχειρήσεων απασχολεί προσωπικό άνω των 50 ατόμων (65,6%) και ένα μικρότερο ποσοστό από 1-20 άτομα (26,9%).

Στην Περιοχή της Βόρειας Ελλάδας ερευνήθηκαν 372 επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους σε 11 πόλεις της περιοχής αυτής, από τις οποίες οι περισσότερες είναι ιδιωτικές και ένα μικρότερο ποσοστό τους ανήκει στους ΟΤΑ. Το αντικείμενο εργασίας τους καλύπτει ποικίλους τομείς μεταξύ των οποίων σημαντική θέση έχουν οι επιχειρήσεις παραγωγής και εμπορίας γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και τροφίμων και οι βιομηχανίες και βιοτεχνίες ειδών ένδυσης.

⇒ Προϋποθέσεις πρόσληψης αποφυλακισμένων γυναικών.

Σύμφωνα με τα ευρήματα των δύο αυτών ερευνών οι προϋποθέσεις που θέτουν οι ερωτώμενοι των επιχειρήσεων αυτών για την πρόσληψη αποφυλακισμένων είναι γενικές και δεν αφορούν ειδικά τις γυναίκες. Οι σημαντικότερες από αυτές τις προϋπόθεσης είναι οι εξής :

- α) Οι ανάγκες της επιχείρησης σε εργατικό δυναμικό
- β) η προσωπική γνωριμία με τους αποφυλακισμένους και η θετική εντύπωση που θα σχηματίσει η επιχείρηση γι' αυτούς,
- γ) Προηγούμενη συνεργασία μαζί τους και
- δ) η επαγγελματική ειδίκευσή τους.

Είναι φανερό ότι οι προϋποθέσεις που προαναφέρθηκαν σχετίζονται με παράγοντες που αφορούν τόσο την κατάσταση της επιχείρησης, όσο και το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό ιστορικό των αποφυλακισμένων, αλλά και την ικανότητά τους να άρουν στην πράξη τις προκαταλήψεις που συνδέονται με το στίγμα της φυλάκισης.

⇒ Δυνατότητες προσφοράς επιδοτούμενης επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφυλακισμένες γυναίκες

Στο πλαίσιο των ερευνών που προαναφέρθηκαν υποβλήθηκε στους ερωτώμενους των επιχειρήσεων το ερώτημα κατά πόσο οι επιχειρήσεις αυτές έχουν την δυνατότητα να προσφέρουν επιδοτούμενη επαγγελματική κατάρτιση σε αποφυλακισμένες γυναίκες.

Στην Περιοχή της Αττικής οι ειδικότητες κατάρτισης που προτάθηκαν για τις αποφυλακισμένες, γυναίκες είναι καθαρίστριες, εργάτριες παραγωγής και εργάτριες πρασίνου.

Το είδος της επιχείρησης παίζει ρόλο ως προς τις προσφερόμενες ειδικότητες, διότι κατάρτιση εργατριών παραγωγής προτείνουν Κυρίως οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, ενώ κατάρτιση καθαριστριών και εργατριών πρασίνου οι ΟΤΑ και οι ΔΕΚΟ.

Στην Περιοχή της Βόρειας Ελλάδας οι ειδικότητες κατάρτισης που προτάθηκαν, είναι εργατοτεχνίτριες ενδύματος, εργάτριες γενικών καθηκόντων, υπάλληλοι γραφείου, υπάλληλοι και εργάτες ξενοδοχείων, ζαχαροπλαστέων και εστιατορίων.

Με βάση τα ευρήματα και των δύο ερευνών μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι οι ειδικότητες κατάρτισης που προσφέρονται για αποφυλακισμένες γυναίκες είναι κατά βάση ειδικότητες εργατριών και τεχνιτριών. Πρόκειται δηλαδή για ειδικότητες που δεν προϋποθέτουν κάποια προηγούμενη εξειδίκευση. Είναι φανερό ότι οι επιχειρήσεις δέχονται να αναλάβουν μία τέτοια πρωτοβουλία επιδοτούμενης κατάρτισης αποφυλακισμένων γυναικών μόνο για θέσεις που βρίσκονται στο χαμηλότερο σημείο της κλίμακας των επαγγελμάτων και των ειδικοτήτων που υπάρχουν στον χώρο τους.

⇒ Δυνατότητες πρόσληψης αποφυλακισμένων γυναικών από τις επιχειρήσεις που ερευνήθηκαν.

Στο πλαίσιο των δύο ερευνών τέθηκε επίσης το ερώτημα κατά πόσο οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν να προσλάβουν αποφυλακισμένους, ερώτημα στο οποίο δεν δόθηκε ειδική απάντηση μόνο για τις γυναίκες. Στην περιοχή της Αττικής το 90% των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι είναι σε θέση να προσφέρουν επιδοτούμενη επαγγελματική κατάρτιση δήλωσε ότι μπορεί να προσλάβει αποφυλακισμένους. Από τις επιχειρήσεις αυτές θετικά απάντησε το σύνολο των ΔΕΚΟ (100%), η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων των ΟΤΑ (92,7%) και, σε μικρότερο ποσοστό, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις (85,5%). Επίσης στην περιοχή της Βόρειας Ελλάδας το 96% των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι είναι σε θέση να προσφέρουν επιδοτούμενη επαγγελματική κατάρτιση δήλωσε ότι μπορεί να προσλάβει αποφυλακισμένους. Πρόκειται για επιχειρήσεις που εμφανίζουν όλες τις κατηγορίες δραστηριοτήτων και βρίσκονται κυρίως στις μεγάλες πόλεις της Βόρειας Ελλάδας.

3.7.1 Προβλήματα αποφυλακισμένων γυναικών.

- Προβλήματα που δήλωσαν οι ίδιες

Όλες οι γυναίκες που ρωτήθηκαν ότι η ζωή τους θα είναι δύσκολη μετά την αποφυλάκιση γιατί θα βρεθούν αντιμέτωπες με πολλά προβλήματα. Ωστόσο οι μισές Περίπου από αυτές έχουν θετική στάση γιατί πιστεύουν ότι «θα παλέψουν και θα τα καταφέρουν». Πιο συγκεκριμένα τα προβλήματα που αναφέρθηκαν είναι:

α) Προβλήματα που σχετίζονται με την μετάβαση από την ζωή μέσα στη φυλακή στην ζωή εκτός φυλακής στα οποία περιλαμβάνονται τα τυχόν προβλήματα στέγης, τα οικονομικά

προβλήματα, τα ψυχολογικά προβλήματα που σχετίζονται με την κατάσταση της φυλάκισης, τα προβλήματα επαφής με τα μέλη των οικογενειών τους και τα προβλήματα κοινωνικής επαφής λόγω στίγματος.

β) Προβλήματα που σχετίζονται με την προσπάθεια ένταξης ή επανένταξης στην αγορά εργασίας, στα οποία περιλαμβάνονται τα προβλήματα επανασύνδεσης με τον εργασιακό τους χώρο και την πελατεία, το στίγμα της φυλάκισης, η δυσκολία εξεύρεσης απασχόλησης κ.λπ.

γ) Προβλήματα που σχετίζονται με την χρήση ναρκωτικών.

Βεβαίως τα προβλήματα αυτά διαφοροποιούνται και εξειδικεύονται κατά περίπτωση, ανάλογα με το όλο ιστορικό κάθε γυναίκας.

- Προβλήματα που προκύπτουν με βάση την μελέτη του επαγγελματικού ιστορικού των γυναικών.

Εκτός των προβλημάτων που ανέφεραν οι ίδιες οι γυναίκες που ρωτήθηκαν, η εξέταση του επαγγελματικού ιστορικού τους πριν τη φυλάκιση έδειξε ότι, κατά την προσπάθεια επαγγελματικής τους ένταξης ή επανένταξης, σημαντικό πρόβλημα θα είναι η έλλειψη επαγγελματικής εξειδίκευσης και σταθερού επαγγέλματος. Η έλλειψη αυτή, κατά το παρελθόν, οδήγησε σε συχνή αλλαγή επαγγελμάτων και κλάδων οικονομικής δραστηριότητας και σε ασυνέχεια της απασχόλησης, αφού μεσολαβούσαν μικρότερα ή μεγαλύτερα διαστήματα ανεργίας μέχρι την εξεύρεση νέας απασχόλησης. Έτσι με δεδομένες τις γενικότερες συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας, όπου το ποσοστό των ανέργων γυναικών είναι υψηλό, και μάλιστα των γυναικών που έχουν χαμηλή εξειδίκευση, είναι αναμενόμενο να αντιμετωπίσουν οι αποφυλακιστέες γυναίκες της έρευνάς μας περιόδους ανεργίας μικρής ή μεγαλύτερης διάρκειας, μέχρι την εξεύρεση κάποιας απασχόλησης. Κατά συνέπεια, κατά την προετοιμασία της επαγγελματικής ένταξης ή επανένταξης ήδη από το στάδιο της φυλάκισης, χρειάζεται να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι ένας μεγάλος αριθμός γυναικών θα μπορούσε να καταρτιστεί σε ειδικότητες που έχουν ζήτηση στην αγορά εργασίας έτσι ώστε να μπορεί να αναζητήσει με καλλίτερους όρους κάποια απασχόληση μετά την αποφυλάκιση. Για τις υπόλοιπες γυναίκες που είχαν κάποια εξειδίκευση ή σταθερή απασχόληση κατά το παρελθόν, το ζήτημα αυτής της προετοιμασίας τίθεται διαφορετικά. Εφόσον και στο μέλλον θελήσουν να δουλέψουν στον τομέα της εξειδίκευσης αυτής, κατά την διάρκεια της φυλάκισης δεν χρειάζεται να τους παρασχεθεί βασική επαγγελματική κατάρτιση, αλλά πιθανόν μόνον συμπληρωματική κατάρτιση, σύμφωνη με τις νέες εξελίξεις στον τομέα αυτό ή απλά ψυχοκοινωνική στήριξη που θα τις βοηθήσει γενικότερα στην κοινωνική επανένταξή τους.

3.8 ΜΕΤΑΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης με τις αρμόδιες υπηρεσίες του (α) Δ/ση Σωφρονιστικής Αγωγής Ενηλίκων - Τμήμα Επαγγελματικής Κατάρτισης, Οργάνωσης της Εργασίας Κρατουμένων και Κοινωνικής Επανάταξης Αποφυλακισμένων και β) Κοινωνικές Υπηρεσίες των Καταστημάτων Κράτησης), σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων μέσω του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) εφαρμόζει προγράμματα επιδότησης νέων θέσεων εργασίας και νέων ελευθέρων επαγγελματιών σε αποφυλακιζόμενα άτομα και νεαρά παραβατικά άτομα ή νεαρά άτομα που βρίσκονται σε κοινωνικό κίνδυνο.

3.8.1 Δικαιολογητικά υπαγωγής στο πρόγραμμα επιδότησης

Τα ενδιαφερόμενα άτομα για να υπαχθούν στα προγράμματα αυτά πρέπει να υποβάλουν στην αρμόδια υπηρεσία του ΟΑΕΔ της κατοικίας τους τα εξής δικαιολογητικά :

α) Τα αποφυλακισμένα άτομα :

1. Αποφυλακιστήριο με **χρονολογία αποφυλάκισης** από 01-01-2000 και μετά.
2. Εισηγητική Έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας ή του Δ/ντή του Σωφρονιστικού καταστήματος, ότι το άτομο προτείνεται να μπει στο πρόγραμμα επιδότησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ.

β) Τα νεαρά παραβατικά άτομα (που τους έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα ή ποινικός σωφρονιστικός) ή τα **νεαρά άτομα που βρίσκονται σε κοινωνικό κίνδυνο:**

1. Εισηγητική Έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Ειδικού Καταστήματος Κράτησης ή Ιδρύματος Αγωγής ή Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων, Δήμου ή άλλου αρμόδιου Φορέα κοινωνικής παρέμβασης (Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας) ή του "Χαμόγελο του παιδιού", ή των Χωριών SOS κ.λ.π., με πρόταση εισαγωγής στο πρόγραμμα επιδότησης του ΟΑΕΔ.

2. Άδεια εργασίας για τις περιπτώσεις που προβλέπεται. (www.ministryofjustice.gr)

3.9 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Συνοψίζοντας όσα προαναφέρθηκαν μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η επαγγελματική ένταξη ή επανένταξη των αποφυλακισμένων γυναικών είναι συνάρτηση της κατάστασης που επικρατεί στην αγορά εργασίας ως προς την απασχόληση των γυναικών, αλλά και ως προς την απασχόληση των αποφυλακισμένων. Πιο συγκεκριμένα η κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας ως προς την απασχόληση των γυναικών είναι γενικά δύσκολη. Οι οικονομικά ενεργές γυναίκες πλήττονται από την ανεργία απ' ό,τι οι οικονομικά ενεργοί άντρες για λόγους που συνδέονται, μεταξύ άλλων, και με το γεγονός ότι έχουν χαμηλά προσόντα, και ιδιαίτερα χαμηλή έως ανύπαρκτη τεχνολογική εξειδίκευση, και ότι απασχολούνται σε φθίνοντες κλάδους που απειλούνται από ανεργία (π.χ κλωστοϋφαντουργία).

Πρόσφατα, με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρατηρήθηκε δραστηριοποίηση διαφόρων φορέων για την διοργάνωση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης μέσα στις φυλακές, σε τεχνικές ειδικότητες αλλά και σε ειδικότητες νέων τεχνολογιών, τα οποία προορίζονται κυρίως για άνδρες. Ωστόσο τα προγράμματα αυτά απευθύνονται σε μικρό αριθμό κρατουμένων, συχνά διακόπτονται ή δεν έχουν συνέχεια και γίνονται σε λίγες μόνον φυλακές. Μεταξύ αυτών ελάχιστα είναι τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης που απευθύνονται σε γυναίκες κρατούμενες και αφορούν κατάρτιση σε παραδοσιακά γυναικείες χειρωνακτικές ειδικότητες.

Ακόμα πιο περιορισμένα είναι τα προγράμματα για αποφυλακισμένους και έχουν σαν αντικείμενο κατάρτισης τεχνικές κυρίως εργασίες. Μεταξύ αυτών κανένα πρόγραμμα δεν έχει σχεδιαστεί ειδικά για αποφυλακισμένες γυναίκες. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στον τομέα της επαγγελματικής ένταξης αποφυλακισμένων γυναικών παρουσιάζει μια πρόσφατη προσπάθεια δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας για αποφυλακισμένες μέσω της σύστασης ενός γυναικείου συνεταιρισμού.

Με βάση όσα αναφέρθηκαν ήδη είναι φανερό ότι η προετοιμασία της επαγγελματικής επανένταξης στο στάδιο της φυλάκισης είναι ανεπαρκής και ακόμα πιο ανεπαρκής είναι στο στάδιο της αποφυλάκισης. Σε ό,τι δε αφορά ειδικά τις γυναίκες, η προετοιμασία αυτή είναι σχεδόν ανύπαρκτη. (Θανοπούλου, 1997)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.

Εισαγωγή

Η κτιριακή υποδομή, των καταστημάτων κράτησης είναι κατά κανόνα απαρχαιωμένη. Πολλές εγκαταστάσεις είναι κτίσματα του προηγούμενου αιώνα ή και των αρχών του παρόντος αιώνα. Μερικές φυλακές αποτελούν τροποποιημένες χρήσεις άλλων-αρχικών-λειτουργιών, όπως μοναστήρια, μετόχια, επαύλεις προσωπικοτήτων, στρατιωτικοί χώροι κλπ. Οι νεότερες φυλακές δεν επισκευάστηκαν σύμφωνα με τις προδιαγραφές της σωφρονιστικής νομοθεσίας και σε καμία περίπτωση δεν πληρούν τους όρους μιας ανθρώπινης και πολιτισμένης διαβίωσης.

Στην συντριπτική πλειοψηφία των φυλακών δεν υπάρχουν τα εκ νόμου οριζόμενα τμήματα της κράτησης, όπως κοιτώνες, κελιά, χώροι άθλησης, ιεροί ναοί, επισκεπτήρια, ιατρεία, μηχανοργάνωση κλπ

Το φαινόμενο του υπερπληθυσμού. Στην Ελλάδα υπάρχουν σήμερα 25 φυλακές εκ των οποίων οι 21 είναι κλειστές και οι 4 αγροτικές. Ο συνολικός αριθμός των κρατουμένων όπως αναφέρθηκε ήδη, ανέρχεται στις 7.000 περίπου, ενώ η προβλεπόμενη χωρητικότητα αφορά περίπου 3.900 κρατούμενους. Ιδιαίτερα προβληματική από πλευρά διαβίωσης των κρατουμένων και υπερπληθυσμού είναι η δικαστική φυλακή Κορυδαλλού. Παραμένει εντούτοις η πρώτη στις προτιμήσεις των κρατουμένων λόγω των δυνατοτήτων που παρέχει για επικοινωνία με συγγενείς, δικηγόρους κλπ. (Αλεξιάδης, 2003)

Μέσα στη φυλακή το άτομο απομονώνεται και αποκλείεται από το κοινωνικό του περιβάλλον, αναγκάζεται να προσαρμοστεί στην κουλτούρα της φυλακής, να παραιτηθεί από τον εαυτό του και εντελώς αποδιοργανωμένο οδηγείται στην αδράνεια και την παθητικότητα (ιδρυματισμός). Η φυλακή είναι ένας κατεξοχήν ολοκληρωτικός θεσμός, η βία και ο καταναγκασμός είναι τα κύρια συστατικά της και είναι δύσκολο να υλοποιηθεί η κοινωνική επανένταξη του εγκληματία μέσω της σωφρονιστικής μεταχείρισης, μέσα στο κλειστό απαγορευτικό περιβάλλον. Στη συνέχεια ο στιγματισμός και η περιθωριοποίηση εμποδίζουν την επανακοινωνικοποίηση του αποφυλακισμένου, που συνήθως επιστρέφει στο κοινωνικό περιβάλλον που τον έκανε εγκληματία. Η ανάγκη για εκσυγχρονισμό, εξανθρωπισμό, αναμόρφωση, βελτίωση του ισχύοντος Σωφρονιστικού Συστήματος φαίνεται επιτακτική και άμεση. (Τσιλιμγκάκη Β.,1987)

4.1 ΥΠΕΡΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ο υπερπληθυσμός γίνεται ορατός με τον υπερσυνωστισμό των κρατουμένων στους διαθέσιμους χώρους των περιοριστικών της ελευθερίας ποινών. Η κατάσταση αυτή δυσχεραίνει την εκτέλεση των σωφρονιστικών προγραμμάτων, προκαλεί φαινόμενα βίας, διευκολύνει τις αποδράσεις κι αυξάνει την υποτροπή των κρατουμένων. Με άλλα λόγια ο παράγοντας του υπερπληθυσμού διαπλέκεται στην πράξη με τους άλλους δυο παράγοντες της σωφρονιστικής κακοδαιμονίας, δηλ. με την αναποτελεσματικότητα της εκτέλεσης της ποινής και με το υψηλό κόστος συντήρησης και λειτουργίας των σωφρονιστικών καταστημάτων. Θα λέγαμε μάλιστα, ότι ο υπερπληθυσμός των κρατουμένων αποτελεί παράγοντα αναποτελεσματικότητας και οικονομικής επιβάρυνσης των κρατών, δηλαδή αυτός ευθύνεται, κατά κύριο λόγο, για την αποτυχία του σωφρονιστικού εγκλεισμού.

Πολλές σωφρονιστικές μεταρρυθμίσεις, καθιερώνουν ορισμένα θεσμικά μέτρα όπως λ.χ. την αναστολή εκτελέσεως της ποινής, την απόλυση με όρο κι αργότερα, την κοινωφελή εργασία, με σκοπό να αντιμετωπίσουν δραστικά το πρόβλημα της υπερπλήρωσης των φυλακών.

4.1.1 Αποτελέσματα υπερπληθυσμού

Ο σωφρονιστικός υπερπληθυσμός ευθύνεται για μια σειρά θεσμικά και πραγματικά προβλήματα στην περιοχή της εκτέλεσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής.. όπως επισημαίνει ο Sieh, πληθυσμιακή πυκνότητα του σωφρονιστικού εγκλεισμού επιδρά αρνητικά στην φυσική και ψυχική υγεία των κρατουμένων, καθώς επίσης, στην ασφάλεια του φυλακτικού προσωπικού και των καταστημάτων κράτησης. Οι Thornberry και Call έχουν σημειώσει την σχέση ανάμεσα στην υπερπλήρωση των φυλακών και τις εξεγέρσεις, τις βίαιες επιθέσεις και τις αποδράσεις των κρατουμένων. Ο Megargee, αναφέρει ότι ο αριθμός των εγκληματιών στους χώρους κράτησης αυξάνει όσο η χωρητικότητα των φυλακών περιορίζεται. (Δημόπουλος, 1998)

Ο Cobb επισημαίνει ότι ο υπερσυνωστισμός των κρατουμένων δημιουργεί υψηλές θερμοκρασίες και υποτυπώδη εξαερισμό στους κλειστούς χώρους κράτησης, γεγονός που οδηγεί τους κρατουμένους σε βίαιες αντιδράσεις. Προβλήματα δημιουργούνται επίσης, από τα υψηλά επίπεδα θορύβου, τις απαράδεκτες υγειονομικές συνθήκες, τις κλοπές μεταξύ των συκρατούμενων, την αναπόφευκτη χαμηλή επιτήρηση και την έλλειψη αλληλεγγύης μεταξύ των εγκλειστών. Οι King και Geis, και ο Stead, αντίστοιχα, διαπίστωσαν ότι ο υπερσυνωστισμός των κρατουμένων έχει σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία τους και κυρίως,

ευθύνεται για την ταχεία μετάδοση της φυματίωσης. Την ανάπτυξη των μολυσματικών νόσων εξαιτίας του υπερσυνωστισμού, έχουν διαπιστώσει σε έρευνές τους οι Walker και Gordon. Ο Hammet , υποστήριξε ότι ο υπερσυνωστισμός διευκολύνει την ανάπτυξη σεξουαλικών σχέσεων, ασελγειών και καταναγκασμών μεταξύ των κρατουμένων και με τον τρόπο αυτό, καθίσταται ευχερής η μετάδοση του ιού του AIDS. Ακόμα οι D' Arti και Ostfeld αναφέρουν ότι λόγω του υπερσυνωστισμού αυξάνει η αρτηριακή πίεση των κρατουμένων με οδυνηρές συνέπειες για την σωματική τους υγεία. Ο Toch θεωρεί ότι η κατάσταση αυτή προκαλεί διαταραχές της προσωπικότητας των κρατουμένων και ευνοεί την εμφάνιση του φαινομένου της βίας.

Δευτερογενείς συνέπειες του υπερπληθυσμού είναι οι αρνητικές συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων, τα προβλήματα ψυχικής και σωματικής υγείας, η συρρίκνωση των κοινών χώρων περιπάτου κι αναψυχής, η χειροτέρευση της υγειονομικής περίθαλψης, η πτώση της ποιότητας των γευμάτων, ο περιορισμός των αναμορφωτικών κι εκπαιδευτικών δυνατοτήτων και ευκαιριών, η αύξηση των λοιμωδών νόσων, ο πολλαπλασιασμός των συγκρούσεων, των στάσεων και των δραπετεύσεων. Επίσης η θνησιμότητα αυξάνει εκεί όπου κρατούνται περισσότεροι του δέοντος κρατούμενοι, ενώ οι αυτοκτονίες, φαίνεται ότι δεν συνδέονται με το ζήτημα της υπερπλήρωσης των φυλακών. (Δημόπουλος, 1998)

4.1.2 Λύση του προβλήματος για την αποσυμφόρηση των φυλακών:

Ø Συνεργασία του έμπυχου δυναμικού των κρατουμένων με τις τεχνικές υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ενισχυμένες από τα τμήματα αρχιτεκτονικής των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της χώρας.. σκοπός αυτής της προσπάθειας θα είναι η δημιουργία νέων σωφρονιστικών εγκαταστάσεων, ιδίως στους χώρους των υφιστάμενων ήδη αγροτικών φυλακών, που έχουν χιλιάδες αναξιοποίητα στρέμματα γης η κάθε μια. (Τίρυνθα, Κασσαβέτεια Βόλου, Κασσάνδρα και Αγιά Κρήτης). Οι εν λόγω σωφρονιστικές εγκαταστάσεις θα είναι κυρίως χώροι για εργαστήρια ή βιοτεχνικές μονάδες, άθληση, και ψυχαγωγία, καθώς και χώροι για ημιελεύθερη διαβίωση των κρατουμένων.

Ø Στρατόπεδα εκτός πόλεων, που εγκαταλείπονται ή μπορεί να συμπυκνωθούν, κυρίως για ορισμένες κατηγορίες κρατουμένων, έπειτα από αναγκαία μετασκευή.

Ø Εγκαταλελειμμένοι μοναστηριακοί χώροι για ειδικές κατηγορίες κρατουμένων μειωμένης επικινδυνότητας. Θα μπορούσε έτσι να υπάρχει μια ουσιαστική εκδήλωση της Εκκλησίας μας στους εγκλείστους.

Ø Παλαιά κτίρια του Αναμορφωτηρίου Κορυδαλλού, έπειτα από σύμφωνη γνώμη του Δήμου Κορυδαλλού.

Ø Χώροι της γυναικείας πτέρυγας Κορυδαλλού με ικανότητα απορρόφησης 70 τουλάχιστον κρατουμένων.

Ø Χώροι σε εγκαταλελειμμένα χωριά που θα μπορούσαν να ανακαινισθούν από καταδίκους-Οδράστες μέσης ή μικρής βαρύτητας αδικημάτων και να χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια ως «χωριά κρατουμένων», σύμφωνα με τη γνωστή πρόταση του καθηγητή Ν. Κουράκη.

Ø Χώροι σε υπερχρεωμένα ξενοδοχεία που παραμένουν κλειστά και καταρρέουν, ενώ θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν με μικρό σχετικά κόστος, π.χ ως κέντρα μεταγωγών. (Αλεξιάδης, 2003)

4.2 ΒΙΑ

4.2.1 Παράγοντες που ευθύνονται για την εκδήλωση του φαινομένου της βίας μέσα στη φυλακή.

- i. Ο ρόλος που μπορεί να παίζουν τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος και της καθημερινής ρουτίνας των ιδρυμάτων στην επιθετική συμπεριφορά έχει επίσης εξεταστεί, αν και όχι τόσο όσο ο ρόλος των ατομικών χαρακτηριστικών. Η «ρουτίνα» αναφέρεται στη δόμηση του καθημερινού χρόνου των εγκλείστων με δραστηριότητες και εκφράζεται με κάποιο Πρόγραμμα προβλεπόμενων δραστηριοτήτων (Υπουργείο Δικαιοσύνης, 1996). Το πρόγραμμα καθορίζεται κεντρικά, με αποκλίσεις που επιβάλλουν οι ειδικές αντικειμενικές συνθήκες κάθε καταστήματος. Η αξιολόγηση της ρουτίνας, όπως άλλωστε και των αντικειμενικών συνθηκών, γίνεται συνήθως από επιτροπές εμπειρογνομόνων με δάση σταθερά προαποφασισμένα κριτήρια (π.χ. Μοος, 1975, CPT. 1997)
- ii. Ως προς τις αντικειμενικές συνθήκες, ο ρόλος του συνωστισμού (Ellis, Grasmick & Gilman, 1974, Ellis 1984. Proporino & Dudley 1984) και του περιορισμού ή της παραβίασης του ιδιωτικού-προσωπικού χώρου (Walkey, 1984 Kinzel 1970, Andelman 1980), έχει επιβεβαιωθεί.
- iii. Υπάρχουν ωστόσο δεδομένα που υποδεικνύουν ότι η επιθετική συμπεριφορά δεν συνδέεται άμεσα με τον συνωστισμό, αλλά με την αστάθεια στο άμεσο Κοινωνικό περιβάλλον του εγκλείστου, που δημιουργείται από τον πυκνό ρυθμό νέων εισαγωγών - ο οποίος ουσιαστικά αποτελεί μία από τις μεταβλητές ρουτίνας σε ένα ίδρυμα .
- iv. Τα υψηλά και συνεχή επίπεδα θορύβου(Donnerstein & Wilson 1976) όπως και οι υψηλές θερμοκρασίες, ιδίως όταν συνδυάζονται με υγρασία έχει διαπιστωθεί ότι. αν δεν σχετίζονται άμεσα, πάντως δημιουργούν κλίμα επιθετικότητας. που είναι πολύ πιθανό να

εντείνεται σε χώρους εγκλεισμού όπου τα άτομα δεν έχουν τρόπο ελέγχου και αποφυγής τω), περιβαλλοντικών συνθηκών.

v. Τέλος, εάν η ρουτίνα δεν προβλέπει, ή δεν εφαρμόζει αποτελεσματικούς μηχανισμούς αποδοκιμασίας της βίας και αντίθετα την ανέχεται από αδυναμία, ή επιτρέπει την επιβράβευσή της (είτε γιατί ο επιτιθέμενος επιτυγχάνει τον στόχο του, είτε γιατί επικροτείται από την εσωμάδα του), οι επιθετικές συμπεριφορές είναι πολύ πιθανόν να συνεχίσουν να αυξάνονται.

vi. Παράγοντες που ανάγονται στο ψυχολογικό και παραβατικό – εγκληματολογικό προφίλ των κρατουμένων

Στα ιδρύματα εγκλεισμού δύο παράγοντες σχετίζονται με αυξημένες εκδηλώσεις βίας, και αφ' ετέρου στις αντικειμενικές συνθήκες των ιδρυμάτων. Πιο συγκεκριμένα :

Το ψυχολογικό προφίλ, σύμφωνα με τα σχετικά ευρήματα, περιλαμβάνει: α) έλλειψη δεξιοτήτων προσαρμογής, β) δυσλειτουργικότητα ή δυσπροσαρμοστικότητα στην καθημερινή ζωή, γ) οξεία αίσθηση απελπισίας, πίεσης και αδιεξόδου, κατάθλιψη και κοινωνική απόσυρση, δ) διαταραγμένη συμπεριφορά, ε) ιστορικό με απόπειρες αυτοκτονίες και αυτοτραυματισμούς και (στ) συναισθήματα προσωπικής απαξίας και υποτίμησης.

Το παραβατικό - εγκληματολογικό προφίλ περιλαμβάνει:

α) Δυσπροσαρμοστική κοινωνική ή αντικοινωνική συμπεριφορά, β) μακρύ ιστορικό ελασσόνων, αλλά συχνών παραβατικών πράξεων, γ) βραχύ παρά μακροχρόνιο εγκλεισμό σε ίδρυμα.. (Γερούκη, 2002)

vii. Αντιλήψεις και στάσεις των κρατουμένων που ευνοούν την εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς

Για ορισμένους κρατούμενους που φαίνεται αν έχουν αναπτύξει «αυταρχικές αξίες» (Adorno, 1950) η ύπαρξη της απομόνωσης και των άλλων θεσμοθετημένων μορφών τιμωρίας μέσα στη φυλακή, αφ' ενός αφαιρούν το αίσθημα πίεσης που δημιουργεί ο κοινωνικός χώρος και αφ' ετέρου αποτελούν ενδείξεις γοήτρου όταν επιβάλλονται στους ίδιους. (Gendreau & Bonta, 1984).

Όπως ήδη αναφέρθηκε , ορισμένα ερεθίσματα σχετικά με την συμπεριφορά των συγκροτούμενων, όπως οι ατυπικές και οι παράξενες συμπεριφορές, οι συμπεριφορές όχλησης, σχετίζονται με την εκδήλωση βίας. Η αρνητική εκτίμηση δημιουργεί κίνητρο επίθεσης προκειμένου το άτομο να υπερασπιστεί και να αποκαταστήσει την αυτοεκτίμηση του προς την ομάδα του και την ευρύτερη κοινότητα της φυλακής. Τα παραπάνω

εκφράζονται με στάσεις και αντιλήψεις απέναντι στον «άλλο», στον «ανόμοιο» ή στον «αποκλίνοντα» γενικώς, στάσεις απέναντι στην ομάδα που το άλλο άτομο ανήκει. . (Γερούκη, 2002)

viii. Ο ρόλος των αντιλήψεων και στάσεων ως προς τις ομάδες ομοεθνών-αλλοεθνών.

Οι άτυπες ομαδοποιήσεις αποτελούν μέρος της κουλτούρας των φυλακών, λειτουργούν κατ' εξοχήν σε χώρους σφωφρονισμού με χαλαρή ρουτίνα και αυξημένη επικοινωνία, αλλά υπάρχουν ακόμη και κάτω από συνθήκες αντίξοες για τον σχηματισμό ομάδας. Οι ομάδες αυτές έχουν εσωτερική ιεραρχία ισχύος, διαρθρωμένη γύρω από κάποιο αρχηγό και αυστηρό κώδικα αρχών ή αξιών σχετικά με τη συμπεριφορά των μελών μέσα στην ομάδα ή απέναντι στους κρατούμενους άλλων ομάδων.

Η άτυπη ομάδα διασφαλίζει στον κρατούμενο πρακτικά οφέλη, του παρέχει προστασία από τους συγκρατούμενους και όχι σπάνια, από το προσωπικό μειώνοντας την πιθανή θυματοποίησή του, ενώ δημιουργεί ένα υποστηρικτικό δίκτυο που συχνά εκτείνεται έξω από τη φυλακή (Goffman, 1961. Toch, 1992. Calkin, 1985).

Προφανώς, η ομάδα αποτελεί καίριο κοινωνικό μόρφωμα στο χώρο της φυλακής εφ' όσον ο ίδιος ο κρατούμενος αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως μέλος κάποιας ομάδας και προσλαμβάνει τους συγκρατούμενους ως μέλη άλλων ομάδων. Παρ' όλ' αυτά το φαινόμενο δεν έχει τύχει της δέουσας προσοχής, παρά το ότι έχει επισημανθεί τόσο η μεγάλη σημασία του για την κοινωνία της φυλακής, όσο και η συσχέτιση του με την επιθετικότητα (Toch, 1992. Calkin, 1985).

Η κοινωνική-ψυχολογική έρευνα έχει δείξει ότι η τάση για ένταξη του εαυτού σε ενδο-ομάδα, γνωστή και ως αυτο-κατηγοριοποίηση, αλλά και του άλλου σε κάποια εξω-ομάδα παράγεται σχεδόν ακούσια από βασικούς γνωστικούς κοινωνικούς μηχανισμούς όπως αυτός της κατηγοριοποίησης (Turner 1978, Doise 1978)

Κύρια συνέπεια της κατηγοριοποίησης είναι η δημιουργία των ομαδικών στερεοτύπων και η χρήση τους ως απόλυτων χαρακτηρισμών των μελών μιας ομάδας και όχι ως μεταβλητών ευάλωτων στις συγκυρίες και τις ιδιομορφίες κάθε μέλους. Τα στερεότυπα εκφράζονται συχνά με στερεοτυπικές στάσεις απέναντι στα μέλη μία: συγκεκριμένης κοινωνικής κατηγορίας.

Το στερεότυπα είναι δυνατόν να εμπλέκονται στην εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς. ως διευκολυντικός μηχανισμός, εφ' όσον υπάρχουν ήδη κίνητρα επίθεσης. Εμφορούμενος από το στερεότυπο του άλλου, ο επιτιθέμενος μπορεί να διατηρεί την αυτοαντίληψη ότι η πράξη

του δεν στρέφεται κατά συγκεκριμένου ατόμου, αλλά κατά των αφηρημένων ανεπιθύμητων χαρακτηριστικών ενός γενικευμένου άλλου. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται «αποεξατομίκευση», ή αποπροσωποποίηση.

Πολύ πιθανότερη είναι η ενεργοποίηση της κατηγοριοποίησης σε χώρους εγκλεισμού, από τι πολύ ευδιάκριτο χαρακτηριστικό της εθνότητας, της φυλής, και της γλώσσας. Με βάση τα χαρακτηριστικά αυτά τα άτομα έχουν κατηγοριοποιηθεί προ του εγκλεισμού τους. Μετά τον εγκλεισμό αυτό μεγεθύνεται. (Γερούκη, 2002)

4.2.2 Θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας και επιθετικότητας προς τις ομάδες αλλοεθνών.

Η πολλαπλή ένταξη του ατόμου σε ομάδες, είτε ακούσια (π.χ. φυλή, φύλο, εθνότητα, γλωσσική ομάδα), είτε εκούσια, είναι και αναπόφευκτη και αναγκαία για την ομαλή συγκρότηση και ανάπτυξη του προσώπου. Ερευνητικά δεδομένα αποκαλύπτουν ότι στο χώρο της φυλακής ειδικότερα, η ένταξη του ατόμου σε ομάδες ενισχύει την αυτοεκτίμησή του μέσα στο στερητικό κοινωνικό πλαίσιο, όπου οι ευκαιρίες ενίσχυσής της δι' άλλων οδών είναι ελάχιστες ή ανύπαρκτες. Τα άτομα αποκτούν «κοινωνική ζωή και θέση», προσαρμοζόμενα έτσι καλύτερα στη ζωή ης φυλακής (Toch 1992).

Κατά τη Θεωρία της Κοινωνικής Ταυτότητας ειδικότερα, η ατομικότητα (ατομικός εαυτός») οικοδομείται και τροφοδοτείται από την κοινωνική υπόσταση του ατόμου («κοινωνικός εαυτός» ή απλά «πρόσωπο») (Tajfell & Turner, 1979). Η σύνθεση αυτή του οποίου, γίνεται υποκειμενικά αντιληπτή ως αυτοεκτίμηση του ατόμου, τασσόμενο σε κοινωνικές κατηγορίες ή ομάδες, μπορεί να προσαρμοστεί και να αναπτυχθεί όσον το δυνατόν καλύτερα.

Η ενδο-ομαδική εύννοια, η τάση δηλαδή να ευνοείται η ενδοομάδα και παράλληλα να μειώνεται η εξωομάδα είναι διεργασία που συμβάλλει στη διατήρηση ή εξύψωση της κοινωνικής ταυτότητας του ατόμου (Χαντζή, 1999). Σε περίπτωση αρνητικής κοινωνικής ταυτότητας, το μέλος της ομάδας μπορεί (Θεωρητικά) να εγκαταλείψει την ενδο-ομάδα του και να ενταχθεί σε μία άλλη που θα μπορούσε να του προσδώσει θετική κοινωνική ταυτότητα ή να επιδιώξει να προσδώσει με κάποιο τρόπο στην ομάδα όπου ανήκει κάποια θετική διάκριση σε σχέση με την εξω-ομάδα.

Στη περίπτωση του κοινωνικού πλαισίου της φυλακής, η διαπερατότητα μεταξύ ομάδων θεωρείται κατά κανόνα αθέμιτη (μη «νόμιμη». Χαντζή, 1999) και μη αναμενόμενη. Στην

κουλτούρα μάλιστα τη φυλακής. οι απόπειρες εγκατάλειψης. διαπραγμάτευσης ή και επικοινωνίας με άλλες ομάδες εκλαμβάνονται γενικά ως απόπειρες «προδοσίας» και «ρουφιανιάς». (Γερούκη, 2002)

4.2.3 Έρευνα : Σχέση ανάμεσα στην επιθετικότητα και τις συνθήκες εγκλεισμού. Η περίπτωση της Δικαστικής Φυλακής Διαβατών του Ν. Θεσσαλονίκης.

✓ Αντικειμενικές συνθήκες:

Η Δικαστική Φυλακή των Διαβατών βρίσκεται έξω από την πόλη της Θεσσαλονίκης, στην ομώνυμη περιοχή, στις εγκαταστάσεις μίας πρώην στρατιωτικής φυλακής η οποία ανακαινίστηκε και μετετράπη σε πολιτική στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Αν και πρόκειται για «δικαστική» φυλακή υποδίκων, φαίνεται να διατηρεί μεικτό χαρακτήρα ,εφόσον ήδη κατά το έτος 1997 κρατούνταν: 217 υπόδικοι, 226 κατάδικοι και 21 άτομα για χρέη. Υπήρχαν μόνον 26 γυναίκες και 21 ανήλικοι. Από το σύνολο των κρατουμένων το 40% ήταν ξένοι που ανήκαν σε πολλές διαφορετικές εθνοπολιτισμικές ομάδες. Γενικότερα, το σύνολο των ξένων φυλακισμένων στην Ελλάδα αγγίζει ή και ξεπερνά το ποσοστό αυτό. Αντίστοιχη αναλογία μεταξύ Ελλήνων και αλλοεθνών κρατουμένων έχει καταγραφεί και σε άλλες φυλακές όπως αυτή του Κορυδαλλού (Ανδρών)

Οι κρατούμενοι διέμεναν σε τριώροφο κτίριο που είχε πρόσφατα βελτιωθεί εσωτερικά. ενώ βρισκόταν υπό κατασκευή μικρή μονάδα για τον διαχωρισμό των εξαρτημένων ατόμων. Οι άνδρες, οι γυναίκες και οι ανήλικοι κρατούνταν σε διαφορετικούς χώρους χωρίς να υπάρχει δυνατότητα επαφής. Δεν υπήρχε διαχωρισμός μεταξύ υποδίκων και καταδίκων. Στην παρούσα έρευνα το ενδιαφέρον μας επικεντρωνόταν στους άρρενες φυλακισμένους.

⇒ Ρουτίνα εγκλεισμού:

Η ρουτίνα εγκλεισμού προέβλεπε στην συγκεκριμένη φυλακή άφθονο χρόνο εκτός κελιών. Μεταξύ 8 -12:45 το πρωί και 14:30 μέχρι τη δύση του ηλίου, οι κρατούμενοι είχαν την δυνατότητα να κυκλοφορούν ελεύθεροι στους διαδρόμους των μονάδων διαμονής. Κάθε μονάδα διέθετε ένα προαύλιο ικανοποιητικού μεγέθους. Το οποίο ήταν ανοιχτό για τρεις ώρες κάθε πρωί και τέσσερις το απόγευμα. Οι κρατούμενοι το χρησιμοποιούσαν κυρίως για διάφορα ομαδικά παιχνίδια (ποδόσφαιρο κλπ.). Η δυνατότητα κάποιας μορφής εργασίας (καθαριότητα, συντήρηση, δουλειά στην καντίνα, κουζίνα κλπ.) παρεχόταν σε 92 (20%) φυλακισμένους. Τέσσερα καλώς εξοπλισμένα εργαστήρια χρησιμοποιούνταν περιοδικά για μικρής διάρκειας σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης των φυλακισμένων (π.χ.

βιβλιοδεσία, Κατασκευή μουσικών Οργάνων κλπ.). Δεν υπήρχαν εκπαιδευτικές-μορφωτικές ή αθλητικές δραστηριότητες. Η υπάρχουσα βιβλιοθήκη περιείχε ένα μικρό αριθμό βιβλίων και περιοδικών μόνο στα ελληνικά, παρά τον αυξημένο αριθμό μη ελληνόφωνων κρατουμένων.

Το ίδιο το προσωπικό παραπονούνταν για υπερβολικό φόρτο εργασίας λόγω του υπερπληθυσμού και αδυναμία να ανταποκριθεί στα καθήκοντά του, καταβάλλοντας φυσιολογική προσπάθεια. Η έλλειψη αυτή είναι γνωστό ότι μπορεί να δημιουργήσει αλυσιδωτές συνέπειες ανοίγοντας ευρύ παράθυρο ευκαιριών για την επιθετικότητα διότι:

α) καθιστά την εφαρμογή της ρουτίνας της φυλακής δυσχερή και επομένως το κοινωνικό της περιβάλλον ασταθές και απρόβλεπτο, παρέχοντας την δυνατότητα στους άτυπους παράγοντες, που έχουν να κάνουν με την κουλτούρα των φυλακισμένων να «ρυθμίσουν» τα της ρουτίνας, με την ακούσια ανοχή των αδύναμων θεσμικών επιτηρητών,

β) καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτο σε επιθέσεις ή «θυματοποιεί» ο προσωπικό, ιδιαίτερα αυτό που έχει λιγότερη εμπειρία.

γ) εξωθεί το προσωπικό σε άκαμπτη και ενίοτε ακραία αυταρχική συμπεριφορά που συνήθως αυξάνει την επιθετικότητα των κρατουμένων.

δ) «θυματοποιεί» τους ασθενέστερους εκ των φυλακισμένων ιδίως αυτούς τους «ξένους» που αδυνατούν να προσαρμοστούν στην κουλτούρα της φυλακής.

⇒ Απουσία δραστηριοτήτων.

Η ρουτίνα της φυλακής κρίνεται εξαιρετικά φτωχή σε δραστηριότητες. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την αφθονία χρόνου εκτός κελιών, απογυμνώνει παντελώς την καθημερινότητα του κρατούμενου από νόημα και τους στερεί από άμεσες απλές ικανοποιήσεις και ερεθίσματα που μπορεί να προκύψουν από φυσικές ή διανοητικές δραστηριότητες. Παρέχοντας άφθονο χρόνο αδρανής, κατάλληλο για επαναληπτικούς συλλογισμούς που συνήθως εντείνουν τόσο την αρνητική αυτοαντίληψή τους, όσο και την αρνητική εκτίμηση της κατάστασης στην οποία έχουν περιέλθει. Οι συνέπειες αυτές επιβαρύνουν την ήδη δυσχερή κατάσταση του εγκλεισμού και όπως έχει παρατηρηθεί, δημιουργούν δυναμικό άσκοπης βίαιης συμπεριφοράς και γενικευμένης επιθετικότητας.

⇒ Αντιλήψεις και στάσεις σχετικά με τις συνθήκες και τη ρουτίνα και επιθετική συμπεριφορά..

Μέσα από την έρευνα θεωρήθηκαν κύριοι παράγοντες πρόκλησης επιθετικής συμπεριφοράς, τα παρακάτω.:

- Û Μεγέθους θαλάμων και επιθετικής συμπεριφοράς.
- Û Συχνότητα των ατυχημάτων επίσης συσχετίζονται με την συμμετοχή σε καυγά, αλλά μόνο μεταξύ των Ελλήνων
- Û Η αντίληψη των Ελλήνων ότι μέσα στη φυλακή μπορεί κανείς να τρελαθεί σχετίζεται με την επιθετική τους συμπεριφορά, ενώ δεν ίσχυε το ίδιο για τους Αλβανούς.
- Û Οι αντιλήψεις τους για την καθαριότητα των συγκρατούμενων σχετίζονταν με τις επιθέσεις όσον αφορούσε τους Έλληνες
- Û Προσβασιμότητα σε ναρκωτικά μέσα στη φυλακή.
- Û Η έλλειψη του σεξ συσχετιζόταν με τη συμμετοχή σε καυγάδες, μόνον όσο αφορούσε στους Έλληνες
- Û Η αντίληψη για τη μεροληπτική συμπεριφορά των φυλάκων σχετίζεται με την επιθετική συμπεριφορά των Ελλήνων κρατουμένων, όχι όμως των Αλβανών.
- Û Οι αντιλήψεις των Ελλήνων κρατουμένων για την επιβολή της απομόνωσης.
- Û Ως προς την στήριξη των κρατουμένων από δίκτυα γνωριμιών εντός και εκτός φυλακής διαπιστώθηκε ότι σχετίζονται με τη συμμετοχή όχι όμως των Ελλήνων.
- Û Το κλέψιμο μεταξύ των συγκροτούμενων.
- Û Η « ρουφιανιά » (Γερούκη, 2002)

4.2.4 Συμπεράσματα - Λύσεις

Τα μέτρα που προτείνουμε αφορούν (εκτός από δράσεις ενημέρωσης, εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης όλων των συμμετεχόντων στη καθημερινή ζωή της φυλακής-κρατουμένων, σωφρονιστικών υπαλλήλων, εισαγγελικών Λειτουργών, Διεύθυνσης, Κοινωνικής Υπηρεσίας, σε θέματα ρατσισμού και ξενοφοβίας.), κυρίως την δημιουργία μίας κεντρικής Υπηρεσίας Αλλοδαπών, από το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Η Υπηρεσία Αλλοδαπών Θα πρέπει να απαρτίζεται από νομικούς, κοινωνικούς επιστήμονες και διερμηνείς και όχι από υπαλλήλους του Υπουργείου, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η αντικειμενικότητα των παρατηρήσεών της. Το έργο του θα είναι, από τη μια πλευρά επιμορφωτικό, και από την άλλη πλευρά νομικά βοηθητικό για τις περιπτώσεις απόρων αλλοδαπών. Επιπλέον, η Υπηρεσία Αλλοδαπών θα συγκεντρώνει συστηματικά όλα τα

στοιχεία για τις νέες εισροές αλλοδαπών στα ελληνικά καταστήματα κράτησης. Θα διαμεσολαβεί προς τις αρμόδιες προξενικές αρχές για την αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων, θα είναι υπεύθυνη για την ενημέρωση όλων των αλλοδαπών σχετικά με τον εσωτερικό κανονισμό της κάθε φυλακής και τα πάσης φύσεως δικαιώματά τους και, τέλος, θα οργανώνει τακτικές αιφνιδιαστικές επισκέψεις-ελέγχους στα ελληνικά σωφρονιστικά καταστήματα, με την δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας με τους αλλοδαπούς κρατούμενους. (Γερούκη, 2002)

4.3 AIDS

Εκτιμώντας ότι οι ομοφυλοφιλικές δραστηριότητες και η χρήση ενδοφλέβιων ενέσεων για λήψη ναρκωτικών μέσα στις φυλακές που συνιστούν ένα σημαντικό κίνδυνο εξάπλωσης της μόλυνσης από HIV ανάμεσα στους κρατούμενους από τον «έξω» κόσμο, πρέπει σήμερα να θεωρηθούν ως μια πραγματικότητα.. κάτω από αυτές τις συνθήκες η συγκράτηση της εξάπλωσης της μόλυνσης από HIV πρέπει να αποτελέσει την πρωταρχική φροντίδα των σωφρονιστικών αρχών.

- i. Πρέπει να παρέχεται τακτική ενημέρωση στο προσωπικό όλων των φυλακών για την μόλυνση από HIV και τις συνέπειές της.
- ii. Να παρέχουν γραπτές πληροφορίες στους κρατούμενους, μεταφρασμένες σε περίπτωση που κρίνεται αναγκαίο, σχετικές με τους τρόπους και τις επιπτώσεις της μόλυνσης από HIV και ειδικά σχετικά με τους κινδύνους από ομοφυλοφιλικές σχέσεις και χρήση ενδοφλέβιων ενέσεων για λήψη ναρκωτικών μέσα στις φυλακές.
- iii. Να προβαίνουν σε τεστ HIV και να δίνουν συμβουλές σε όλους τους κρατούμενους, ενώ θα εξασφαλίζουν ότι τα αποτελέσματα αυτών των τεστ θα μείνουν απόρρητα .
- iv. Να εξασφαλίζουν ότι οι φυλακισμένοι οι οποίοι έχουν μολυνθεί από HIV δεν απομονώνονται ούτε διαχωρίζονται, εφόσον βέβαια δεν ενεργούν ανεύθυνα.
- v. Να μεταφέρουν όλους τους κρατούμενους οι οποίοι έχουν προσβληθεί από AIDS σε ειδικά νοσοκομεία και να επιστρέψουν την οριστική απόλυση των «καταδικασμένων» από αυτή την ασθένεια κρατούμενων για ανθρωπιστικούς λόγους.
- vi. Να εξασφαλίσουν ότι η υγιεινή και η διατροφή στις φυλακές είναι τέτοιου επιπέδου που δεν αυξάνει τον κίνδυνο ανάπτυξης του AIDS στους κρατούμενους που έχουν ήδη προσβληθεί από HIV.

vii. Να παίρνει θετικές πρωτοβουλίες στην πρόληψη της παράνομης εισαγωγής ναρκωτικών και υλικού για ενέσεις μέσα στις φυλακές, να προσφέρει βοήθεια στους τοξικομανείς . (Αλεξιάδης, 2003)

4.4 ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ

Είναι κοινή διαπίστωση ότι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα στο σωφρονιστικό χώρο αφορά τους παραβάτες του νόμου περί ναρκωτικών. Περισσότερο από το 1/3 των κρατουμένων στις Ελληνικές φυλακές είναι παραβάτες του νόμου αυτού, ενώ υπάρχουν και αρκετοί άλλοι που τελούν διάφορα εγκλήματα υπό την επήρεια τοξικών ουσιών.

Η υπάρχουσα υποδομή δεν αφήνει περιθώρια για διαφορετική μεταχείριση των ατόμων αυτών, τα οποία διαβιούν από κοινού με τους υπόλοιπους κρατούμενους ή με ψυχοσθενείς στο Ψυχιατρείο των Φυλακών. Δεν υπάρχουν ειδικά θεραπευτήρια ούτε εφαρμόζονται προγράμματα απεξάρτησης για κρατούμενους.. Συμβαίνει λοιπόν το εξής παράδοξο στο σωφρονιστικό μας σύστημα. : από την μια πλευρά να λειτουργεί ένας πλήρης μηχανισμός καταστολής και από την άλλη πλευρά να μην υφίσταται κανένα ουσιαστικό και ολοκληρωμένο σύστημα πρόληψης ή και θεραπείας σε ένα τόσο ευαίσθητο και σύνθετο τομέα όπως τα ναρκωτικά.

Με βάση τα παραπάνω προτείνονται:

- I. Η δημιουργία σε πρώτο στάδιο, της κατάλληλης κτιριακής υποδομής, ώστε να επιτευχθεί των ατόμων αυτών μεταξύ τους αλλά και από τους υπόλοιπους κρατούμενους.
- II. Η λειτουργία προγραμμάτων απεξάρτησης κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής
- III. Η εξασφάλιση της κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής και την πρόσληψη ειδικευμένου προσωπικού, ώστε να μπορέσουν να λειτουργήσουν τα προγράμματα αυτά..
- IV. Η ανάπτυξη προγραμμάτων ενημέρωσης και κινητοποίησης όλων των κρατουμένων προς την κατεύθυνση της πρόληψης. (Αλεξιάδης, 2003)

4.5 ΚΑΤΑΠΑΤΗΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Το κύριο δικαίωμα που θίγεται κατά την έκτιση της ποινής είναι αυτό της στερητικής της ελευθερίας. Ως συνέπεια, θίγεται ακολούθως και το δικαίωμα της φυσικής ελευθερίας. Αυτή η φυσική ελευθερία περιλαμβάνει τη δυνατότητα φυσικής κίνησης του ανθρώπου στο

περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, το πρόβλημα επικεντρώνεται στο ερώτημα, αν η ποινή κατά της προσωπικής ελευθερίας οδηγεί σε στέρησή της (δηλ. σε ολοκληρωτική αφαίρεση του αντίστοιχου ανθρώπινου δικαιώματος). Σύμφωνα με την γενική διακήρυξη του αρ.1 ΕυρΣωφρΚαν, «Η στέρηση της ελευθερίας πρέπει να πραγματώνεται κάτω από υλικές και ηθικές συνθήκες οι οποίες θα εξασφαλίζουν το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.»

Το ανθρώπινο δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία εκδηλώνεται σε δυο διαστάσεις: μια διάσταση τοπική (ελευθερία φυσικής μετακίνησης του ατόμου όπου θέλει) και μια διάσταση χρονική (ελευθερία φυσικής μετακίνησης του ατόμου όποτε θέλει). Ως προς το ζήτημα που ενδιαφέρει εδώ:

α) για τον προσδιορισμό του ελαχίστου τοπικού ορίου: σύμφωνα με τον κανόνα 37 ΕυρΣωφρΚαν του 1987 απαγορεύεται η παραμονή του κρατούμενου σε σκοτεινό κελί ως πειθαρχικό μέτρο *a contrario* συνεπάγεται, ότι επιτρέπεται η παραμονή σε κελί ευάερο και ευήλιο. Αν λοιπόν επιβληθεί κάτι τέτοιο- δηλ. η διαμονή του συνεχώς στα όρια ενός κελιού – θα συνιστά παραβίαση του κανόνα προς σεβασμό ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

β) για τον προσδιορισμό ενός ελαχίστου χρονικού ορίου ελευθερίας κριτήριο αποτελούν και πάλι οι ΕυρΣωφρΚαν, οι οποίοι στον κανόνα 43. παρ.2 επιτάσσουν ένα σύστημα αδειών εξόδου των κρατουμένων. Η διαφύλαξη του πιο πάνω ελαχίστου ορίου προσωπικής ελευθερίας επιβάλλεται από τον κανόνα του άρθρο 8 ΕυρΣΔΑ για σεβασμό της ιδιωτικής ζωής του ατόμου, ο οποίος προϋποθέτει βέβαια την ύπαρξη ιδιωτικής ζωής του ατόμου-κρατούμενου. (Σπινέλλη-Τσήτσουρα, 1996)

4.6 ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΣΕ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ – ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΥΠΟ ΑΠΕΛΑΣΗ

Μία σημαντική κατηγορία ανήλικων κρατουμένων είναι εκείνοι που δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του ποινικού δικαίου, αλλά του δικαίου αλλοδαπών. Μιλάμε για εκείνους του ανήλικους που –αλλοδαποί όντες- συλλαμβάνονται κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Ν.3386/05 περί παράνομης εισόδου και παραμονής αλλοδαπών και στη συνέχεια κρατούνται προς απέλαση κατ' εφαρμογή των σχετικών διοικητικών αποφάσεων. Δεν είναι εύκολο να έχουμε αριθμό των ανήλικων κρατούμενων υπό το παραπάνω καθεστώς λόγω της ρευστότητας του αριθμού των υπό απέλαση διοικητικά κρατουμένων.

Η κράτηση ανήλικων χωρίς δικαστική απόφαση αποτελεί σημαντική απόκλιση από τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που η Ελλάδα έχει κυρώσει με το νόμο 2101/1992. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 37 εδ. β' της Σύμβασης, «... η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί

παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας». Εν προκειμένω, η κράτηση του ανηλίκου ενόψει της απέλασής του είναι προφανές ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ως έσχατο αλλά ως πρώτο –και εύκολο– μέτρο, καθώς ο υπό απέλαση ανήλικος δεν έχει διαπράξει καμία άλλη αξιόποινη πράξη πέραν της παράνομης εισόδου και παραμονής στη χώρα, για την οποία συνήθως ο ίδιος δεν ευθύνεται. Η πρακτική αυτή εκθέτει τη χώρα μας, που θα όφειλε, σύμφωνα με την πιο πάνω διάταξη σε συνδυασμό με το άρθρο 6 του ελληνικού Συντάγματος, να λαμβάνει όλα τα αναγκαία εναλλακτικά μέτρα προς αποφυγή της κράτησης του ανηλίκου. Η παραβίαση των δικαιωμάτων των ανηλίκων εν προκειμένω εντείνεται από τις γνωστές συνθήκες κράτησης που επικρατούν στα κρατητήρια των αστυνομικών τμημάτων και της διεύθυνσης αλλοδαπών.

Αντίστοιχο προς το παραπάνω είναι και το ζήτημα της απέλασης ασυνόδευτων ανηλίκων, δηλαδή των ανηλίκων οι οποίοι βρίσκονται στην Ελλάδα και δεν τυγχάνουν προστασίας από κανέναν ενήλικο που είναι νομικά υπεύθυνος για αυτούς. Η Ελλάδα πραγματοποιεί τέτοιες απελάσεις παρά το γεγονός ότι θα όφειλε με βάση τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού να παρέχει ειδική προστασία και βοήθεια στους ασυνόδευτους ανήλικους.

Που αλλού πάσχει η κρατική πολιτική;

Το κράτος έχει εγκαταλείψει το θεσμό των επιμελητών ανηλίκων. Στην Αθήνα το 2006 υπήρχαν μόνο 17 επιμελητές ανηλίκων (η πρόβλεψη είναι για 34 οργανικές θέσεις), που ασκούσαν την επιμέλεια 245 ανηλίκων. Το δυναμικό της υπηρεσίας επιμελητών ανηλίκων στη Θεσσαλονίκη έχει επίσης σοβαρές ελλείψεις, αφού 7 άτομα καλούνται να ασχοληθούν με 60 ή 70 υποθέσεις κάθε εβδομάδα. Αντίστοιχη είναι η κατάσταση στην περιφέρεια, είναι δε χαρακτηριστικό ότι 14 δικαστήρια ανηλίκων της χώρας (σε πρωτεύουσες νομών) παραμένουν χωρίς επιμελητή ανηλίκων. (www.wordpress.com)

4.7 ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΕΣ

Υπολογίζεται πως σημαντικός αριθμός εκουσίων θανάτων θα είχε αποτραπεί αν υπήρχε μια σφραγιστική πολιτική πρόληψης της αυτοχειρίας στα ελληνικά καταστήματα κράτησης

«Κάθε θάνατος κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής είναι θάνατος στα χέρια του κράτους», μας λέει η λέκτορας Εγκληματολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης Ολγα Θεμελή, αναδεικνύοντας τη λειτουργία των φυλακών ως χώρο εξόντωσης των κρατουμένων, καθώς συχνά με το έννομο αγαθό της ελευθερίας καταλύονται μαζί εκτός από εκείνα της εργασίας,

επικοινωνίας, εκπαίδευσης και αυτό της υγείας, ακόμα και της ίδιας της ζωής.

Σύμφωνα με την έρευνα για τους θανάτους και τις αυτοκτονίες σε όλα τα σωφρονιστικά καταστήματα μεταξύ 1977-2000, που διεξήγαγε, ο αριθμός των θανάτων αυξήθηκε σημαντικά, κατά 60%, την τελευταία δεκαετία: ενώ τη δεκαετία 1981-1990 πέθαναν 191 κρατούμενοι, αυτήν που ακολούθησε (1991-2000) πέθαναν 306 κρατούμενοι. Όσο για τις αυτοκτονίες, Ο δείκτης αυτοκτονιών στα ελληνικά καταστήματα κράτησης είναι 110 ανά 100.000 έγκλειστου πληθυσμού, ενώ ο αντίστοιχος στο γενικό πληθυσμό είναι 3.68%. «Αυτό σημαίνει ότι στη φυλακή αυτοκτονούν 27 φορές περισσότερο απ'ό,τι έξω, ενώ ο πραγματικός αριθμός αυτοκτονιών υπολογίζεται πως είναι υψηλότερος, καθώς τα καταγεγραμμένα επίσημα στοιχεία παρουσιάζουν πολλά προβλήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας: συχνά στα αρχεία είτε δεν καταγράφεται η αιτία θανάτου είτε απαντώνται ασαφείς και αόριστες ενδείξεις, όπως π.χ. ότι "βρέθηκε νεκρός"», μας εξηγεί.

Οι περισσότερες αυτοκτονίες, το 64,6%, σημειώνονται στο συγκρότημα του Κορυδαλλού -Δικαστική Φυλακή, Ψυχιατρείο, Νοσοκομείο- «αποδεικνύοντας τη δυσμενή επίδραση που ασκεί στην προσωπικότητα των κρατουμένων το πρόβλημα του υπερπληθυσμού». «Η αυτοκτονία αποτελεί ρητή άρνηση του θύματος να υπομείνει τα δεινά του εγκλεισμού. Πρόκειται για μια απελπισμένη "κραυγή διαμαρτυρίας". Το παθογόνο περιβάλλον της φυλακής, προβλήματα ψυχικής υγείας και έντονα συναισθήματα ντροπής, τύψεων και ενοχών αποτελούν τα σημαντικότερα κίνητρα αυτόβουλης αφαίρεσης της ζωής».

Τι γίνεται για την αποτροπή τους;

«Η χώρα μας είναι από τις ελάχιστες στην Ευρώπη που δεν εφαρμόζουν προγράμματα πρόληψης αυτοκτονιών. Υπολογίζεται πως σημαντικός αριθμός εκουσίων θανάτων θα είχε αποτραπεί αν υπήρχε μια σωφρονιστική πολιτική πρόληψης της αυτοχειρίας στα ελληνικά καταστήματα κράτησης».

Τα προβλήματα τόσο ψυχικής όσο και φυσικής υγείας είναι ακόμα σοβαρότερα μεταξύ των ανήλικων κρατουμένων. Σημαντική είναι και η έλλειψη μέτρων υγείας και υγιεινής στις έγκυες κρατούμενες και στα μωρά/παιδιά που μένουν στη φυλακή μαζί με τις μητέρες τους».

Όσο για την ψυχική τους υγεία; «Η πλειονότητά τους υποφέρει από κάποιο πρόβλημα ψυχικής υγείας, το οποίο επιτείνεται κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στη φυλακή λόγω των "δεινών του εγκλεισμού". Στη χώρα μας η συντριπτική πλειονότητα των φυλακών δεν διαθέτει εξειδικευμένο προσωπικό ψυχικής υγείας».

«Κάθε θάνατος κατά τη διάρκεια της έκτισης της ποινής είναι θάνατος στα χέρια του κράτους. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η μη επαρκής προστασία και προάσπιση του εννόμου αγαθού της υγείας στη φυλακή -με αποτέλεσμα τον υψηλό δείκτη θανάτων- οδηγεί σε μια νοσηρή αναβίωση της χρόνια καταργηθείσας θανατικής ποινής. Η φυλακή νοσεί. Μόνο η εφαρμογή των εναλλακτικών ποινών και άλλων μέτρων μπορεί να οδηγήσει σε μια δικαιοσύνη περισσότερο "επανορθωτική" και λιγότερο κατασταλτική. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ - 29/04/2006 (www.enet.gr)

4.8 ΚΑΤΑΛΥΤΙΚΕΣ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Η στέρηση της ελευθερίας και ο παρατεταμένος εγκλεισμός επιδρούν καταλυτικά στη φυσική και ψυχική υγεία του ανθρώπου-κρατουμένου, μας θυμίζει η Αφροδίτη Κουκουτσάκη, επίκουρη καθηγήτρια στο τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Παντείου: «Μια διάσταση της συζήτησης περί φυλακής, της οποίας η σημασία αναδεικνύεται τις τελευταίες δεκαετίες του "μεγάλου εγκλεισμού", είναι αυτό που θα όριζα ως μεταμορφώσεις του έγκλειστου σώματος. Το 1876, ο Cesare Lombroso εξέδιδε τη ναυαρχίδα της Εγκληματολογίας ως επιστημονικού κλάδου, το έργο του "Ο Εγκληματίας άνθρωπος", απεικονίζοντας τα σωματικά χαρακτηριστικά του "γεννημένου εγκληματία". Κύλησε πολύ νερό στ' αυλάκι, αλλά ποτέ δεν δόθηκε ανάλογη σημασία στα σωματικά χαρακτηριστικά του έγκλειστου ανθρώπου, όχι ως προϋπόθεση αλλά ως συνέπεια του εγκλεισμού. Ο Γάλλος γιατρός φυλακών Daniel Gopin περιγράφει: περίπου το ένα τέταρτο αυτών που μπαίνουν φυλακή, από τις πρώτες κιόλας μέρες υποφέρει από ιλίγγους· η όσφρηση, αρχικά, παρουσιάζει σύγχυση και στη συνέχεια εκμηδενίζεται στο 30% των φυλακισμένων· τους τέσσερις πρώτους μήνες, το ένα τρίτο αυτών που έρχονται από την κατάσταση ελευθερίας παρουσιάζει επιδείνωση της όρασης και, με τον καιρό, μετατρέπονται σε "μυωπικές σκιές" διότι το βλέμμα χάνει προοδευτικά τη λειτουργία υποστήριξης του λόγου, το μάτι δεν συντονίζεται πια με το στόμα· το 60% των εγκλείστων, τους πρώτους οκτώ μήνες, πάσχει από διαταραχές της ακοής λόγω ενοχλητικής υπερευαισθησίας· το 60%, από τις πρώτες κιόλας μέρες, πάσχει από μια αίσθηση "ατονίας"· το 28% υποφέρει από αίσθηση κρύου ακόμη και τους καλοκαιρινούς μήνες.

Άλλες παθήσεις που εμφανίζονται σε υψηλά ποσοστά στον έγκλειστο πληθυσμό είναι: οδοντική, δερματολογική και πεπτική, ενώ οι ενοχλήσεις του πεπτικού συστήματος συνοδεύονται, κατά την εξέλιξή τους, από ενοχλήσεις των αναπνευστικών οδών. Την εικόνα συμπληρώνουν οι αυξημένες πιθανότητες αυτοκτονίας, εκδήλωσης ψυχιατρικών

διαταραχών, τα μεγάλα ποσοστά μόλυνσης από λοιμώδεις ασθένειες ή από τον ιό του AIDS κ.λπ. [βλ. M. Pavarini, «Ο μύθος της "σωφρονιστικής" λύτρωσης», στο Α. Κουκουτσάκη, «Εικόνες εγκλήματος»]. Προφανές αποτέλεσμα, η δραστική μείωση της πρόγνωσης επιβίωσης για όσους βρέθηκαν πίσω από τα σίδερα για μέσο ή μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτή η σωματική οδύνη, το μεσαιωνικό στίγμα το οποίο εναποθέτει η φυλακή στο κορμί του κατάδικου, δεν προβλέπεται από κανένα νόμο αλλά και κανένας νόμος δεν μπορεί να τη θεραπεύσει». ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ - 08/11/2008 (www.enet.gr)

4.9 ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗ – ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ. ΈΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΚΛΕΙΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΠΑΤΡΑΣ.

4.9.1 Στόχος έρευνας.

Ο στόχος της έρευνας αφορούσε στην επαλήθευση της βασικής υπόθεσης, ότι δηλαδή, οι αφρικανοί παραβάτες του ποινικού δικαίου με την εισαγωγή τους στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης αντιμετωπίζουν έναν κοινωνικό ρατσισμό, ο οποίος οδηγεί: α) σχεδόν πάντα σε καταδίκη, β) σε αυστηρότερες ποινές σε σύγκριση με τους έλληνες που κατηγορούνται για το ίδιο αδίκημα και γ) στην επιδείνωση της ψυχικής τους υγείας κατά την περίοδο του εγκλεισμού στην φυλακή.

4.9.2 Αποτελέσματα έρευνας

Οι ερωτήσεις αποτελούνται από δυο ενότητες. Η πρώτη αφορά τις συνθήκες κράτησης των αφρικανών κρατουμένων όπως α) εργασία, β) επισκεπτήριο, γ) άδειες εξόδου, δ) επικοινωνία, στ) συμπάρασταση ε) οικονομική βοήθεια, ζ) ελεύθερο χρόνο, η) μορφές στέρησης.

Στο σύνολό τους οι Αφρικανοί κρατούμενοι εργάζονται στην φυλακή (30 έγκλειστοι από τους 34), 28 από αυτούς στα μαγειρεία και στην καθαριότητα αλλά πολύ λίγες ώρες (1-2 την ημέρα), δεν δέχονται επισκέψεις (90%) και δεν έχουν λάβει ποτέ άδεια εξόδου. Επίσης, η πλειονότητα των κρατουμένων (80%) συνευρίσκεται με συγκαταρούμενους τους πολλές ώρες την ημέρα και πάρα πολλοί (71%) επικοινωνούν με το προσωπικό της φυλακής αρκετές φορές την ημέρα. Σχεδόν όλοι οι κρατούμενοι δέχονται οικονομική βοήθεια από φορείς εκτός φυλακής, ενώ για συμπάρασταση και αλληλεγγύη στρέφονται κυρίως στους συγκαταρούμενους τους και στους κοινωνικούς λειτουργούς, ενώ ελάχιστα στο λοιπό προσωπικό της φυλακής. Ο ελεύθερος χρόνος μοιράζεται κατ' ίσο ποσοστό σε τηλεθέαση, άθληση και κουβέντα. Επίσης, όλοι οι κρατούμενοι ξοδεύουν πολλές ώρες την εβδομάδα σε αλληλογραφία. Τέλος, η στέρηση της ελευθερίας φαίνεται να αποτελεί την κυρίαρχη μορφή

τιμωρίας των Αφρικανών κρατουμένων (62%). Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αδιαφορία που επιδεικνύουν για την αποστέρηση συγγενών και φίλων. . (Μαυρής, 2006)

Η δεύτερη ενότητα αφορά τις ρατσιστικές αντιλήψεις απ' τους συγκρατούμενους,, σωφρονιστικούς υπαλλήλους, κοινωνικούς λειτουργούς, αστυνομία, δικηγόρους, δικαστήρια και το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.

Όλοι οι Αφρικανοί κρατούμενοι απάντησαν ότι οι συγκρατούμενοι τους δεν εκδηλώνουν ρατσιστικές συμπεριφορές απέναντί τους. Αντίθετα το 94% εκφράζει την άποψη ότι οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι διακατέχονται από σύνδρομο ρατσισμού. Η πλειονότητα εκφράζεται θετικά υπέρ των κοινωνικών λειτουργών, υπάρχει όμως και ένα σημαντικό ποσοστό (35%) που τους θεωρεί αδιάφορους και ρατσιστές.

Για τους εκτός φυλακής θεσμούς οι κρατούμενοι διατυπώνουν αντιφατικές απόψεις. Για την αστυνομία, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (76,5%) τη θεωρεί σκληρή, σχεδόν όλοι (94%) υποστηρίζουν ότι δεν ενεργεί μεροληπτικά σε βάρος τους. Αντίθετα, για τους δικηγόρους διατυπώνονται αρνητικές απόψεις, αφού το 88% θεωρεί ότι αδιαφορούν για τις υποθέσεις τους και ακόμα περισσότεροι (94%) θεωρούν ότι τους αντιμετωπίζουν υποτιμητικά και με προκατάληψη. Με τον ίδιο τρόπο εκφράζονται και για τα ελληνικά δικαστήρια. Το 85% των κρατουμένων τα θεωρούν αυστηρά και το 95% πιστεύουν ότι λειτουργούν μεροληπτικά εναντίον τους.

Για τους εντός της φυλακής θεσμούς (άδειες εξόδου, επισκεπτήριο, κλπ.) οι Αφρικανοί έγκλειστοι εκφράζονται με μεγάλη πικρία, αφού πιστεύουν (ομόφωνα) ότι παραβιάζουν τα ατομικά τους δικαιώματα σε μεγάλο βαθμό. Με αυτό τον τρόπο, υποστηρίζουν, δυσχεραίνονται κατά πολύ οι συνθήκες διαβίωσής τους και επιδεινώνεται σταδιακά η ψυχική τους υγεία. (Μαυρής, 2006)

4.10 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

Στην πορεία προς τη χάραξη μιας ορθολογικής αντιεγκληματικής πολιτικής είναι απαραίτητη και η αναμόρφωση του σωφρονιστικού μας συστήματος και η βελτίωση των συνθηκών ομαλής επανένταξης των κρατουμένων στην κοινωνία.

Αποτελεί, πλέον, κοινή πεποίθηση στην επιστήμη για το βλαπτικό χαρακτήρα της φυλακής, υπάρχει όμως έντονη διαμάχη σχετικά με το ποιο θα πρέπει να είναι το μέλλον της. Η σύγχρονη επιστημονική έρευνα έχει αποδείξει ότι ο θεσμός της φυλακής έχει χρεοκοπήσει

και κάθε άλλο παρά συντελεί στην επανακοινωνικοποίηση των κρατουμένων, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η σωφρονιστική μας νομοθεσία..

Έχει αποδειχθεί ότι η φυλακή δε μείωσε το μέγεθος της εγκληματικότητας και δεν κατάφερε να κρατήσει τους κρατούμενους μακριά από τις «αρετές» που κυριαρχούν στο περιβάλλον της. Ο εγκλεισμός είναι άμεσα συνδεδεμένος με μεγάλα ποσοστά υποτροπής. Η ίδια η φυλακή προτρέπει στη συγκρότηση μιας κοινωνικής ομάδας εγκληματιών, απόλυτα ιεραρχημένης και πανέτοιμης για μελλοντικές εγκληματικές ενέργειες. Η αρνητική αντιμετώπιση των αποφυλακισμένων από τους επίσημους φορείς και την κοινωνία, σχεδόν τους εξαναγκάζει να επιστρέψουν στα σωφρονιστικά καταστήματα. Τέλος, έχει αποδειχθεί ότι η φυλακή παράγει έμμεσα εγκληματίες, με την αποκοπή του κρατούμενου από το οικογενειακό του περιβάλλον.

Για να μπορέσει η φυλακή να ανταποκριθεί στην αποστολή της και να λειτουργήσει ως τόπος βελτίωσης των τροφίμων και προετοιμασίας για την ομαλή επανένταξή τους στην κοινωνία, είναι απαραίτητη η αλλαγή της φιλοσοφίας της σωφρονιστικής μας πολιτικής. Είναι απαραίτητη, δηλαδή, η μεταρρύθμιση του θεσμικού χαρακτήρα του σωφρονιστικού μας συστήματος και η σταδιακή αλλαγή του ιδεολογικού προσανατολισμού του, από μέσο άσκησης εξουσίας, σε μέσο σωφρονισμού και επανακοινωνικοποίησης των κρατουμένων.

4.11 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

- ⇒ Κατάργηση της έννοιας της εξατομίκευσης της μεταχείρισης και όλων των συναφών θεσμών που δημιουργούν διακρίσεις και ανισότητες, ενόψει μιας δήθεν προσαρμογής της ποινής στις ανάγκες βελτίωσης του κρατούμενου.
- ⇒ Ταξινόμηση των κρατουμένων κατά ομοειδείς κατηγορίες, όχι στο πλαίσιο της ίδιας φυλακής, αλλά με κατανομή των κατηγοριών αυτών σε διαφορετικό για κάθε μία κατάσταση. Μ' αυτόν τον τρόπο θα πάνε να στοιβάζονται στα ίδια σωφρονιστικά καταστήματα οι υπόδικοι με τους κατάδικους, οι χρήστες με τους εμπόρους ναρκωτικών και οι ισοβίτες με τους κρατούμενους για πλημμελή εκπλήρωση συμβατικών υποχρεώσεων.
- ⇒ Μετατροπή της φυλακής από τόπο στέρησης της ελευθερίας σε τόπο ελεγχόμενης ελευθερίας, έτσι ώστε να μπορεί ο κρατούμενος να ασκείται στον ελεύθερο τρόπο ζωής και να μην αποκόπτεται οριστικά και αμετάκλητα από την κοινωνία.

⇒ Καθιέρωση της σωφρονιστικής νομιμότητας, με σαφή αναγνώριση στους κρατούμενους όλων των συνταγματικών τους δικαιωμάτων και ελευθεριών, πλην αυτών που η άσκησή τους δε συμβιβάζεται με το καθεστώς του κρατούμενου.

⇒ Εξασφάλιση εργασίας σε όλους και την υπαγωγή του εργαζόμενου κρατούμενου και της οικογένειάς του στο σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων, υπό τους όρους που ισχύουν για κάθε εργαζόμενο.

⇒ Μεταβολή της λειτουργικής αποστολής του προσωπικού της φυλακής από τον ενεργητικό ρόλο του αναμορφωτή προσωπικοτήτων, σ' έναν πιο παθητικό ρόλο που θα συνίσταται στο να διευθετεί και να οργανώνει μέσα στη φυλακή τις απαραίτητες συνθήκες που θα επιτρέπουν τη διείσδυση μέσα σ' αυτή και τη δράση των μηχανισμών κοινωνικοποίησης πάνω στους τροφίμους της.

Προκειμένου να επιτευχθεί η παραπάνω μεταρρύθμιση του θεσμικού χαρακτήρα του σωφρονιστικού μας συστήματος, είναι απαραίτητες και οι παρακάτω παρεμβάσεις:

- Η κατάργηση των προνομίων που απολαμβάνουν ορισμένοι ή η γενίκευσή τους σε όλους τους κρατούμενους.
- Η παροχή πλήρους ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε όλους και η ψυχολογική και ψυχιατρική φροντίδα σε όσους παρουσιάζουν ψυχικές διαταραχές.
- Η επανεξέταση της διαδικασίας παροχής αδειών εξόδου.
- Η άρση των περιορισμών στις επισκέψεις, κυρίως για τα μέλη της οικογένειας των κρατουμένων.
- Η προώθηση προγραμμάτων εναλλακτικής μορφής έκτισης των ποινών με την εθελούσια προσφορά εργασίας σε κοινωνικά ιδρύματα και υπηρεσίες.
- Η δημιουργία κατάλληλων χώρων για σωματική άσκηση και άθληση των κρατουμένων σε όλα τα καταστήματα κράτησης.
- Η εφαρμογή προγραμμάτων αύξησης του δείκτη αλληλεγγύης μεταξύ των κρατουμένων και δημιουργίας ενός περισσότερο συνεκτικού κοινωνικού ιστού μέσα στη φυλακή.
- Η τοποθέτηση εισαγγελικού λειτουργού σε όλα τα καταστήματα κράτησης, καθώς και ειδικού κουτιού στο οποίο θα ρίχνουν οι κρατούμενοι το «χαρτί για τον Εισαγγελέα», την αίτηση δηλαδή με την οποία θα ζητούν ακρόαση.
- Η αύξηση του αριθμού των σωφρονιστικών υπαλλήλων που υπηρετούν στις Ελληνικές φυλακές.
- Η επιλογή καταρτισμένων ατόμων για την πλήρωση των διευθυντικών θέσεων των καταστημάτων κράτησης.

- Η πρόσληψη ειδικών επιστημόνων (ψυχολόγων, κοινωνιολόγων, εγκληματολόγων και κοινωνικών λειτουργών).
- Η αναβάθμιση της εκπαίδευσης του σωφρονιστικού προσωπικού και η εισαγωγή προγραμμάτων επιμόρφωσης.
- Η Ελλάδα διαθέτει από το 1999 μια από τις πλέον σύγχρονες σωφρονιστικές νομοθεσίες της Ευρώπης. Το πρόβλημα εντοπίζεται στην εφαρμογή της, αφού πολλές από τις διατάξεις της σωφρονιστικής μας νομοθεσίας παραμένουν ανενεργές. (www.e-logos.gr, 30-07-2009)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Εισαγωγή

Οι κρατούμενοι και οι αποφυλακισμένοι κατατάσσονται στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και έχουν ανάγκη την υποστήριξη του Κοινωνικού Λειτουργού. Ο Κοινωνικός λειτουργός συμμετέχει στην πρωτογενή και δευτερογενή πρόληψη της εγκληματικότητας ομάδων υψηλού κινδύνου. Ομαλοποιεί τις σχέσεις με το κοινωνικό περιβάλλον, προωθεί την κοινωνική ένταξη, την επαγγελματική αποκατάσταση, την στήριξη και αξιοποίηση του οικογενειακού περιβάλλοντος ατόμων που έχουν υποπέσει σε αντικοινωνική ή εγκληματική συμπεριφορά. Ευαισθητοποιεί την κοινή γνώμη και ενεργοποιεί κοινωνικές ομάδες και πολίτες για την κοινωνική επανένταξη αποφυλακισμένων και απεξαρτημένων από ουσίες ατόμων. Εκπονεί κοινωνικές μελέτες για τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και αξιολόγηση προγραμμάτων κοινοτικής ανάπτυξης. Συμμετέχει στην οργάνωση δικτύων κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Βελτιώνει το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών και των συνθηκών διαβίωσης κοινοτήτων. Τέλος, ο κοινωνικός λειτουργός προασπίζεται κοινωνικά δικαιώματα ειδικών πληθυσμιακών ομάδων, και ενεργοποιεί τους πολίτες για συλλογική δράση. (www.teiher.gr)

5.1 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΛΑΙΩΝΑ.

Αφού προηγήθηκε τηλεφωνική επικοινωνία με την Κοινωνική Λειτουργό του Γυναικείου Καταστήματος στον Ελαιώνα Θηβών, κα. Μουτάφη, κανονίστηκε συνέντευξη με σκοπό την συλλογή στοιχείων αναφορικά με τον ρόλο που επιτελεί ο Κ.Λ. σε αυτό, τις συνθήκες διαβίωσης και καθημερινή ρουτίνα των εγκλειστών, τη δομή του καταστήματος και μέριμνα για τους αποφυλακιζόμενους.

Η επικοινωνία με κρατούμενη υπέστη αδύνατη καθώς χρειαζόταν ειδική άδεια από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και για λόγο σεβασμού του δικαιώματος άρνησης της κρατούμενης.

Η κλειστή Φυλακή Γυναικών Ελαιώνα υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Είναι η μοναδική Φυλακή στην Ελλάδα όπου κρατείται σχεδόν ολόκληρος ο πληθυσμός των γυναικών που κατηγορούνται ή έχουν καταδικαστεί για παραβατική συμπεριφορά στη χώρα

μας. Η ηλικία των συγκρατούμενων της ποικίλει – έφηβες μέχρι υπερήλικες - καθώς και η κοινωνική κατάσταση και η εθνικότητα. Υπάρχουν επίσης γυναίκες με προβλήματα ψυχικής υγείας, τοξικής εξάρτησης όπως επίσης και με σοβαρά προβλήματα υγείας.

Λειτουργούν τα εξής τμήματα:

- α) υποδίκων και κρατούμενων με μικρές ποινές φυλάκισης,
- β) καταδίκων με ποινές κάθειρξης,
- γ) τοξικοεξαρτημένων και (τυπικά) ψυχικών πασχόντων,
- δ) ανηλίκων και μετεφηβικής ηλικίας και
- ε) μητέρων μαζί με τα παιδιά τους έως 3 ετών.

Είναι νεοσύστατη η λειτουργία της ξεκίνησε στις 18 Μαΐου 2008. Είναι η παλιά εγκατάσταση του Καταστήματος Κορυδαλλού η οποία μεταφέρθηκε λόγω της αποσυμφόρησης και απομακρύνθηκε από τον κοινότοπο Κορυδαλλού λόγω εγκατάστασης αθλητικών κέντρων, σχολείων κτλ. Η απομάκρυνση του καταστήματος από την κοινωνία αποτελεί μειονέκτημα καθώς οι άνθρωποι δεν θέτουν προβληματισμούς για αυτή την κατηγορία ανθρώπων η οποία παραμένει περιθωριοποιημένη και στιγματισμένη.

Οι περισσότερες κρατούμενες κατάγονται από τη Αθήνα. Από την πρώτη μέρα που εισέρχονται στο κατάστημα ο Κ.Λ αφού αναγνωρίσει σε ποια κατάσταση βρίσκονται οι κρατούμενες τις τοποθετεί και στην ανάλογη πτέρυγα. Επειδή όμως συμβαίνει να έρχονται οι κρατούμενες απογευματινές ώρες με των μεταγωγών, η τοποθέτηση τους γίνεται από τον φύλακα του Καταστήματος. Στο Κατάστημα κράτησης λειτουργούν 6 πτέρυγες οι οποίες διαχωρίζονται στις εξής κατηγορίες:

5.1.1 Κατηγοριοποίηση των κρατούμενων.

§ Α' Πτέρυγα: Μητέρες και ανήλικες (15-21 ετών).

Είναι και η πιο προστατευμένη από τις υπόλοιπες κατηγορίες και αποφεύγεται η ιδρυματοποίηση. Οι μητέρες διαμένουν με τα παιδιά τους εάν είναι μέχρι 3 ετών. Οι ανήλικες κοπέλες, συνήθως έχουν κατηγορηθεί για εμπόριο ή περιστασιακή και αυξημένη χρήση. Υπάρχουν περιπτώσεις που έχουν πέσει θύματα στα χέρια επίδοξων “αρραβωνιαστικών” οι οποίοι τους “πουλάνε έρωτα” και εγκαταλείπουν την οικογένεια τους. Συνήθως τις χρησιμοποιούν σαν άλλοθι για την διακίνηση ναρκωτικών και συλλαμβάνονται τις περισσότερες φορές μέσα στο αμάξι με ποσότητες ναρκωτικών ουσιών εν αγνοία τους.

Οι ανήλικες έχουν ποινικό σφραγισμό, δηλαδή εκτίουν ποινή φυλάκισης 6-12 μήνες ανάλογα με τη φύση του αδικήματος και μετά ο Εισαγγελέας και το Συμβούλιο αποφασίζουν για την αποφυλάκισή τους,

§ Β' Πτέρυγα : Εργαζόμενες γυναίκες.

Θεωρούνται από τις πιο "καλοβαλμένες" περιπτώσεις. Συνήθως έχουν διαπράξει οικονομικά αδικήματα (απατεωνίες, επεξεραίσεις). Σε μικρότερο ποσοστό έχουν κατηγορηθεί για ανθρωποκτονίες λόγω της χρόνιας κακοποίησης από τον σύζυγο και γι' αυτό έχουν ελαφρυντικά.

§ Γ' Πτέρυγα: Τοξικοεξαρτημένες.

Έχουν κάνει χρήση ναρκωτικών ουσιών αλλά και εμπόριο.

§ Δ' Πτέρυγα: Ψυχιατρικά περιστατικά.

Αν χρειαστεί στέλνονται στο ψυχιατρείο για θεραπεία και ύστερα επιστρέφουν στη φυλακή. Αφού εκτίσουν την ποινή τους, οι κρατούμενες με καθαρά ψυχιατρικό πρόβλημα αποστέλλονται στη ψυχιατρική κλινική για περαιτέρω διάγνωση. Το ψυχιατρείο αποφασίζει εάν θα επανενταχθούν στη κοινωνία. Αυτή η κατηγορία κρατουμένων συνήθως έχει παραλειπόμενα, δηλαδή επικίνδυνες συμπεριφορές εξαιτίας των ψυχιατρικών τους προβλημάτων (εξυβρίσεις, ξυλοδαρμοί, εμπρησμοί κτλ.)

§ Ε' Πτέρυγα: Αλλοδαπές κρατούμενες

§ ΣΤ' Πτέρυγα: Τσιγγάνες κρατούμενες

5.1.2 Στάση Κοινωνικού Λειτουργού απέναντι στις παραπάνω ομάδες

Από την στιγμή που έρχονται στο Κατάστημα η Κοινωνική Λειτουργός προσπαθεί να καταλάβει το αδίκημα που τους οδήγησε στον εγκλεισμό τους, ποια είναι η ψυχοπαθολογία τους την δεδομένη στιγμή, ποια η προσωπικότητά τους, αν υπάρχει οικογένεια, και τέλος επικοινωνεί με την οικογένεια της κρατούμενης.

Αφού τοποθετηθεί στην κατάλληλη πτέρυγα, η Κοινωνική Λειτουργός ελέγχει αν έχουν μαζί τους τα απαραίτητα ρούχα, τηλεκάρτες κτλ. Αν όχι, φροντίζει να τους τα παρέχει.

Σε κάθε πτέρυγα φιλοξενούνται 100 περίπου κρατούμενες. 15-20 σε κάθε θάλαμο. Όταν οι κρατούμενες επισκέπτονται το γραφείο της Κ.Λ είναι συνήθως ματαιωμένες και απογοητευμένες. Η κοινωνική λειτουργός τις εμπυχώνει και βρίσκει τρόπους ώστε να μην παραιτηθούν από την δύσκολη κατάσταση που αντιμετωπίζουν. Τις κινητοποιεί να επεξεργαστούν τι είναι αυτό που τις οδήγησε στη φυλακή και τι σκοπό εξυπηρετεί η φυλακή. Μέσα από τεχνικές και δεξιότητες που χρησιμοποιεί η Κοινωνική Λειτουργός στην σχέση της με την κρατούμενη τις βοηθάει να ανακαλύψουν και να επεξεργαστούν συναισθήματα που δεν έχουν κατανοηθεί. Εφόδια που δεν έχουν πάρει έξω από την κοινωνία να τα πάρουν μέσα από την φυλακή και να βγουν από τη φυλακή συναισθηματικά αλλαγμένες με αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθηση. Αυτή η συζήτηση γίνεται **στην πρώτη συνεδρία.**

Ο Κ.Λ **στην επόμενη συνεδρία** διεισδύει σε περισσότερο προσωπικά θέματα. Γίνονται αναφορές στο παρελθόν της κρατούμενης, στην παιδική ηλικία. Είναι και το πιο δύσκολο κομμάτι της συνέντευξης καθώς έρχονται στην επιφάνεια συναισθηματικές ανεπάρκειες και προσωπικές αποτυχίες. Η κρατούμενη συζητάει μαζί με την Κ.Λ και συνειδητοποιεί η ίδια την ανεπάρκειά της και να ανακαλύψει ικανότητες για να αλλάξει η ίδια την κατάστασή της. Η κοινωνική λειτουργός είναι το μέσο μέσω της οποίας εξωτερικεύει και βλέπει που υπάρχει το λάθος.

Οι κρατούμενες έχουν συνήθως έλλειψη προτύπων και συχνά ταυτίζονται με την Κοινωνική Λειτουργό. Έρχονται στη φυλακή να εξωτερικεύσουν δικά τους όρια και φραγμούς και να ταυτιστούν με άτομα δυνατά που να τα αντέχουν.

Η φυλακή για ορισμένες είναι ένα ταρακούνημα για άλλες είναι χώρος κοινωνικοποίησης και για άλλες, χώρος που θα εξελίξουν την κατάσταση που βρισκόντουσαν όταν ήταν εκτός φυλακής. Πολλές αποφυλακιζόμενες προβαίνουν εξεπίτηδες σε μικροαδικήματα με σκοπό την επιστροφή τους στο κατάστημα όπου κρατιόντουσαν, για να εξασφαλίσουν την στέγασή τους, την σίτισή τους και την ιατροφαρμακευτική τους περίθαλψη η οποία δεν τους παρεχότανε όταν ήταν άστεγες.

5.1.3 Καθήκοντα Κοινωνικού Λειτουργού

- Επίσκεψη των κρατουμένων.

Η κατακράτηση στη φυλακή δημιουργεί από μόνη της ένταση, απογοήτευση, θυμό και εξάρσεις. Η Κοινωνική Λειτουργός επισκέπτεται τις κρατούμενες στους θαλάμους και

δημιουργεί μικροομάδες ώστε να εκφράσουν τα αρνητικά συναισθήματα που έχουν συσσωρευτεί, να διαχειριστούν τη λύση των προβλημάτων και να εκτονωθούνε.

- Ενασχόληση με τοξικοεξαρτημένες.

Η κοινωνική λειτουργός συμμετέχει στο θεραπευτικό πρόγραμμα . συμμετέχουν οι κρατούμενες αφού έχουν συνειδητοποιήσει ότι είναι έτοιμες για αλλαγή και αποφασισμένες για ανεξάρτηση. Αφού παρακολουθήσουν τη συμβουλευτική ομάδα και διακόψουν τη λήψη χαπιών που τους χορηγούνται νόμιμα από τον ψυχίατρο, προχωρούνε στη φάση της προετοιμασίας. Σεν λαμβάνουν τα φάρμακα και αρχίζουν να δεσμεύονται ότι θα μούνε στη κοινότητα. Η διαδικασία αυτή είναι αντίστοιχη με του ΚΕΘΕΑ. Η κοινωνική λειτουργός επικοινωνεί με το πρόγραμμα για να ελέγξει την πορεία των κρατουμένων που βρίσκονται σε ανεξάρτηση και πως μπορεί να τις διευκολύνει στην φάση τους αυτή.

- Ενασχόληση με την εκπαίδευση κρατούμενων.

Στο κατάστημα λειτουργεί το Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας το οποίο ανήκει στο Ινστιτούτο Διαρκής Εκπαίδευσης Ενηλίκων του Υπουργείου Παιδείας. Συμμετέχουν ανήλικες και κρατούμενες 18 ετών και άνω που δεν κατάφεραν να ολοκληρώσουν την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Για όσες κρατούμενες δεν ολοκλήρωσαν την τριτοβάθμια εκπαίδευση λειτουργεί το πρόγραμμα «Κατ' ιδίαν Διδαχθέντων» του Υπουργείου Παιδείας. Επίσης λειτουργεί πρόσθετη διδακτική στήριξη από την Θήβα. Στο τέλος της χρονιάς διεξάγονται εξετάσεις και οι κρατούμενες λαμβάνουν το δίπλωμα Γυμνασίου και Λυκείου αντίστοιχα.

Οι κρατούμενες είναι απασχολημένες διαρκώς είτε εργάζονται μέσα στη φυλακή είτε παρακολουθούνε το σχολείο είτε βρίσκονται σε θεραπευτικό πρόγραμμα. Σκοπός είναι να εκτίσουν την ποινή τους και να αποκατασταθούνε επαγγελματικά και κοινωνικά.. τα κορίτσια αυτά είναι ματαιωμένα και απογοητευμένα από την προσωπική τους εξέλιξη. Δεν παίρνουν μεροκάματο από αυτό το πρόγραμμα, αλλά το σημαντικότερο είναι που ξαναπαίρνουν την ικανοποίηση που τους προσφέρει η εκπαίδευση μέσα στη φυλακή και συμβάλλει στην ψυχική τους κατάσταση. Η φυλακή δεν είναι πλέον ένας χώρος μονότονος και άχρηστος.

- Επικοινωνία Κοινωνικής Λειτουργού με οικογένεια.

Υπάρχουν περιπτώσεις γυναικών που τους έχει αρθεί η επιμέλεια των παιδιών τους από το Δικαστήριο . την ευθύνη και την φροντίδα τους την αναλαμβάνει κάποιο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας ή ο πρώην σύζυγος της κρατούμενης. Η κοινωνική λειτουργός προσπαθεί να ξαναχτίσει τη γέφυρα επικοινωνίας με την οικογένεια της κρατούμενης, η οποία μπορεί να είναι απογοητευμένη με την νέα κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει. Για παράδειγμα, η

φροντίδα του παιδιού μιας χρήστριας ουσιών έχει ανατεθεί στη γιαγιά του αλλά από την πολιτεία δεν έχει προβλεφθεί η κατάλληλη οικονομική και ψυχολογική ενίσχυση από πλευράς της πολιτείας.

- Τέλος, Η Κοινωνική Λειτουργός επικοινωνεί με φιλανθρωπικές οργανώσεις και με τον Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού για υλική βοήθεια. Όταν οι κρατούμενες αποφυλακίζονται, η Κοινωνική Λειτουργός κρατεί επικοινωνία με τον ΟΑΕΔ για να ενημερώνονται για θέσεις εργασίας που υπάρχουν επίσης στέλνει έγγραφα για να βγάλει επιδόματα ανεργίας στις κρατούμενες. Η κοινωνική λειτουργός ενημερώνει τις κρατούμενες σχετικά με κοινωνικούς φορείς που υπάρχουνε και τα θεραπευτικά προγράμματα που μπορούν να απευθυνθούν οι χρήστριες. Μετά την αποφυλάκιση, η πολιτεία και οι κοινοτικοί φορείς είναι υπεύθυνοι για την μελλοντική εξέλιξη των κρατουμένων.

5.1.4 Δομή ενός Σωφρονιστικού Καταστήματος

Αποτελείται από 2 Συμβούλια :

1) Συμβούλιο φυλακής αποτελείται από τον διευθυντή τον κοινωνιολόγο και τον Κ.Λ και αποφασίζουνε για το θέμα των επισκεπτηρίων των κρατουμένων.

2) Πειθαρχικό Συμβούλιο Απαρτίζεται από τον Εισαγγελέα τον Διευθυντή και τον Κ.Λ. Αποφασίζουνε για την παροχή άδειας, την απονομή αμοιβών ή ποινών σε περιπτώσεις ξυλοδαρμού μεταξύ των κρατουμένων, επίθεση σε υπάλληλο του Καταστήματος ή εκμετάλλευσης της μιας κρατούμενης από την άλλη.

Ποινές που αποδίδονται : στέρηση εργασίας και μεταγωγές στα Καταστήματα Κρήτης ή Θεσσαλονίκης.

5.1.5. Δικαιώματα κρατουμένων κατά την έκτιση της ποινής τους.

- Έφεση μόλις καταβληθεί η ποινή υποβάλλει ο δικηγόρος έφεση στη κρατούμενη
- Επισκέψεις Γίνονται 3 φορές την εβδομάδα
- Τηλεφωνική επικοινωνία με τον έξω κόσμο χωρίς λογοκρισία. Υπάρχουν σταθερά τηλέφωνα και καρτοτηλέφωνα σε όλες τις πτέρυγες και η πρόσβαση είναι εφιχτή όλη την ημέρα.
- Άδεια : πρέπει να υπάρχουν τυπικές αλλά και ουσιαστικές προϋποθέσεις.
- Παροχή εργασίας. Μπορούν να κάνουν αίτηση για εργασία μέσα στο Κατάστημα σε πόστα όπου επιβλέπονται από έναν κεντρικό υπάλληλο και ο οποίος τις καθοδηγεί. Η προσφορά υπηρεσίας κατατίθεται στον ευεργετικό υπολογισμό της κρατούμενης. Συνεπώς, η μια μέρα εργασίας μετριέται για δυο μέρες και ο χρόνος παραμονής στη φυλακή μειώνεται.

Όσο περισσότερο απαιτητικές είναι οι θέσεις εργασίας τόσο μεγαλύτερο ευεργετικό υπολογισμό έχουν. Πόστα στα οποία απασχολείται καθημερινά η κρατούμενη είναι:

α) Μαγειρείο : λόγω της μεγάλης ευθύνης απέναντι στη σίτιση των κρατουμένων, η μια μέρα εργασίας υπολογίζεται για δυο.

β) Συντήρηση του χώρου: και σε αυτό το πόστο η μια μέρα εργασίας υπολογίζεται για δυο.

γ) Καφενείο : η ποινή της μιας ημέρας μετράει για τα 3/4 της ημέρας. Οι θέσεις εργασίας είναι πιο ήπιες και όχι τόσο αξιόλογες

δ) Βιβλιοθήκη: Επίσης σημαντικό πόστο. Εκτός από τον δανεισμό βιβλίων, συμπεριλαμβάνει και επιτραπέζια παιχνίδια.

Οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων για τα παραπάνω πόστα γίνονται μέσω εντύπων τα οποία τα συμπληρώνουν οι κρατούμενες και τα στέλνουν στη Κοινωνική Λειτουργό για περαιτέρω διεκπεραίωση.

Τυπική προϋπόθεση : η κρατούμενη θα πρέπει να έχει εκτίσει το 1/5 της ποινής της.

Ουσιαστική προϋπόθεση: αξιολογείται η προσωπικότητα της κρατούμενης και της οικογένειά της.

Δεν παίρνουν όλες οι κρατούμενες άδεια. Ο Κοινωνικός Λειτουργός εποπτεύει πάνω σε αυτό το ζήτημα. Οι τοξικοεξαρτημένες ενέχουν τον κίνδυνο της χρήσης εκτός καταστήματος. Προσπαθούνε να ελαχιστοποιήσουνε τον κίνδυνο της υποτροπής και της κακής χρήσης της άδειας.

5.2 ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Με βάση το άρθρο 52 το έργο του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας αφορά την εξατομίκευση της μεταχείρισης των κρατουμένων, την προετοιμασία της κοινωνικής και επαγγελματικής αποκατάστασης τους, την συμπαράσταση και την προστατευτική επίβλεψη των απολυόμενων υπό όρο εφόσον κρίνεται αναγκαίο και μέχρι να διοριστούν οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής και την παρακολούθηση της κοινωνικής τους επανόδου. Ειδικότερα ο προϊστάμενος κοινωνικής εργασίας ή ο παλαιότερος κοινωνικός λειτουργός κατανέμει τις περιπτώσεις των κρατούμενων στους κοινωνικούς λειτουργούς,

§ Εποπτεύει συντονίζει και ελέγχει τακτικά την εργασία τους..

§ Καταρτίζει το πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής εργασίας το οποίο αφού θεωρηθεί από τον διευθυντή, αναρτάται στον πίνακα ανακοινώσεων κρατουμένων...

- § Φροντίζει για την οργάνωση του γραφείου, την τήρηση των προβλεπόμενων βιβλίων και δελτίων, την αρχειοθέτηση φακέλων, τη συλλογή και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων και την κατάρτιση της ετήσιας έκθεσης απολογισμού εργασίας...
- § Καλεί σε τακτικές συναντήσεις τους κοινωνικούς λειτουργούς και τους ειδικούς επιστήμονες για ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τη λειτουργία της κοινωνικής υπηρεσίας και συντονισμό έργου του ειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού και εξημερώνει σχετικά τον διευθυντή. (Εφημερίς της Κυβερνήσεως)

5.3 ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Σύμφωνα με το άρθρο 53 τα καθήκοντα του κοινωνικού λειτουργού ορίζονται ως εξής:

Ü Ο κοινωνικός λειτουργός εκτελεί εσωτερική και εξωτερική υπηρεσία εφαρμόζοντας τις μεθόδους κοινωνικής εργασίας με άτομα και ομάδες. Ειδικότερα, η εσωτερική υπηρεσία συνίσταται σε : α) ατομικές συνεντεύξεις με τον κρατούμενο και β) εργασία με ομάδα κρατουμένων, η δε εξωτερική σε : α) επικοινωνία με τις οικογένειες των κρατουμένων, συγγενείς, εργοδότες, άλλες υπηρεσίες, οργανώσεις ή άτομα που έχουν σχέση με την κοινωνική αποκατάσταση τους και β) στήριξη και επίβλεψη των απολυθέντων υπό όρους κρατουμένων. Για την εκτέλεση της εξωτερικής υπηρεσίας ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να μετακινείται και εκτός έδρας σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Ü Επικοινωνεί με τους νεοεισερχόμενους στο γραφείο του ή σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους ή στους χώρους κράτησης το αργότερο την επόμενη εργάσιμη ημέρα από την εισαγωγή τους και διατηρεί τακτική επαφή μαζί τους κατά το πρώτο τουλάχιστον στάδιο της προσαρμογής τους.

Ü Δέχεται ακροάσεις των κρατουμένων και των συγγενών τους, εφαρμοζομένων αναλόγως των ρυθμίσεων που ισχύουν για το διοικητικό προσωπικό.

Ü Λαμβάνει γνώση του ατομικού φακέλου των κρατουμένων και με προσωπικές συνεντεύξεις και επιτόπιες έρευνες συγκεντρώνει τα απαραίτητα στοιχεία σχετικά με την ατομική, οικογενειακή και κοινωνική κατάσταση τους.

Ü Δημιουργεί ατομική μερίδα κρατουμένων με δελτίο κοινωνικής έρευνας και εξελίξεις ή καρτέλα και επισυνάπτει όσα έγγραφα (εκθέσεις κ.τ.λ) αφορούν τον κρατούμενο και αποτελούν τον ατομικό του φάκελο. Το περιεχόμενο του φακέλου είναι απόρρητο. Γνώση των στοιχείων του λαμβάνουν μόνο οι δικαστικές αρχές και τα αρμόδια όργανα του Υπουργείου Δικαιοσύνης και του καταστήματος κράτησης.

- Û Προβαίνει στις προβλεπόμενες από τις ισχύουσες διατάξεις εισηγήσεις για θέματα που αφορούν κρατούμενους και συντάσσει τις ανάλογες εκθέσεις.
- Û Μεριμνά για την κάλυψη υλικών και ψυχοκοινωνικών αναγκών των κρατουμένων σε συνεργασία με κοινωνικούς φορείς και άλλες ομάδες.
- Û Οργανώνει και ελέγχει την αποθήκη ειδών ιματισμού και υγιεινής για άπορους κρατούμενους και διανέμει τα αναγκαία στους δικαιούχους με βάση τις σχετικές καταστάσεις παραλαβής και διάθεσης των ειδών αυτών.
- Û Παρακολουθεί την κίνηση του Φιλόπτωχου Ταμείου του καταστήματος, ενθαρρύνει τις υπέρ αυτού δωρεές και προτείνει στον διευθυντή τον τρόπο διάθεσης των χρημάτων.
- Û Τηρεί βιβλίο – ημερολόγιο εσωτερικής και εξωτερικής εργασίας.
- Û Συμβάλλει στη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των κρατουμένων με την ανάπτυξη εκπαιδευτικών, ψυχαγωγικών, αθλητικών, και πολιτιστικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων.
- Û Διευκολύνει τους ενδιαφερόμενους κρατούμενους να απευθυνθούν στα θεραπευτικά προγράμματα απεξάρτησης και συνεργάζεται με το προσωπικό τους.
- Û Προετοιμάζει τον απολυόμενο κρατούμενο και το οικογενειακό, εργασιακό και κοινωνικό του περιβάλλον για την ομαλή επάνοδό του στην κοινωνία.
- Û Συνεργάζεται με τους αρμόδιους φορείς για την ένταξη αποφυλακισμένων σε προγράμματα και παρακολουθεί όσες περιπτώσεις κρίνει αναγκαίο.
- Û Οργανώνει και ελέγχει από κοινού με τον κοινωνιολόγο και έως ότου καλυφθούν οι θέσεις των Συμβούλων Εκπαίδευσης Κρατουμένων, τη βιβλιοθήκη του καταστήματος. Έχει την ευθύνη των εισερχόμενων βιβλίων και άλλων εντύπων.
- Û Μεριμνά για την ικανοποίηση αιτημάτων των κρατουμένων για άλλα βιβλία ή έντυπα, τα οποία ελέγχονται από το προσωπικό ερευνών.
- Û Συμμετέχει ως εισηγητής στο Πειθαρχικό Συμβούλιο της Φυλακής το οποίο απονέμει τις αμοιβές, επιβάλλει τις πειθαρχικές κυρώσεις, αποφασίζει την χορήγηση εκπαιδευτικών και τακτικών αδειών και
- Û Συμμετέχει στο πενταμελές Συμβούλιο Εργασίας κρατουμένων που αποφασίζει για την τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας και τους όρους της απασχόλησης. (Εφημερίς της Κυβερνήσεως)

5.4 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΦΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟ.

5.4.1 Συνέντευξη με τον κρατούμενο

Αρχικά, ο ΚΛ καταγράφει το ιστορικό του κρατούμενου και χρησιμοποιεί κατά κύριο λόγο δυο τύπους συνέντευξης : α) την έμμεση εισροή πληροφοριών ή β) την ημιδομημένη συνέντευξη γ) μη δομημένη πελατοκεντρική συνέντευξη

A) Έμμεση εισροή πληροφοριών: Στον συγκεκριμένο τύπο συνέντευξης οι απαντήσεις του πελάτη είναι ελάχιστα κατευθυνόμενες. Ο πελάτης καλείται να απαντήσει ελεύθερα σε ερωτήσεις «ανοιχτού τύπου», όπως «μίλησε μου περισσότερο για τον εαυτό σου». Ακολουθώντας τη συγκεκριμένη διαδικασία ο ειδικός είναι σε θέση να αντλήσει αβίαστα τις πληροφορίες τις οποίες κρίνει απαραίτητες για την διερεύνηση του προβλήματος που αντιμετωπίζει ο πελάτης.

Αντίστοιχα, ο πελάτης έχει την δυνατότητα να εκφράσει και να αναπτύξει λεπτομερώς τα συναισθήματα και τις σκέψεις του για τα ζητήματα που τον απασχολούν, χωρίς να περιορίζεται από μια προκαθορισμένη σειρά ερωτήσεων ή από την αυστηρή δομή της συνέντευξης. Τέλος, τα άτομα μπορούν συνήθως να συζητήσουν πιο άνετα για διάφορα ευαίσθητα θέματα. Κλασικό παράδειγμα αποτελούν οι συνεντεύξεις με εφήβους, στις οποίες στόχος είναι να εντοπιστούν τα θέματα που θα διερευνηθούν στην συνέχεια..

B) Ημιδομημένη συνέντευξη: αυτός ο τύπος εισαγωγικής συνέντευξης πραγματοποιείται όταν ζητείται ψυχιατρική ή ψυχολογική αξιολόγηση από το δικαστήριο. Εδώ ο ειδικός ακολουθεί συνήθως τη συγκεκριμένη δομή, ταυτόχρονα όμως έχει το περιθώριο να ζητήσει διευκρινίσεις και λεπτομέρειες, έτσι ώστε να διερευνήσει τα θέματα που θίγει ο πελάτης..

Γ) Μη δομημένη πελατοκεντρική συνέντευξη.

Ουσιαστικά, είναι μια αυθόρμητη συνομιλία, η οποία μπορεί να ακολουθήσει πολλές διαφορετικές κατευθύνσεις, και όχι ένα συγκεκριμένο σύνολο ερωτήσεων που υποβάλλονται με προκαθορισμένη σειρά. Σε αυτό τον τύπο συνέντευξης δεν επιδιώκεται η παρουσίαση λεπτομερειών που αφορούν ένα συγκεκριμένο και διαγνωσμένο πρόβλημα, αλλά η αντιμετώπιση όσων απασχολούν και βασανίζουν τον πελάτη σύμφωνα με τα λεγόμενα του.

Για να διεξαχθούν σωστά οι μη δομημένες ερωτήσεις πρέπει να γίνεται

-αποφυγή κατευθυντικών ερωτήσεων.

-διερεύνηση ζητημάτων που δηλώνονται έμμεσα σε αναμενόμενες απαντήσεις και αφηγηματικές συνέπειες και

-καταγραφή σημαντικών λέξεων και φράσεων.

5.4.2 Οικοδόμηση της θεραπευτικής σχέσης.

Σύμφωνα με τον Rogers (1957) , για να είναι αποδοτική, η θεραπευτική πρέπει να πληροί ορισμένες προδιαγραφές.:

1. δυο άνθρωποι να βρίσκονται σε ψυχολογική επαφή
2. ο ένας από αυτούς (ο κρατούμενος-πελάτης) νιώθει τρωτός κι ανήσυχος.
3. ο άλλος (ο θεραπευτής) να είναι αυθεντικός
4. ο ίδιος να νιώθει απεριόριστο σεβασμό για τον πελάτη.
5. να βιώνει ενσυναίσθηση του εσωτερικού πλαισίου του πελάτη
6. και να επιτυγχάνει να του «επικοινωνεί» αυτά τα στοιχεία με σαφήνεια.

Ο ΚΛ, υιοθετώντας στα ση αποδοχής απέναντι στον κρατούμενο, του επιτρέπει να αντιμετωπίσει τον εαυτό του με μεγαλύτερη επιείκεια και να αποδεχτεί πτυχές της προσωπικότητας του τις οποίες θεωρεί κατακριτέες και επαίσχυντες. Ο ΚΛ λοιπόν εκφράζει ευθέως την αποδοχή του για τον πελάτη, για να τον βοηθήσει να αναγνωρίσει όλους τους τομείς της ζωής του στους οποίους συναντά δυσκολίες, να αποκαλύψει όλες τις πτυχές του εαυτού του που ενδεχομένως θεωρεί ατιμωτικές και απροσπέλαστες, και να ανασύρει στη επιφάνεια όλο το φάσμα των σκέψεων και των συναισθημάτων.

Μια άλλη προϋπόθεση για τη δόμηση της θεραπευτικής σχέσης είναι η ύπαρξη συμφωνίας μεταξύ του εσωτερικού συναισθήματος του ψυχοθεραπευτή και όσων λέει στον πελάτη.

- ◆ Χρόνος : ο παράγοντας χρόνος είναι επίσης σημαντικός για την καλλιέργεια του αισθήματος εμπιστοσύνης του πελάτη προς τον θεραπευτή.
- ◆ Έλεγχος των αξιών και των προκαταλήψεων του θεραπευτή. Ο ΚΛ κατά την άσκηση του έργου του δεν πρέπει να επηρεάζεται από τις αξίες, τις απόψεις, και τις πιθανές προκαταλήψεις του.
- ◆ Η ταυτότητα των απόψεων πελάτη και θεραπευτή.
- ◆ Πελάτης και ΚΛ εργάζονται από κοινού για να καθορίσουν τους αμοιβαίους αποδεκτούς στόχους της συνεργασίας τους.
- ◆ Το ενθαρρυντικό κλίμα
- ◆ Ο ΚΛ πιστεύει στη δυνατότητα των πελατών του να αλλάξουν και να επιτύχουν σταδιακά την αναδιοργάνωση τους,
- ◆ Η αμφιθυμία του ΚΛ
- ◆ Ο ΚΛ είναι πιθανό να βιώσει αλληλοσυγκρουόμενα συναισθήματα για ένα πρόσωπο, πράγμα η ενέργεια την οποία πρέπει να επεξεργαστεί και να την ξεπεράσει.
- ◆ Η τήρηση σταθερών ορίων.

Σύμφωνα με τον Bertalanffy, «κάθε σύστημα το οποίο αποτελεί μια οντότητα που μπορεί να διερευνηθεί, πρέπει να έχει, όρια, είτε χωρικά είτε δυναμικά» (1973, σ. 227).

- ◆ Η ευαισθησία απέναντι στις πολιτισμικές διαφορές
- ◆ Προϋποθέτει γνώση πάνω στις πεποιθήσεις και τις στάσεις, γνώση του πολιτισμικού περιβάλλοντος των ίδιων και των κρατούμενων και τροποποιήσεις και αναπροσαρμογές των δεξιοτήτων ανάλογα με τον πληθυσμό των πελατών.
- ◆ Η εμπειρία του ΚΛ.
- ◆ Η εμπειρία; Που αποκτάται με την πάροδο του χρόνου εξοπλίζει τον ΚΛ με φρόνηση, γνώσεις και ευρύτητα πνεύματος.
- ◆ Απόρρητο .μόνο ο ΚΛ γνωρίζει όσα του εκμυστηρεύεται ο κρατούμενος και σέβεται απόλυτα την ανωνυμία του.

5.4.3 Παράγοντες που ενισχύουν την σχέση Κοινωνικού Λειτουργού - κρατούμενου.

- i. Η ενσυναίσθηση. Σύμφωνα με τον Coutu (1951), «...ενσυναίσθηση είναι η διαδικασία κατά την οποία τι άτομο για μια στιγμή προσποιείται στον εαυτό του ότι είναι κάποιος άλλος...ώστε να μπορέσει να διεισδύσει στην πιθανή συμπεριφορά του άλλου σε μια δεδομένη κατάσταση» (σ. 18, αναφ. στο Goldstein & Michaels, 1985).
- ii. Η αυθεντικότητα του ψυχοθεραπευτή. Ο ΚΛ πρέπει να είναι ειλικρινής και γνήσιος στις παρεμβάσεις του. Κατ' αυτόν τον τρόπο του μεταδίδει την αίσθηση ότι η κατάσταση και τα συναισθήματά του γίνονται αποδεκτά σεβασμό και ειλικρινή κατανόηση, γεγονός που αυξάνει το αίσθημα ασφάλειας το οποίο έχει ανάγκη ο κρατούμενος.
- iii. Ο σεβασμός προς τον πελάτη. Ο ΚΛ είναι απαραίτητο να δίνει σημασία τόσο στο περιεχόμενο όσο και στις λέξεις που χρησιμοποιεί ο πελάτης. Επίσης, λαμβάνεται υπόψιν, η στάση του σώματος, ο ρυθμός της αναπνοής του, η διατήρηση της οπτικής επαφής, οι εκφράσεις του προσώπου του, οι χειρονομίες, οι κινήσεις του κεφαλιού κ.λ.π)

5.4.4 Τεχνικές που χρησιμοποιεί ο ΚΛ κατά την συνέντευξη με τον κρατούμενο - πελάτη

- § παραγωγή υποθέσεων
- § διαμόρφωση εικόνας ψυχικής υγείας
- § αποσαφήνιση
- § διερεύνηση
- § ερωτήσεις
- § παράφραση

- § αντανάκλαση συναισθήματος
- § ερμηνεία
- § αντιπαράθεση
- § παρότρυνση
- § υποστήριξη
- § σύνοψη
- § σύμπλευση

5.4.5 Διερεύνηση του ΚΛ σε σημαντικότερα ζητήματα του πελάτη.

Ϊ Παιδική ηλικία.

Σε αυτή την προσέγγιση το σημαντικό είναι να προσδιοριστεί ο τρόπος με τον οποίο ο πελάτης σχετιζόταν με τον εαυτό του και με τους άλλους κατά τη διάρκεια της παιδικής του ηλικίας και να αναλυθούν τα σχετικά συναισθήματα και οι σκέψεις. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με δυο τρόπους: ο πελάτης-κρατούμενος μπορεί να ανακαλέσει στην μνήμη την εμπειρία του και να την διηγηθεί σαν ένα γεγονός, είτε να την περιγράψει και να τη βιώσει σαν να ζει την ίδια σκηνή. Ο πρώτος τρόπος βασίζεται ότι η αλλαγή επέρχεται μέσω της γνωστικής αναδιοργάνωσης των μνημών, ενώ ο δεύτερος βασίζεται στην υπόθεση ότι η αναβίωση ενεργοποιεί την διαδικασία της αλλαγής, φέρνει στην επιφάνεια την τραυματική εμπειρία και δίνει στον πελάτη τη δυνατότητα να την επεξεργαστεί, να την τροποποιήσει και να εκτιμήσει αν την προσεγγίζει διαφορετικά από την προηγούμενη φορά.

Ϋ Τα συναισθήματα.

Στο πλαίσιο της συνεργασίας προκαλείται μια σταδιακά αυξανόμενη συναισθηματική διέγερση, μέσω της οποίας αποκαλύπτονται στοιχεία που προηγουμένως δεν ήταν άμεσα αισθητά ή όπου ο πελάτης δεν είχε ποτέ συνειδητοποιήσει. Στην πρώτη περίπτωση ο ΚΛ βοηθά τον πελάτη-κρατούμενο να εκφράσει τα συναισθήματά του, ενώ στην δεύτερη τον βοηθά να τα βιώσει σε βάθος.. Κάποιες από τις τεχνικές που μπορούν να εφαρμοστούν με στόχο την αξιοποίηση των συναισθημάτων για θεραπευτικούς σκοπούς είναι α) ο χειρισμός της διαδικασίας, β) η διερεύνηση ενός έκδηλου συναισθήματος, και γ) ασκήσεις Gestalt.

5.5 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΖΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ.

Τεχνικές Gestalt

Αφορούν την επικέντρωση σε μια δήλωση, ένα αντικείμενο ή πρόσωπο που αναφέρει ο πελάτης-κρατούμενος κατά τη διάρκεια της συνεδρίας και έχουν την μορφή ασκήσεων. Ο πελάτης εστιάζει στο «εδώ και στο τώρα», στον τρόπο με τον οποίο βιώνει το θέμα που αναλύεται στο χώρο και στο χρόνο της συνάντησης.

✓ Αντιπαράθεση.

Είναι μια διαδικασία που προκαλεί, κλονίζει και ίσως αμφισβητεί τον πελάτη για να τον φέρει αντιμέτωπο με το πραγματικό και βαθύτερο συναίσθημά του. Η αντιπαράθεση λειτουργεί αποτελεσματικά όταν ο πελάτης αμύνεται, επειδή αυτό τον βοηθά να συνειδητοποιήσει τις άμυνες του και να προβληματιστεί σχετικά με την φύση και τον ρόλο τους. Ο ΚΛ μπορεί να επισημάνει την αντίφαση και να περιμένει τις αντιδράσεις του.

✓ Η άδεια καρέκλα.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί όταν ο πελάτης αντιμετωπίζει προβλήματα που αφορούν ένα συγκεκριμένο άτομο ή κάποια εσωτερική σύγκρουση που βιώνει.. όταν το πρόβλημα έχει αν κάνει με κάποιο πρόσωπο, ο ΚΛ ζητάει από τον πελάτη να στρέψει το βλέμμα του προς μια άδεια καρέκλα και να φανταστεί ότι αυτό το πρόσωπο κάθεται εκεί και μπορεί να του μιλήσει.

✓ Λεκτική έκφραση της μη λεκτικής συμπεριφοράς.

Ο ΚΛ κατευθύνει την προσοχή του πελάτη σε μια έκφραση του προσώπου του ή σε μια κίνηση του σώματός του (έναν μορφασμό, μια σφιγμένη γροθιά κλπ), και του ζητά να συγκεντρωθεί σε αυτό που κάνει, να το επαναλάβει και να το βιώσει.. Στη συνέχεια του ζητά να εκφράσει λεκτικά αυτή τη μη λεκτική αντίδραση.

✓ Επανάληψη λέξεων ή φράσεων κλειδιών

Μια άλλη άσκηση Gestalt, η οποία οδηγεί σε αύξηση της συναισθηματικής διέγερσης, είναι η επανάληψη από τον πελάτη λέξεων ή φράσεων που ο ίδιος έχει αναφέρει και θεωρούνται αποφασιστικής σημασίας. Στόχος της άσκησης είναι να διερευνήσει ο πελάτης τα συναισθήματα που ελευθερώνονται και εκφράζονται μέσα από την επανάληψη των λέξεων.

✓ Ανάλυση ευθύνης και εξατομίκευση.

Σε αυτή την περίπτωση ο ΚΛ ζητά από τον πελάτη να αναλάβει την ευθύνη μιας δήλωσής του. Π.χ «τους έστρεψα όλους εναντίον μου» αντί της προηγούμενης δήλωσής του «είναι

όλοι εναντίον μου». Στόχος είναι να' ρθει ο πελάτης αντιμέτωπος με ουσία του νοήματος της δήλωσής του.

▼ Επεξεργασία των ονείρων

Η αξιοποίηση των ονείρων προέρχεται από τη θεωρία του Perls, σύμφωνα με την οποία κάθε άτομο, αντικείμενο και συναίσθημα που εμπεριέχεται στο όνειρο συνιστά προβολή στοιχείων που αφορούν τον ονειρευόμενο. Βιώνοντας στο «εδώ και τώρα το σύνολο των διαφορετικών στοιχείων που απαρτίζουν το όνειρό του, το άτομο έρχεται αντιμέτωπο με όλες τις αντίθετες απόψεις και όλα τα αντικρουόμενα στοιχεία που υπάρχουν μέσα σ' αυτό.

5.6 ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

✚ Πρωτοκαθεδρία των γνωσιών

Οι γνωστικές τεχνικές και παρεμβάσεις στηρίζονται στη βασική υπόθεση ότι δεν είναι αυτά καθαυτά τα γεγονότα που ευθύνονται για την παραγωγή αρνητικών συναισθημάτων και ψυχολογικών προβλημάτων, όπως το άγχος, ο θυμός, η λύπη κλπ, αλλά ο τρόπος με τον οποίο αυτά ερμηνεύονται από το άτομο.

✚ Δυσπροσαρμοστική μάθηση

τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το άτομο οφείλονται στο ότι κατά το παρελθόν επεξεργάστηκε τις καταστάσεις και τα γεγονότα της ζωής του με κάποιο παράλογο και διαστρεβλωμένο τρόπο, πραγματοποιώντας εσφαλμένες γνωστικές συνδέσεις και καταλήγοντας σε εσφαλμένα συμπεράσματα. Τα οποία επηρεάζουν αρνητικά την συμπεριφορά του.

✚ Επαναμάθηση για την αντικατάσταση των δυσλειτουργικών σκέψεων και συμπεριφορών

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα λειτουργικής μάθησης που αφορά τις διεργασίες της σκέψης είναι η εκπαίδευση στη διεκδικητικότητα, στην οποία ο ΚΛ εντοπίζει όλες τις δυσλειτουργικές συμπεριφορές του πελάτη και στη συνέχεια προσπαθεί να του εμφυσήσει έναν νέο τρόπο σκέψης, που αναγνωρίζει, στηρίζει και προάγει μια διεκδικητική στάση ζωής.

5.7 ΟΙ ΡΟΛΟΙ ΠΟΥ ΘΑ ΥΠΟΔΥΘΕΙ Ο ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ-ΠΕΛΑΤΗΣ.

- Ο «δύσκολος» ή «απρόσιτος».

Η προσέγγιση ενός τέτοιου πελάτη μπορεί να γίνει με τρεις διαφορετικούς τρόπους. Ο πρώτος είναι η επιβεβαίωση, κατά την οποία ο ΚΛ ακολουθεί την πορεία που υπαγορεύει ο πελάτης βάσει όσων παρουσιάζει στις συναντήσεις, αποφεύγοντας να τον στρέψει πρόωρα και ακραία σε άλλα ζητήματα οποία ίσως θεωρεί λιγότερο σημαντικά.. Σε αυτή την προσπάθεια ο ΚΛ χρησιμοποιεί τις τεχνικές της αντανάκλασης και τις παράφρασης, προκειμένου να δείξει στον πελάτη ότι τον αποδέχεται όπως είναι.

- Ο «ξεχωριστός»

Επιθυμεί να έχει μια μοναδική σχέση με τον ΚΛ. Σε κάθε περίπτωση είναι σημαντικό ο ΚΛ να διατηρεί τον επαγγελματισμό του, αποφεύγοντας να τροφοδοτείται το «παιχνίδι» του πελάτη και να παρασύρεται από λόγια ή πράξεις που υπονοούν ότι κατέχει ιδιαίτερη θέση στην ζωή του πελάτη.

- Η «ειδική σχέση»

Ο «προβληματικός» πελάτης αυτής της κατηγορίας δεν ενδιαφέρεται πραγματικά να συνεργαστεί με τον ΚΛ, αλλά μάλλον να αναπτύξει μια «προσωπική» σχέση μαζί του ή να δημιουργήσει και να αναπαραστήσει μια σχέση που έχει (ή θα' θελε να έχει) με κάποιο φίλο ή γνωστό του. (Σταλίκας, 2005).

5.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα χρειάστηκε να περάσει από διάφορα στάδια μέχρι να αναμορφωθεί και να καταλήξει στη σημερινή μορφή του. Τα βασικότερα προβλήματα που προκύπτουν με βάση τα παραπάνω κεφάλαια αφορούν την συμβίωση διαφόρων κατηγοριών κρατουμένων (τοξικομανείς ή ψυχικά διαταραγμένοι με τον κανονικό πληθυσμό της φυλακής) καθώς απουσιάζουν οι απαραίτητες κτηριακές υποδομές να στεγάσουν τον μεγάλο αυτόν πληθυσμό. Επίσης, οι εγκαταστάσεις όπου διαμένουν οι κρατούμενοι δεν είναι επαρκείς για την άσκηση διαφόρων δραστηριοτήτων και αναψυχής. Βασικές ανάγκες όπως η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη δεν εκπληρώνονται, ενώ το προσωπικό της φυλακής είναι ελλιπές.

Η εκπαιδευτική μέριμνα των κρατουμένων προσφέρει προγράμματα για κάθε κατηγορία (άντρες, γυναίκες και ανήλικους) για την εκμάθηση δεξιοτήτων, αναγκαίες στην σταδιοδρομία τους μετά την αποφυλάκιση. Όσον αφορά την επανένταξη, ιδιωτικοί φορείς μη

κερδοσκοπικού χαρακτήρα που σε συνεργασία με άλλους φορείς και την τοπική αυτοδιοίκηση η επαγγελματική αποκατάσταση αποφυλακισμένων είναι εφικτή. Το πρόβλημα βρίσκεται στα Κέντρα Αποκατάστασης τα οποία υπολειτουργούν. Οι νόμοι και τα άρθρα του Σωφρονιστικού Κώδικα θεωρητικά, λύνουν το πρόβλημα της επαγγελματικής και κοινωνικής επανένταξης αλλά στην πράξη δεν τηρούνται έτσι όπως ορίζει ο Νόμος. Επίσης, ο δύσκολος και απαιτητικός τομέας της αγοράς εργασίας δεν προσφέρει πολλές δυνατότητες στους αποφυλακισμένους και ειδικά στις γυναίκες οι οποίες ελλείπει γνώσεων και επαγγελματικής κατάρτισης μένουν στο περιθώριο.

Τροχοπέδη στην επανένταξη θεωρείται και ο ρατσισμός του κοινωνικού συνόλου απέναντι στην ομάδα των αποφυλακισμένων, καθώς το “διαφορετικό” πάντα προκαλεί τον φόβο στους ανθρώπους. Με βάση τα λεχθέντα, επαγγελματίες, οργανισμοί και διάφοροι κοινωνικοί φορείς πρέπει να ευαισθητοποιηθούν και να βοηθήσουν την ευπαθή αυτή κοινωνική ομάδα.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί ως επαγγελματίες πρέπει να πρεσβεύουν την κοινωνική αλλαγή και να προωθούν το δικαίωμα του ανθρώπου να εξελιχτεί, παίζουν πρωτεύοντα ρόλο στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης, επηρεάζουν και ευαισθητοποιούν την κοινωνία. Απέναντι σε μειονοτικές κατηγορίες ανθρώπων. Ένα σημαντικό βήμα στην κατανόηση της ευπαθούς αυτής ομάδας από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς είναι η διδασκαλία στα τμήματα Κοινωνικής Εργασίας, μαθήματος Σωφρονιστικής Πολιτικής ώστε οι σπουδαστές να έρχονται πιο κοντά με το αντικείμενο, στο οποίο αργότερα μπορεί να εργαστούν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗΝ ΧΩΡΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΑΚΟΛΟΥΘΑ:

A. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ-ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ

1. Αγροτική φυλακή Αγιάς
2. Αγροτική φυλακή Τίρυνθας
3. Αγροτική φυλακή Κασσάνδρας
4. Κεντρική αποθήκη υλικού Φυλακών (ΚΑΥΦ)

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ

1. Ειδικό καταστήματα κράτησης νέου Βόλου
2. Ειδικό καταστήματα κράτησης νέου Αυλώνας
3. ΑΣΚΑ Κασσαβετείας

Γ. ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

1. Ψυχιατρείο κρατουμένων Κορυδαλλού
2. Νοσοκομείο κρατουμένων Κορυδαλλού
3. Κέντρο απεξάρτησης τοξικομανών κρατουμένων Ελαιώνα Θηβών

Δ. ΚΛΕΙΣΤΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ

1. Κλειστή κεντρική φυλακή γυναικών
2. Κλειστή κεντρική φυλακή Πάτρας
3. Κλειστή κεντρική φυλακή Χαλκίδας
4. Κλειστή κεντρική φυλακή Κέρκυρας
5. Κλειστή κεντρική φυλακή Αλικαρνασού
6. Κλειστή κεντρική φυλακή Τρικάλων
7. Κατάστημα κράτησης Μαλανδρινού

Ε. ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ

1. Δικαστική φυλακή Ιωαννίνων
2. Δικαστική φυλακή Κορυδαλλού
3. Δικαστική φυλακή Κομοτηνής
4. Δικαστική φυλακή Κορίνθου

5. Δικαστική φυλακή Θεσ/νικης
6. Δικαστική φυλακή Λάρισας
7. Δικαστική φυλακή Νεάπολης
8. Δικαστική φυλακή Ναυπλίου
9. Δικαστική φυλακή Νεάπολης
10. Δικαστική φυλακή Τρίπολης
11. Δικαστική φυλακή Χανίων
12. Δικαστική φυλακή Χίου
13. Πρεβεντόριο κρατουμένων Άμφισσας

www.ministryofjustice.gr

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

A. Νόμοι :

1. Ν. 2776/1999: Σωφρονιστικός Κώδικας (ΦΕΚ 291/Α/24-12-1999).
2. Ν. 1729/87: Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 144/Α/7-8-1987).
3. Ν. 2161/93: Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του Ν. 1729/87 (ΦΕΚ 119/Α/26-7-1993).
4. Ν. 2408/96: Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη μεταχείριση των Κρατουμένων και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 104/Α/1996).
5. Ν. 2943/01: Έκτιση ποινών εμπόρων ναρκωτικών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Δικαιοσύνης (ΦΕΚ 203/Α/12-9-2001).
6. Νόμος 2928/2001: Τροποποίηση διατάξεων του ποινικού κώδικα και του κώδικα ποινικής δικονομίας και άλλες διατάξεις για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων (ΦΕΚ 141/Α/2001).

B. Προεδρικά Διατάγματα :

1. Π.Δ. 283/85: Ποινικός Κώδικας (ΦΕΚ 106/Α/31-5-1985).
2. Π.Δ. 258/86: Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (ΦΕΚ 121/Α/1986).

3. Π.Δ. 342/00 "Περί αύξησης του ανωτάτου ορίου του ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής καταδίκων και υποδίκων λόγω εργασίας" (ΦΕΚ 296/A/29-11-2000).
4. Π.Δ. 107/01 "Περί ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής καταδίκων και υποδίκων για εργασία και απασχόληση σε προγράμματα ή σπουδές " (ΦΕΚ 97/A/2001).
5. Π.Δ. 378/01 "Περί αύξησης του ανωτάτου ορίου του ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής καταδίκων και υποδίκων λόγω εργασίας" (ΦΕΚ 252/A/2001).

Γ. Υπουργικές Αποφάσεις :

1. .Α. 108842/1997 των Υπουργών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υγείας και Πρόνοιας και Δικαιοσύνης, "Περί οργάνωσης και παροχής κοινωφελούς εργασίας, διαδικασίας επιλογής, ανάθεσης και επίβλεψης της σχετικής εργασίας " (ΦΕΚ 1104/B/1997).
2. Υ.Α. 137954/00 των Υπουργών Εξωτερικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης "Περί καθορισμού λεπτομερειών εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων που διατάσσουν απέλαση αλλοδαπών" (ΦΕΚ 1255/B/16-10-2000).

Δ. Διεθνείς Συμβάσεις :

1. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη μεταφορά καταδίκων: Ν. 1708/87 (ΦΕΚ 108/A/26-6-87).
2. Διμερής Ελλάδας - Αλβανίας για τη μεταφορά καταδίκων: Ν. 2313/95 (ΦΕΚ121/A/19-6-95).
3. Διμερής Ελλάδας - Αιγύπτου για τη μεταφορά καταδίκων: Ν. 1765/1988 (ΦΕΚ 58/A/24-3-88). (www.ministryofjustice.gr)

ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΖΟΜΕΝΩΝ

Κρατούμενοι των φυλακών Πάτρας έστειλαν υπόμνημα προς τον υπουργό Δικαιοσύνης, γράφοντας μεταξύ άλλων:

«Προς τον κ. υπουργό Δικαιοσύνης

Με αυτό το υπόμνημα, σας ζητάμε την αλλαγή στη νομοθεσία και στο σωφρονιστικό σύστημα που πρέπει να προσαρμοστεί βάσει της Ε.Ε.

Αυτό το ζητάμε εμείς οι κρατούμενοι από όλες τις φυλακές της Ελλάδος και ό,τι αναφέρεται παρακάτω αφορά όλους εμάς που ταλαιπωρούμαστε στις ελληνικές φυλακές. Είτε Έλληνες είτε ξένοι, σε αυτή την αίτηση έχουμε επίσης και την υποστήριξη της μη κερδοσκοπικής οργάνωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και των ΜΜΕ, που από δω και μπρος θα ενημερώνονται καθημερινά για την κατάστασή μας.

1. Επαναφορά των 3/5.
2. Οι δικαστές να δικάζουν με το νόμο και όχι με αποχρώσεις ενδείξεις.
3. Οι αστυνομικοί να συλλαμβάνουν όταν έχουν αποδείξεις και όχι με πληροφορίες και καθ' ομολογίας.
4. Να σταματήσουν οι προφυλακίσεις γιατί στο μεγαλύτερο ποσοστό είναι άδικες και παράνομες.
5. Να υπάρχουν σχολεία και προγράμματα σε όλες τις φυλακές.
6. Να μπορούν οι ξένοι να εκτίσουν το υπόλοιπο της ποινής στη χώρα τους, όπως προβλέπουν διεθνείς συμφωνίες.
7. Να γίνονται μεταγωγές στις φυλακές περιοχών, στις οποίες οι κρατούμενοι έχουν κοντά τις οικογένειές τους.
8. Να μη δικάζονται κρατούμενοι για το ίδιο έγκλημα και που εξέτισαν την ποινή τους στο εξωτερικό.
9. Να επισκέπτονται οι δικαστές τις φυλακές για να βλέπουν πώς ζουν οι κρατούμενοι και να μην πάνε σε ειδικά κελιά για ειδικούς κρατούμενους.
10. Τα πειθαρχικά να μην υπολογίζονται αθροιστικά. Αν πρέπει να τιμωρηθεί κανείς ας τιμωρηθεί, αλλά όταν λήξει το πειθαρχικό να μην λαμβάνεται υπόψη στις άδειες και τις αναστολές.
11. Να μην εκτίουν ποινή πέραν της κανονικής επειδή ο κάθε κρατούμενος έχει και ένα εξοντωτικό πρόστιμο να πληρώσει (π.χ. 100 με 200.000 ευρώ).
12. Να καταργηθεί η ισόβια κάθειρξη στα ναρκωτικά.

Με βάση τα παραπάνω ζητάμε εφαρμογή του κοινωνικού δικαίου αρθ. 2004/757/ΔΕΥ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου το οποίο έχει ψηφιστεί από την Ελλάδα και δεν έχει εφαρμοστεί. Από το 2004 περιμένουμε αλλαγές όπου ουδεμία έχει γίνει. Η υπομονή μας έχει εξαντληθεί (...)

Από την τελευταία προθεσμία που πήρε η κυβέρνηση από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν έχει αλλάξει τίποτα. Μετά τις τελευταίες εξεγέρσεις που έγιναν υποσχθήκατε αλλαγές τον Μάιο του 2008 εκ των οποίων δεν κάνατε καμία κίνηση και έχει περάσει και ο Αύγουστος.

Πιστεύουμε ότι μέσα σας γνωρίζετε ότι αν κάνουμε κάποιο μικρό ή μεγάλο παράπτωμα, δεν παύει να σημαίνει ότι δεν έχουμε ίσα δικαιώματα προς την ελευθερία.

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 28/09/2008

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- § Αλεξιάδης Σ., Σωφρονιστικοί κανόνες: Κώδικας για την μεταχείριση των κρατουμένων, Σάκκουλας, 2003
- § Γερούκη Α., Εθνοπολιτισμικές συγκρούσεις στη φυλακή, Σάκκουλας, 2002
- § Δασκαλάκης Η., Μεταχείριση εγκληματία, Σάκκουλας, Αθήνα 1983.
- § Δημόπουλος Χ., Η κρίση του θεσμού και οι μη φυλακτικές κυρώσεις, Σάκκουλας, 1998
- § Δημόπουλος Χ., Η φυλακή: Ιστορική και αρχιτεκτονική προσέγγιση, Σάκκουλας, 2003
- § Θανοπούλου Μ., Αποφυλακιζόμενες γυναίκες,. Δικαίωμα στην επαγγελματική επανένταξη, Σάκκουλας, 1997
- § Κουράκης Ν., Ποινική καταστολή, Σάκκουλας, 2009
- § Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, Σάκκουλας, Αθήνα 1996
- § Μαυρή Μ., Ρατσιστικές αντιλήψεις και ποινικές διαδικασίες κοινωνικού αποκλεισμού, Σάκκουλας, 2006
- § Σπινέλη-Γσίτουρα, Κρατούμενοι και δικαιώματα του ανθρώπου, Ίδρυμα
- § Σταλίκας Α., Θεραπευτικές παρεμβάσεις, Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 2005
- § Τσιλιμιγκάκη Β., Οι καινοτομίες και οι σημαντικότερες ρυθμίσεις του νέου κώδικα για την μεταχείριση των κρατουμένων, Κοινωνική Εργασία, τεύχος 7^ο, 1987

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εφημερίς της Κυβερνήσεως (Τεύχος δεύτερο)

Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία 28/09/08

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ

Νέα δομή, Τόμος 32, Εκδοτικός Οργανισμός Τεγοπούλου - Μανιατέα, Αθήνα, 1996

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

www.arsis.gr

www.diakonia-filakon.gr, 14/10/09

www.e-net.gr

www.e-logos.gr

www.epanodos.org.gr

www.equal-greece.gr

www.kathimerini.gr, 17/01/09

www.ministryofjustice.gr

www.onned.gr

www.sfe-epath.gr

www.teiher.gr

www.wordpress.gr

www.greek-language.gr